

בימת דיון:
רשתות חברתיות מקצועיות בחינוך –
השתמעויות לחינוך ולהכשרת מורים

חינוך למחר!

**אתם מכשירים את מורי המחר.
אנו נספק לכם את הכלים הפדגוגיים עבורם.**

**טכנולוגיות מידע ותקשורת
להוראה במאה ה-21**

לפרטים נוספים: רינה רוסו, רכזת לימודי ההתמחות, טל' 03-6901453 או בדוא"ל rinars@macam.ac.il
להרשמה: מינהל לומדים, טל' 03-6901426/469 mlomdim@macam.ac.il

תכנית חדשה בבית הספר ללימודי התמחות מקצועית

הדימוי החזותי בחינוך ובתרבות

אנו חיים בעולם מוצף בחידושים טכנולוגיים ובדימויים חזותיים, המתחרים במילה הכתובה ומגשימים לנגד עינינו פנטזיות עתידניות.

אל מול עולם חזותי זה מתעוררות שאלות אלה:

- כיצד אנו, מחנכים ובני תרבות ההווה, מתייחסים לעולם זה האופף אותנו מכל עבר ובאיזה אופן אנו מבינים אותו?
- האם אנו מצוידים בכלי הערכה וביקורת כלפיו?
- האם אנו יודעים לגייס אותו למען האינטרסים החינוכיים שלנו?
- האם אנו מבינים את השפעותיו האפשריות?
- האם אנו מודעים, כי לצד מעלותיו הטובות הוא עלול להסב נזקים בלתי-הפיכים לחינוך ולתרבות?

**בקבוצה קטנה ופעילה במסגרת התכנית לדימוי חזותי בחינוך ובתרבות
ננסה לענות על השאלות שלעיל, וכמו כן:**

- נתנסה במגוון תחומים חזותיים ונחקור אותם (צילום, פרסומת, אמנות, קולנוע, אינטרנט ועוד).
- נכיר תאוריות חינוכיות ותרבותיות עדכניות בתחום החזותי.
- נסייר באתרים וירטואליים ומציאותיים.
- נרכוש כלים לפענוח שדות חזותיים.
- נלמד להרגיש נוח עם המילה הכתובה ועם הדימוי החזותי כאחד.

לפרטים נוספים: רינה רוסו, רכזת לימודי ההתמחות, טל' 03-6901453 או בדוא"ל rinars@macam.ac.il
להרשמה: מינהל לומדים, טל' 03-6901426/469 mlomdim@macam.ac.il

מצב הרוח

- 3 רשת חברתית כקהילת לומדים - תרבות של למידה לחיים/ פרופ' חנן יניב

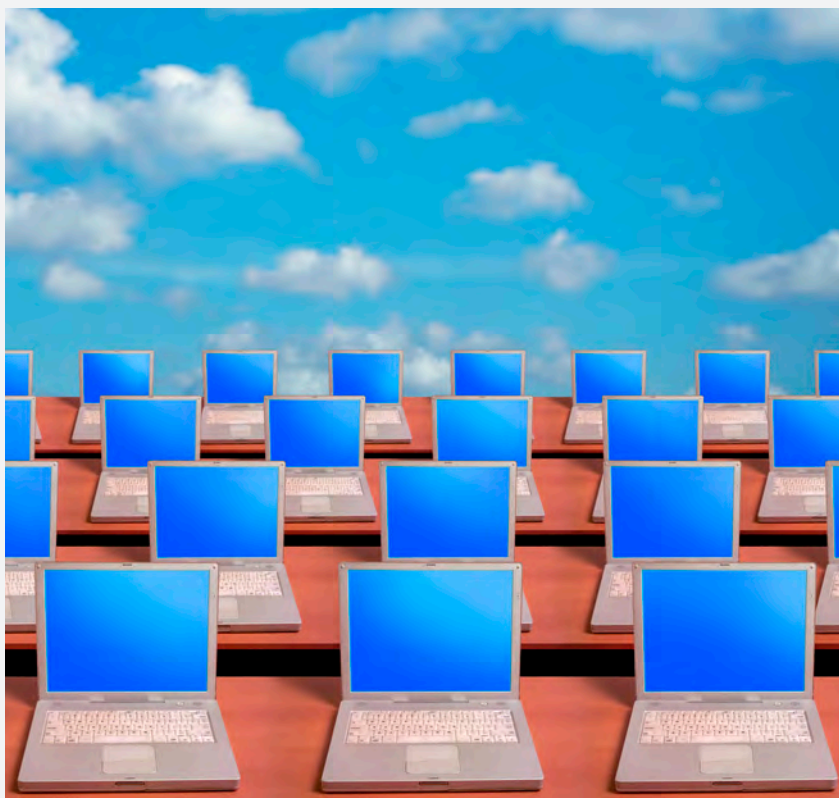
היחידות במכון מופ"ת

- 48 פורום מופ"ת לתקשוב בחינוך ובהוראה
54 רשות המחקר הבין-מכללתית
60 בית ספר ללימודי התמחות מקצועית
64 הערוץ הבינלאומי
74 הוצאת הספרים
80 מרכז המידע הבין-מכללתי
94 מן הנעשה במכללות
94 רשמים מכנסים
98 פרסומורים

בימת דיון

רשתות חברתיות מקצועיות בחינוך - השתמעויות לחינוך ולהכשרת מורים

- 8 ללמוד, לעבוד ולהתעדכן בשלובים - הרשת החברתית של מופ"ת/ יורם אורעד, ד"ר סמדר בר-טל, סוזן צעירי
13 רשתות חברתיות, מיתוג עצמי והשגת מטרות/ ד"ר אלון הסגל
16 רשתות חברתיות מאז שנות ה-80/ פרופ' יהושפט גבעון
21 הגיונות סותרים בשלובים או אני, אנחנו והם/ ד"ר צביה לוטן
23 טכנולוגיות תקשורת באינטרנט וגיבוש זהות כיתתית/ עמי סלנט
29 ציורים בקהילת לומדים ברשת החברתית טוויטר/ לימור הררי
34 יש קנקן חדש מלא ישן: התנ"ך בפייסבוק/ ד"ר שירלי נתן יולזרי וד"ר אילן אבקסיס
42 יישום הוראה-למידה במדיה חברתית מקוונת/ ד"ר אברום רותם ועידית אבני

אימג'בנק/Thinkstock

יו"ר המערכת ועורכת ראשית: ד"ר מיכל גולן
ריכוז ועריכה: עדי רופא
אחראית עריכה גרפית: בלה טאובר
עריכת לשון: עדי רופא
עיצוב גרפי: בלה טאובר, אורית לידרמן
עיצוב השער: מאיה זמר-סמבול
אחראי אתר: יואב ריבלין
דפוס: אופסט טל בע"מ

חברות המערכת: ד"ר מיכל גולן,
ד"ר פנינה כץ, סיגל קרני, עדי רופא,
בלה טאובר, חני שושנר

פרסום ומודעות:

סיגל קרני, 03-6901489
sigal_ka@macam.ac.il

חני שושנר, 03-6901441
hannis@macam.ac.il

כתובת המערכת:

מכון מופ"ת, שושנה פרסיץ 15, קריית החינוך,
תל אביב ■ טל': 03-6901492
דואר אלקטרוני: bitaon@macam.ac.il

אתר מכון מופ"ת:

<http://www.mofet.macam.ac.il>

© כל הזכויות שמורות למכון מופ"ת

דבר העורכת

לכל קוראינו שלום רב,

מטבע התקופה שבין שנה לשנה מיוחד בביטאון זה מקום נרחב לפעילויות שהמכון הציע בשנה המסתיימת ולאלה המתכננות לשנה שתבוא. ההיצע הוא רב וראוי לייחד לו תשומת לב. דיווחים וברכות לפרטים ולתהליכים במכללות מוצאים גם הם את ביטויים בגיליון זה.

הקיץ מהביל את שפלת החוף ומלהיט את הרי הצפון ומדבריות הדרום. כולנו תקווה שאלה לא מסכלים את התכניות לקחת אתנחתא ובה-בעת תנופה לקראת השנה הבאה.

באיחולים לכנסים מעניינים, מאמרים נכתבים ונקראים, וסתם בטלה משיבת נפש,

ד"ר מיכל גולן
ל.נ.ל. גולן
ראש מכון מופ"ת

הרעיון להקדיש את אחד הביטאונים לרשתות חברתיות ולזיקתן לחינוך והוראה, נהגה עוד בטרם פרצה אל מציאות חיינו מחאת הקוטג'ים, מגדלי הבקר, האוהלים, העגלות, הרופאים ואלה שבוודאי עוד יבואו בעקבותיהם. לא יכולנו לבקש לנו אישוש מוצק יותר לרלוונטיות של הנושא לחינוך במובנה הרחב ביותר של המילה.

השימוש ברשתות חברתיות ככלי לגיוס תמיכה חברתית פרץ לאחרונה אל התודעה העולמית דווקא במדינות ערב השכונות. קשה היה לשער מראש עד כמה הן נפוצות ונפוצות במחוזות אלה ובמקומותינו, וקשה שלא להתרשם ממוטת הכנפיים הרחבה ומהרציונות שמפגינים הצעירים המובילים את המאבק ובהם גם בוגרים ולומדים מהמכללות לחינוך. אנחנו תוהים לא אחת אם במהלך הלימודים אנו מקדישים די תשומת לב לטיפול תודעה אזרחית וחברתית, ונדמה שאירועי הימים האחרונים, על אף מורכבותם, עשויים להוות עדות לכך שלא אלמן ישראל.

בפתיח לגיליון טובע פרופ' חנן יניב את המונח "פדגוג דיגיטלי" ומגדיר אותו כ"מחנך הרואה לעצמו שליחות בשיפור משמעותי של תהליכים פדגוגיים באמצעות טכנולוגיות שמאפשרות להם לקרות". המונח פדגוגיה מתקשר בוודאי אצל רבים מאיתנו כבן ברית טבעי יותר להומניזם מאשר לטכנולוגיה, ונחוץ לנו שנהפוך היטב בטרמינולוגיה המתהווה ובמשמעויותיה. ראוי לעיין בהקשר זה בשאלות שמעלה פרופ' אייל נווה בפרק המסכם את הספר בעריכתו של פרופ' נמרוד אלוני "דיאלוגים מעצימים בחינוך ההומניסטי". הוא כותב שם בין השאר: "כל הדיאלוגים ההומניסטיים... נתקלים בימינו בסביבת מדיה דיגיטאלית ממוחשבת המתאגרת אותם בשפה אחרת ובכיווני חשיבה שונים לחלוטין מאלה שהורגלנו להם בעידן המודרני" (שם, עמ' 416-417).

הביטאון שלפנינו פותח צוהר אל אחדות מהשאלות ומהאפשרויות האין-סופיות העולות עם כניסת הרשת החברתית למרחב החינוכי. נזכרים ונסקרים בו היבטים של פרט, כיתה, קהילה מקומית, קהילה גלובלית, אתיקה, תרבות ועוד. לרשת החברתית המקצועית שלובים, שהוקמה השנה עבור קהילת מורי המורים, מיוחד מקום נכבד הן כבמה להצגתה והן כהתייחסות לפעילותה. בשלב מוקדם זה של חייה היא מראה סימני התפתחות מבטיחים ומשרתת את המטרה שלשמה הוקמה. אולם ישויות מעין אלה צריכות לעמוד למבחן בתחומי עיסוקן, בהיקף התחומים הללו ובמבחן הזמן כאחד.

מצב הרוח

רשת חברתית כקהילת לומדים - תרבות של למידה לחיים

פרופ' חנן יניב¹, פדגוג דיגיטלי, ראש המעבדה לחקר פדגוגיה מתקדמת; הפקולטה לחינוך, האוניברסיטה של קלגרי, קנדה; טכנולוגיה בחינוך - בית ספר למוסמכים, סמינר הקיבוצים

**קהילת רשת נותנת לחבריה הזדמנויות מרובות
לדיון מקצועי, להתחבטויות בדילמות משותפות...
ותמיכה מקצועית של מומחים וחוקרים
מהאקדמיה. היא מאפשרת לחבריה למידה
לאורך החיים**

ויהי ערב, ויהי בוקר - גוגל פלוס...

מיומנו של "חיית רשת" - 2011
יום ראשון

קמתי, התרחצתי, אכלתי ארוחת בוקר, התיישבתי ליד השולחן ובדקתי מה קורה באימייל, בבלוג שלי, בשלובים, בפייסבוק... קמתי, אכלתי ארוחת צהריים, התיישבתי ליד השולחן...

יום שני

קמתי, התרחצתי, אכלתי ארוחת בוקר, התיישבתי ליד השולחן ובדקתי מה קורה באימייל, בבלוג שלי, בשלובים, בפייסבוק... קמתי, אכלתי ארוחת צהריים, התיישבתי ליד השולחן...

מיומנו של "חיית רשת" - 1986
יום ראשון

קמתי, התרחצתי, אכלתי ארוחת בוקר, התיישבתי ליד השולחן, הפעלתי את החיגון והתחברתי ל-BBS (עוד לא קראו לזה אינטרנט), בדקתי מה קורה באימייל, בקבוצות הדיון שאני חבר בהן...

מיומנו של "חיית רשת" - 1991

קמתי, התרחצתי, אכלתי ארוחת בוקר, התיישבתי ליד השולחן, הפעלתי את החיגון התחברתי ל-BBS², בדקתי מה קורה באימייל, בקבוצות הדיון שאני חבר בהן, אם הוסיפו קבצים למאגר הקבצים המשותף...

בעניין של רשתות חברתיות, רבותי, אין חדש (כמעט) תחת השמש. התרבות השתנתה ועימה מידת המודעות לצורך. כבר בשנת 1991 יכולנו לעשות כמעט את כל מה שאנחנו יכולים לעשות היום באמצעות טכנולוגיות התקשורת החברתיות, רק שלא הרבה אנשים היו מחוברים לרשת, ויותר מזה - הילדים עוד לא הגיעו לשם (למעט בבתי ספר מעטים, בבתים עוד כמעט שלא היה אינטרנט, וגם אם היה, לא היה להם מה לעשות איתו). היום, כשגוגל מכריזה על גוגל פלוס או כששומעים על דעיכה בפופולריות של פייסבוק³, חשוב יותר מכול לבחון את הצורך שרשתות חברתיות ממלאות עבור המשתמשים השונים בהן; אילו שימושים הם "קלאסיים" ובאילו, אנחנו המחנכים, ראוי שנעשה שימוש בעצמנו, כי הם נותנים לנו יכולות שלא היו לנו לולא הם.

- 1 חוקר ומפתח מודלים תאורטיים ויישומיים של למידה תוך שילוב טכנולוגיות קצה, פסיכולוג מחקרי עם דוקטורט בעיצוב סביבות למידה בהכשרתו האקדמית, מפתח, חוקר ומלמד בפקולטה לחינוך באוניברסיטה של קלגרי בקנדה וכן בהתמחות לטכנולוגיה בחינוך בבית הספר למוסמכים בסמינר הקיבוצים.
- 2 BBS - Bulletin Board System - סוג של רשת קהילתית שכללה את מרבית השירותים הקיימים היום ברשתות חברתיות עוד לפני עידן ה-[www](http://www.bbs.com).
- 3 בחודש יוני עזבו את פייסבוק 6 מיליון משתמשים בארה"ב ו-1.5 מיליון בקנדה.

יש לתת לכל המורים הזדמנות משמעותית להיות שייכים לקהילת רשת, לתרום ולקבל משוב

בהשוואה לילדותנו של לפני כ-50 שנה, לילדים היום יש הרבה יותר אלטרנטיבות להימלט ממצבים של שעמום. השאלה העקרונית ביותר שאנחנו צריכים לשאול את עצמנו כמחנכים המודעים להתפתחויות טכנולוגיות ומחפשים דרכים להעצים באמצעותן את עשייתנו החינוכית היא שאלת הערך המוסף. האם טכנולוגיה מסוימת (ובמקרה של רשתות חברתיות - טכנולוגיות התקשורת) מוסיפה ערוצים לערוצי התקשורת שלנו (עם וללא טכנולוגיות); והאם הערוצים החדשים הללו משרתים צורך משמעותי שאולי לא היינו מזהים בלעדיהם.

כדי להמחיש את הטיעון האחרון, נתבונן ברשת חברתית יציבה ופורחת המתנהלת כבר יותר מעשור: "פורום המורים הגדול". האם "פורום" הוא רשת חברתית? "פורום", "קבוצת דיון", "קהילה" ועוד הם שמות חלופיים שאנו שומעים במשך השנים כשההתייחסות היא לפלטפורמת תקשורת המאפשרת לבעלי עניין להצטרף ולקיים דיונים (בדרך כלל "לא מקוונים" - כלומר, אינם מחייבים בזמניות, כך שדיון יכול להימשך ימים רבים וכל משתתף קורא או מגיב בזמנו החופשי), שיתוף קבצים מכל הסוגים וחלוקה לקבוצות ממוקדות עניין. טכנולוגיות אלה קיימות כבר עשרות שנים (כאמור למעלה, השתתפות בקבוצות דיון כבר בשנת 1985, כשהאינטרנט היה "ביטנט").

"פורום המורים הגדול": רשת חברתית כמענה לצורך
פורום המורים הזה החל את פעילותו בתחילת העשור הקודם, כשקבוצת מורות ביסודי, ביוזמתה של **הדס אדלר**, הקימו "קהילה" בפורטל מסחרי (אי. או. אל) שנתן שירותי חינוך לקהילות משתמשים שונות (כמו שכיום נותנים וואלה, תפוז, דה-מרקר ועוד). הצורך היה לאפשר ערוץ של שיתוף בחומרי למידה. הצורך שהפורום ענה עליו היה משמעותי למורים רבים, והקבוצה הלכה והתרחבה. בסביבות שנת 2002, הקים רכז תקשוב בדרום, **אלישע בביוף**, פורטל חינוכי בשם "אורייניט" והזמין את

מטרת המאמר הזה היא לנסות ולבדוק אם ואיך מרחיבה הרשת החברתית את היכולות האישיות והמקצועיות שלנו, המחנכים. זאת דרך הניסיון המצטבר של שימוש ברשתות חברתיות ובעזרת הכלים שהטכנולוגיה מציעה לנו היום.

מהי רשת חברתית?

כבר בשנת 1994 הגדירו סטיפלס, גודיר ומלר (Steeple & Mellor, 1994) את המושג "קהילה ברשת" כקבוצת דיון עם יכולות הגדרה של נושא לדיון והצגת הנושא בפני כל המשתתפים. כל משתתף יכול להגיב או להוסיף נושאים משלו. מוכר? נשמע קצת כמו פייסבוק? שימו לב לשנה... ההגדרה הפשוטה ביותר שאני יכול לחשוב עליה היא: רשת העונה לצרכים של חברי קהילה בעלי עניין משותף. מההגדרה הזאת משתמע שזוהי רשת ממוקדת עניין (או עניינים), אחרת, לדעתי, אין לה זכות קיום - וזו לדעתי הסיבה שאנחנו רואים ניצנים של נטישה של פייסבוק. אני בטוח, שאם היינו חוקרים (עדיין מוקדם מדי) את האנשים שנטשו לסיבות נטישתם, היינו מגלים שהם לא מצאו שם עניין. אני בטוח שיש גם רבים שנטשו בגלל גל ההפחדות ההמוני מחשיפה יתרה, אבל קרוב לוודאי, שאם הכלי היה נותן מענה לצורך משמעותי, היינו מוצאים דרכים להתגבר על המכשולים שיש בדרכנו לשימוש קבוע. אין היום סביבה מרתקת יותר להבנת רשתות חברתיות מהתבוננות על פייסבוק. פייסבוק כבש את העולם בסערה. אין כמעט ילדים מעל גיל 10 שאין להם פייסבוק למרות הגבלת הגיל (13). מה הם עושים שם? ניסיתי להבין זאת בעזרתה של חברתי **צביה אלגלי**, חיית רשת לא פחות ממני. קיבלתי את הסכמתה של ילדה בת 13 (בידיעתה ובאישורה של האם) לצרף אותה כחברה. במשך חודשים עקבתי אחרי מעשיה בפייסבוק (מה היא מפרסמת על הלוח שלה, למי ומה היא מגיבה ועוד). מצאתי קצת מכל דבר: קצת זמרים, קצת אופנה, קצת רכילויות... שום דבר משמעותי, למיטב הבנתי, למעט היכולת למלא חללי זמן בין מפגשים של פנים אל פנים, צפייה בטלוויזיה וקריאת ספרים.

3 בחודש יוני עזבו את פייסבוק 6 מיליון משתמשים בארה"ב ו-1.5 מיליון בקנדה.

אימג'בנק/Thinkstock

כדי לנסות להתמודד עם הסוגיות שלעיל, אנסה להציע מינוח ממוקד יותר מהמושג "רשת חברתית". מעתה אכנה קבוצה ממוקדת עניין ברשת כ"קהילת רשת".

הרשת כסביבת מחיה

לא כל מי שיש לו אינטרנט הוא חייט רשת. חיבור מזדמן כדי לבדוק אימיילים וכדי לקרוא קצת את כותרות העיתונים איננו הופך את המשתמש לחייט רשת. הרשת היא סוג של תרבות. זוהי תרבות של אנשים שהמחשב שלהם מחובר כל הזמן, הם סמוכים לשולחן העבודה שלהם ומתקשרים בזמן אמיתי. לעומת זאת, מורים אינם יכולים להרשות לעצמם להיות מחוברים לרשת כל הזמן, סוג העבודה שלהם איננו מאפשר זאת, ויש להניח שגם כשהם באים (ובאות) הביתה, יש עוד ענייני בית ומשפחה לטפל בהם ונשאר מעט מאוד זמן להיות מחוברים.

אבל...

אין חבורה שיכולה להיתרם יותר מחברות בקהילת רשת מאשר המורים, מהסיבות האלה:

מבודדות מקצועיות: דונלד שון (Schön, 1983) מצביע על החסך של מורים במגע עם עמיתים ועל הניתוק ממקורות הכשרתם (אקדמיה). רוב הזמן, המפגש העיקרי של מורים הוא עם התלמידים, שהם בדרך כלל צעירים מכדי לתת למוריהם משוב מקצועי ראוי על עבודתם. קהילת רשת נותנת לחבריה הזדמנויות מרובות לדיון מקצועי, להתחבטויות בדילמות משותפות, מקום להחלפת רעיונות, מקורות וחומרי למידה ותמיכה מקצועית של מומחים וחוקרים מהאקדמיה. שיתוף חברי הקהילה בלכטיים שהמורים חווים מחייב אותם לתהליכים רפלקטיביים שעליהם מצביע שון כחיוניים בעבודת המורה.

למידה לאורך החיים: מורים צריכים ללמוד כל הזמן. מעבר להתחדשות התכופה בתחומי התוכן, עליהם לבקר מדי פעם את התפיסה הפדגוגית שלהם, להכיר כלים טכנולוגיים חדשים, מקורות חדשים. השתלמויות מורים אינן מלוות את המורה ביום-יום, קבוצות למידה מרושתות - בוודאי שכן. כדי להמחיש את המשמעות של למידה לאורך החיים בקהילת רשת, להלן תיאור של המתרחש בשנה האחרונה בפלטפורמה **שלובים** של מכון מופ"ת.

המשימה: הכשרת מנחי בתי הספר המדגימים בתכנית התקשוב הלאומית.

הקצאת שעות להנחיה - כ-10% מהצורך האמיתי.

מה עושים? קהילה לומדת ברשת **שלובים**!

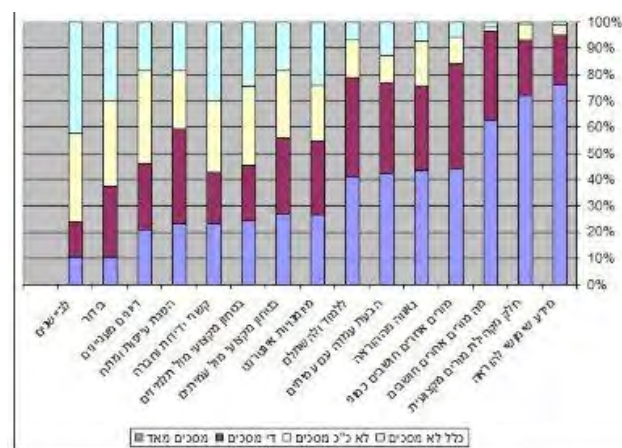
רשת **שלובים** היא פלטפורמה דמוית פייסבוק, שהוקמה על גרסה עברית של מערכת בשם ELGG.

הפורום לעבור לשם כמענה לשאלות ארגוניות ואתיות שעלו תוך קיום הפורום בפורטל המסחרי (אז הוא כבר היה ב"תפוז"). היום (נכון ליולי 2011) חברים בפורום 4,365 חברים, כשבספריית הקבצים של הפורום עשרות אלפי קבצים של חומרי למידה, שאת כולם תרמו החברים.

ריקי קופיט (2007) עשתה את עבודת התיזה שלה על פורום המורים, והנתונים שלהלן הם מהמחקר שערכה.

בטבלה נשים לב לשלושת הגורמים העיקריים: תוכן, שייכות ומשוב.

תרומת הפורום לצורכי המורה

אם נשקול את הערך המוסף שמציבה הטכנולוגיה לקהילה מקצועית, נראה שלמרות שהמורים שייכים לקהילות מקצועיות (סגל המורים בבית הספר, קבוצות התמחות שונות בבית הספר ומחוצה לו וכדומה), הרי שהקהילה המתוקשבת מציעה להם הרחבת המעגלים בצורה משמעותית, ויכולת תרומה והיתרמות ללא הצורך להיות במקום מסוים בשעה מסוימת בלוח הזמנים הצפוף שלהם. מרביתם משתתפים בפורום מביתם הפרטי, על חשבון זמנם הפנוי.

דוגמה זו ממחישה את המשמעות שמציעות טכנולוגיות התקשורת כמענה לצורך של קהילות מקצועיות (במקרה זה של מורים). הסוגיות הבאות הניצבות בפנינו הן:

- למה רק חלק קטן של המורים שותפים ב"פורום המורים הגדול"?
- האם יש משמעות מקצועית וחברתית לשייכות כזאת?
- כיצד אפשר לשנות הרגלי תרבות ולהביא את המורים להצטרף ליוזמות כאלה?
- האם יש מקום ליוזם שילוב של רשתות חברתיות בסביבה החינוכית-לימודית?

של **ריקי קופיט** בתרשים שלמעלה, מראה מה מרגישים המורים החברים ב"פורום המורים הגדול".

מושגים כמו שייכות, גאווה מקצועית - ואפילו בידור - הפגת מתח וחברות, אינם טריוויאליים בעולם שוחק כמו עולם ההוראה (Schön, 1983).

נותרה ההתייחסות לסוגיה המעניינת מכל הארבע: האם יש **מקום ליזום שילוב של רשתות חברתיות (קהילות רשת) בסביבה החינוכית-לימודית?**

כאן כמובן עולה שאלת הצורך במלוא עוצמתה. כמו בכל פעילות חינוכית שאני נתקל בה, השאלה הראשונה שאני שואל היא: למה שהלומדים ירצו לבצע את הפעילות הזאת? כתבתי כבר רבות על הצורך כמנגנון הנעה בסביבה הלימודית ופיתחתי מודל פדגוגי לעיצוב סביבות למידה מבוססות צורך אותנטי בשם לב"ה (למידה בסביבה הרפתקנית), שעיקרו למידה מתוך צורך פנימי אותנטי בידע לשם התגברות על מכשולים ולפתרון בעיות. אם יש צורך שכזה, אין דבר שיעמוד בפני הלומדים (ילדים כמבוגרים). **סוגיה מיטרה** הוא פרופסור לפיזיקה שיזם פרויקט בשם "החור בקיר"⁴. בפרויקט הזה הוא התקין מחשבים (בקירות חיצוניים של בתים), בשכונות עוני שונות בעולם, במקומות שבהם ברור היה שלילדים זהו המפגש הראשון עם הטכנולוגיה הזאת. הוא לא לימד אותם מאומה והלך. כשחזר, אחרי שבועות ספורים, הילדים כבר היו מסוגלים לבצע פעילויות מורכבות במחשב. שורת הסיכום שלו היא: "ילדים רוצים - ילדים עושים".

לב"ה (יניב, בדפוס) הוא מודל למידה שלפיו לומדים מעצבים הרפתקאות למידה. ההנחה העיקרית שמאחורי המודל היא שההרפתקה היא מניע לצורך אותנטי בידע (בכדי להתמודד עם המכשולים שהיא מציבה בדרכו של ההרפתקן) ובכך משימת העיצוב של הרפתקה משמשת מקור חשוב לאנרגיה (מוטיבציה ממוקדת משימה ולא בהכרח ממוקדת תוכן), לרכישת ידע ואפילו בסביבת למידה שבה תכנית הלימודים מוכתבת.

מאחר שהרפתקאות הלמידה של לב"ה מופקות בצוות, קהילת הרשת משמשת ערוץ חיוני לצוות המפיק, כשמרכיב חשוב בו הוא ניהול ההפקה.

קהילת הרשת במקרה של הפקת פרויקט לב"ה, לדוגמה, משמשת דרך להמשיך את ההפקה גם מעבר לגבולות הזמן והמקום, והלומדים יכולים להמשיך את ההפקה גם בבתיהם. אך אליה וקוץ בה... לא מעט לילות לבנים ביליתי עם צוותי תלמידים לקראת סיום ההפקה של פרויקט לימודי - האם קהילת הרשת תשאיר את הלומדים בבית במפגשים מרחוק? אני מאוד מקווה שלא, והאחריות עלינו - הפדגוגים הדיגיטלים.⁵

ולסיכום, כמו בהתחלה... מה עם גוגל פלוס (הרשת החברתית החדשה של גוגל)?

הנחת היסוד: הצורך הקיומי של המנחים שקיבלו הכשרה מזערית יניע אותם לחברות בקהילה ברשת כמקור לתמיכה, לדיון ולמשוב של עמיתים ומומחים. הרשת תהפוך עבורם לסביבת למידה מתמשכת, ללא הגבלה של שעות. אל סביבת הלמידה הזאת ניתן יהיה להביא מומחים מתחומים שונים, את מנהלי בתי הספר, את המנחים והמפקחים, וליצור תרבות שלמה של למידה לאורך החיים שתאפשר לתכנית התקשוב להצליח למרות המשאבים הדלים שהוקצו להנחיה.

כלומר, קהילת הרשת נותנת מענה לצורך קיומי של התפתחות מקצועית ושל תמיכה שוטפת במקצועות המחייבים התעדכנות רצופה, דיון מעמיק מתמשך וקשר בלתי-עקיף למומחים - ובוודאי עבור כל העוסקים בחינוך.

קהילת הרשת היא אפוא צורך קיומי של העוסקים במקצועות הללו ומשמשת להרחבתה של סביבת העיסוק שלהם אל מעבר לזמן ולמקום.

אשוב לשאלה, מדוע רק חלק קטן של המורים שותפים ב"פורום המורים הגדול"?

התשובה לדעתי היא, כי ההשתייכות לקהילת רשת מחייבת שינוי בהבנת התפקיד. התנאים השתנו, סוג כזה של שינוי מחייב היערכות ברמה מערכתית. תנאי העבודה של המורים חייבים לכלול מסגרת ציפיות שתכוון לחברות בקהילות רשת רלוונטיות. כמו שמורים מצופים להגיע לסדנאות השתלמות למיניהן, הם צריכים להיות מצופים להשקיע שעות מסוימות בשבוע בחיבור לרשת. המוסדות להכשרת המורים צריכים לעזור לשלב את המורים בתרבות החדשה הזאת ולעזור להם לראות את קהילת הרשת כתנאי קיומי להצלחתם בתפקיד. ארגוני המורים ומעסיקיהם צריכים להקצות למורים שעות התחברות לרשת ולאפשר להם את התנאים לכך.

אבל עיקר העיקרים - **יש לתת לכל המורים הזדמנות להיות שייכים לקהילת רשת**. מורים שיחוו את ההעצמה שהחברות בקהילה תקנה להם, יבינו את הצורך הקיומי של להיות מחוברים - יש לתת להם פשוט **הזדמנות משמעותית** לחוות זאת.

המושג "הזדמנות משמעותית" מחייב התייחסות. אין הכוונה בהזדמנות להתחבר לקהילת רשת, לקרוא מעט ממה שקורה שם ולצפות שיקרה להם משהו. הזדמנות משמעותית היא לגרום להם לתרום ולקבל משוב. אי-אפשר להבין את המושג שייכות לקהילת רשת בלי לחוות את המשמעות של משוב והתייחסות. מהלך ההכשרה של מורים לתרבות של חברות בקהילת רשת צריך לכלול את הגדרת שלבי ההתנסות ואת הצורך לתרום ולקבל משוב.

הסוגיה הבאה עוסקת במשמעות התרומה המקצועית והחברתית שמקבלים החברים בקהילת רשת. התבוננות בתוצאות המחקר

מקורות

יניב, חנן (בדפוס). לב"ה - למידה בסביבה הרפתקנית. אאוריקה, אוניברסיטת תל אביב.

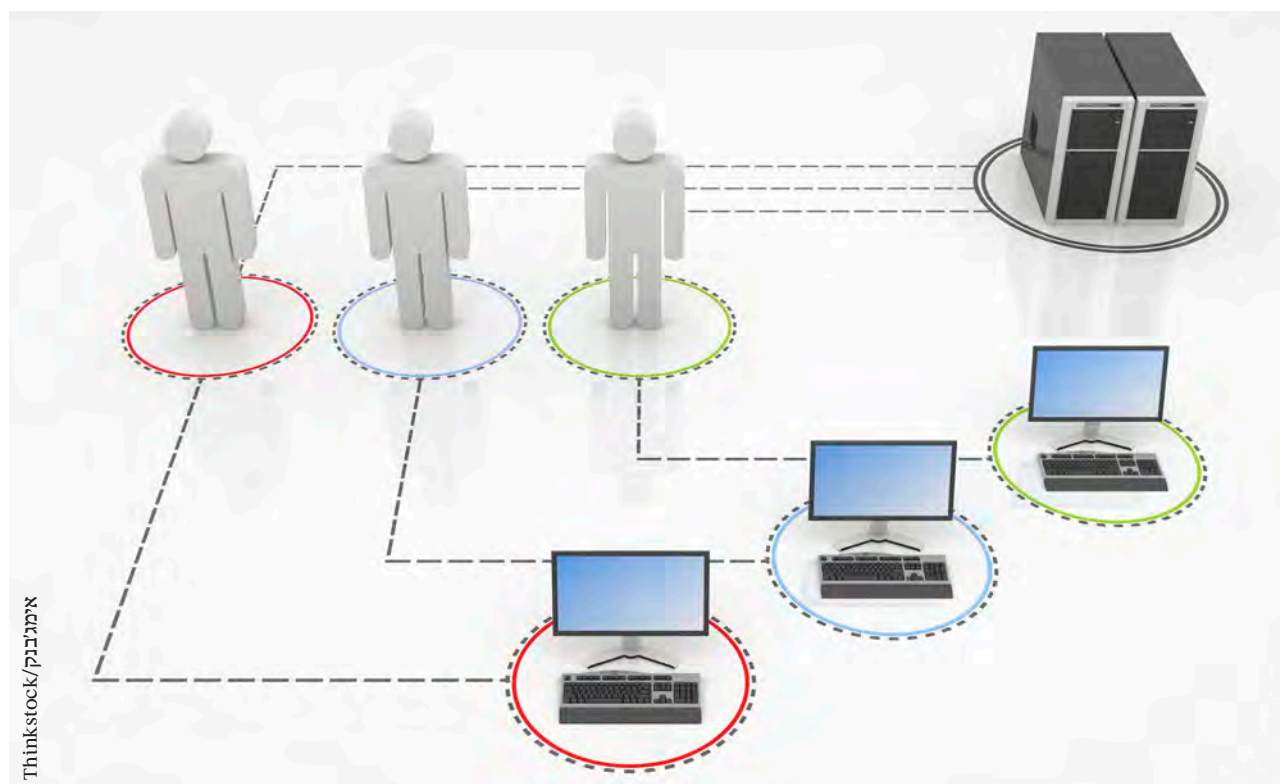
קופיט, ריקי (2007). מקומו של המרחב המתקשב בחייהם של מורים בישראל. אוניברסיטת בן גוריון, המחלקה לתקשורת. מנחה: ד"ר נלי אליאס

Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: how professionals think in action*. Basic Books

Steeple, C., Goodyear, P. & Mellor, H. (1994). Flexible learning in higher education: The use of computer-mediated communication. *Computers in Education*, 22, 83-90.

גוגל פלוס ישרת את מטרותינו, לדעת, כי הוא מפשט את ממשק המשתמש הגמלוני של פייסבוק ונותן מענה לוועידת וידאו חנימית בצוות. ככה הוא איננו מהווה מענה שלם לקהילת רשת ממוקדת מטרה, אבל הוא תשתית טובה לערוצי תקשורת בקהילה. שילוב של כלי התקשורת של גוגל פלוס וכלי קהילה כמו קבוצת דיון (לגוגל יש את גוגל גרופס הישן, שבנייתו מחדש תשלים את המלאכה), תיתן בידי מורים ולומדים באשר הם סביבה חשובה להרחבת סביבת הלמידה מבין כותלי בית הספר אל החיים. ■

5 פדגוג דיגיטלי הוא מחנך הרואה לעצמו שליחות בשיפור משמעותי של תהליכים פדגוגיים באמצעות טכנולוגיות שמאפשרות להם לקרות.

בימת דיון

רשתות חברתיות מקצועיות בחינוך –
השתמעויות לחינוך ולהכשרת מורים

ללמוד, לעבוד ולהתעדכן בשלובים - הרשת החברתית של מופ"ת

יורם אורעד, ד"ר סמדר בר-טל, סוזן צעירי

שלובים, הרשת החברתית-מקצועית החדשה של מכון מופ"ת עבור העוסקים בחינוך ובהכשרת מורים, החלה את פעילותה באוקטובר 2010. מספר חבריה מגיע, נכון לכתיבת שורות אלו, ל-902.

• **מגבלת הזמן:** מסגרות קונוונציונליות מכתיבות תקשורת על בסיס זמן אחיד. כך, מי שאין ביכולתו להשתתף במסגרות אלה בזמן שנקבע, מנוע למעשה מלהשתתף בשיח המתרחש בהן.

אחד הכלים המאפשרים התמודדות מצוינת עם מגבלות אלו הוא הרשת החברתית. רשת חברתית (Social Network) היא אתר אינטרנט, המאפשר למשתמשים בו לקיים ביניהם תקשורת מגוונת לצרכים מקצועיים או חברתיים. לכל אחד מחברי הרשת החברתית יש דף שבו פרטים אישיים שהוא בוחר להציג על עצמו - תחומי עניין, עיסוק מקצועי, ספרים אהובים, דוא"ל, אתר אישי, בלוג אישי ועוד.

שלובים, <http://shlufvim.macam.ac.il>, היא רשת חברתית מקצועית בתחום החינוך והכשרת מורים, שקמה כדי להתמודד עם המגבלות המוזכרות למעלה. **שלובים** הוקמה על ידי מכון מופ"ת והחלה לפעול בסוף חודש אוקטובר 2010.

באינטרנט קיימות רשתות חברתיות רבות. הגדולה שבהן היא פייסבוק (Facebook). מדוע, אם כן, לא לבחור בפייסבוק כמסגרת לעוסקים בהוראה?

אחת הסיבות לכך היא היות פייסבוק רשת חברתית כללית המיועדת לבידור, לשיווק ולשמירה על קשר ולא רשת מקצועית. זאת לעומת **שלובים**, שהיא רשת חברתית מקצועית. הערוב בין הפרטי והמקצועי ברשת כללית כמו פייסבוק יוצר "רעש", בניגוד ל**שלובים**, שנבנתה במיוחד לכך. נוסף על כך, הכלים של **שלובים** פותחו ומוסיפים להתפתח בהתאם לצרכיה של קהילת החינוך ואופיה. זאת, בניגוד לפייסבוק, שהכלים שבה מפותחים לצרכים אחרים. דוגמה לכלי שפותח ב**שלובים** כמענה לצורכי

שלובים היא רשת חברתית-מקצועית, שבניגוד לפייסבוק, הכלים שבה מפותחים על פי צרכיה של קהילת החינוך ואופייה, והיא ממוקדת בבניית ידע בתחום החינוך ובשיתופו

שלובים - לשם מה?

בתחום החינוך קיימת חשיבות רבה ביותר למסגרות לשיתוף ידע וניסיון, להתעדכנות ולתמיכה, כמו גם לשיתוף לשם תמיכה רגשית ומוראלית. הדבר נכון במיוחד לגבי מורים, מורי מורים, מדריכים פדגוגים ומרצים העוסקים בהכשרת מורים. המסגרות הללו חיוניות להתפתחות המקצועית של העוסקים בתחום החינוך. מסגרות לשיתוף בתחום החינוך קיימות זה זמן רב כדוגמת השתלמויות, כנסים, ימי עיון ועוד. עם זאת, מסגרות אלה לסוגיהן סובלות ממגבלות שונות, ששתיים מן החשובות שבהן הן אלה:

- **מגבלת המקום הפיזי:** המסגרות מכתיבות את הצורך בפגישה במקום פיזי נתון, ולפיכך נוצרים לעתים מצבים שבהם חלק מהמשתתפים מתקשים להגיע למקום.

דף הפרופיל האישי מציג גם זרימת מידע הייחודית לחבר הרשת כגון הודעות קיר, עדכונים מטוויטר (אם יש לו חשבון טוויטר), קבצים ומאמרים שהוא העלה.

הקיר: לכל חבר רשת ולכל קבוצה יש קיר המאפשר לחבר לכתוב בו הודעות קצרות.

תיוג: ניתן לתייג את פריטי המידע השונים - בלוגים, קבצים ועוד. התיוג מאפשר איתור פריטי מידע חשובים. למשל, אם משתמש מחפש מידע על רשתות חברתיות, הוא יוכל להקליק על התג (מילת מפתח) **רשתות חברתיות** בענן התגים ולקבל את כל הפריטים המתויגים בתג זה.

קטגוריות: בניגוד לתיוג, המאפשר ייחוס מילות מפתח על פי ראות עיניו של חבר הרשת, קטגוריות הן רכיב קבוע, המקיף מידע בתחום רחב. הקטגוריות נקבעות על ידי מנהל **שלובים**. הן נועדו לאפשר חיפוש בתחומים רחבים כגון אימוני הוראה, דידקטיקה, מדעים והערכה. מטרתן היא להקל על המשתמש את החיפוש אחר מידע בתוך תחום רחב. גם כאן, כמו בפונקציית התיוג, חבר רשת רשאי לסווג פריטי מידע על פי קטגוריות לפי ראות עיניו, אך לא יוכל לשנות את הקטגוריות עצמן או להוסיף עליהן. פעולה זו היא בסמכותו של מנהל הרשת בלבד כדי לאפשר האחדה ועל מנת למנוע ריבוי מוגזם של קטגוריות. עם זאת, חברי רשת רשאים להציע קטגוריות חדשות, וכאשר הם עושים זאת, מנהל הרשת שוקל אם לקבלן או לא.

לוח אירועים: לוח אירועים מופיע הן בדף הבית והן בסרגל האופקי בתפריט **אירועים**. התפריט מוצג על פי חלוקה לחודשים. כדי לצפות באירועים בחודש הנדרש יש לדפדף בין החודשים בלוח השנה.

קישורים: כל חבר רשת יכול להעלות קישורים, לתארם ולתייגם בתגים (מילות מפתח). חברי רשת יכולים להגיב על הקישורים.

בלוגים: כל חבר רשת יכול לכתוב מאמרון (פוסט) בבלוג אישי, שהוא מקבלו אוטומטית עם הירשמו ל**שלובים**, לתייג את המאמרים ולשלב בהם רכיבים גרפיים כגון תמונות. חברי רשת יכולים להגיב על המאמרון.

הבלוג המרכזי: זהו בלוג שבו מעלה מנהל **שלובים** פריטים שונים המיועדים לכלל חברי הרשת ועשויים לעניין אותם - מגמות המופיעות ברשת, דיון בסוגיות חינוכיות שונות, הצגת חידושים ברשת, הצגת פעילויות שונות שנעשו בה ועוד.

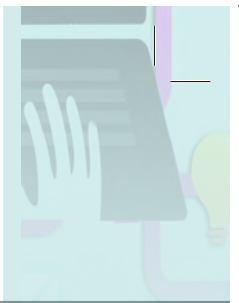
הצגת פריטים על פי חיתוכים שונים: את הפריטים השונים, כגון קישורים, בלוגים, קבצים ועוד, ניתן לקבל על פי חיתוכים שונים - שלי, של החברים שלי, של כולם. כך יכול חבר רשת להתאים חיפוש מידע על פי הצורך האישי שלו.

קהילת החינוך הוא ענן התגים, המאפשר אחזור מידע, כלי שאיננו קיים בפייסבוק. מטרת העל של **שלובים** היא יצירת קהילת ידע מקצועית ממוקדת לבניית ידע בתחום החינוך ושיתופו, עניין שהוא בלתי-מעשי לביצוע בפייסבוק. כמו כן, פייסבוק היא גוף הנותן שירות חיצוני ואינו מאפשר שליטה על מדיניותו ועל שירותיו.

שלובים היא רשת חברתית-מקצועית שנתפרה במיוחד עבור ציבור העוסקים בהוראה. היא נועדה להוות מקום מפגש לכל העוסקים בהוראה - מורים, מדריכים פדגוגיים ומרצים שעוסקים הכשרת מורים לגווינה, אנשים שתפקידיהם ועיסוקיהם נוגעים לחינוך ולהכשרת מורים. **שלובים** נועדה להיות מסגרת לשיתוף בין מורים, מרצים, מדריכים פדגוגיים, חוקרים ועוד. מטרתה של מסגרת זו היא התמקצעות, התעדכנות ותמיכה הדדית של העוסקים בחינוך, הן בהיבט הכללי-דידקטי, פדגוגי ואחר, והן בהיבט של תחומי הדעת הספציפיים. חברי הרשת משתפים ביניהם מידע ורעיונות וכן עוסקים בפעילויות של בניית ידע שיתופי על ידי שימוש בכלים שונים המופיעים ברשת החברתית. היא מהווה כלי להעצמה אישית של אנשי החינוך. **שלובים** נועדה גם לתמיכה הדדית ברמה המוראלית והרגשית.

אפיונים של רשת שלובים

- **שלובים** היא רשת חברתית-מקצועית ידידותית למשתמשים בה ומאפשרת לאתר בקלות חברי רשת רלוונטיים ולקיים עימם קשרים ושיתופי פעולה בצורה נוחה. להלן כמה מאפיינים מרכזיים שלה:
- **דף הבית:** בדף הבית של **שלובים** מוצגת הזרימה הכללית של המידע, לפי סיווגים - מאמרים (פוסטים) חדשים, קבצים חדשים, קישורים חדשים, אירועים חדשים ועוד. אלה מופיעים בקטגוריות של תפריטים המיוחדים לסיווגים השונים. כן מופיעה קטגוריה כללית בשם **מה חדש**, שבה מוצג אוסף כלל פריטי המידע שהופיעו לאחרונה ברשת החברתית, ללא סיווג. אוסף הפריטים מופיע על פי סדר כרונולוגי, מהחדש לישן.
- **פרופיל אישי:** בדף הפרופיל האישי של כל חבר רשת מוצגים פריטים אישיים שלו, אלה שהוא בוחר להציג. פריטי הפרופיל האישי נועדו להקל את הקשר בין חברי הרשת, בין השאר לצורך איתור חברי רשת אחרים בעלי תחומי עניין זהים או דומים. בפרטי הפרופיל מופיעים תחומי עניין של חבר הרשת, תמונה (אם הוא מעלה אותה) ועוד. דף הפרופיל נתפר באופן ייחודי לקהיליית החינוך - מלבד הפריטים שתוארו למעלה, הוא מאפשר להציג גם תארים, פרסומים ועוד, של חבר הרשת.

מסוים, וכל האנשים שנבחרו כרשאים לכתוב ולערוך אותו יוכלו לתרום לבנייתו. לכל חבר בשלובים ולכל קבוצה יש את פונקציית הדפים. פונקציית הדפים היא חשובה וחיונית לבניית ידע בתחומי העיסוק והעניין של חברי שלובים. להלן דוגמה לדף:

- **דפים: שלובים** מצוידת בכלי הנקרא דפים. הדפים הם כלי דמוי וויקי לבניית ידע. ניתן ליצור דף ולשתפו עם חברים ברשת או עם כל חברי הרשת, או עם כלל הגולשים באינטרנט ובאופן כזה לבנות ביחד מסמך משותף. ניתן להגדיר מי רשאי לראות את המסמך ומי רשאי לכתוב בו ולערוך אותו. כך לדוגמה, ניתן לבנות מילון מונחים בתחום

דפים > מדריך לשימוש ברשת שלובים

מדריך לשימוש ברשת שלובים

בדפים אלה נשתדל להוסיף מדריכים קצרים המסבירים את השימוש בפונקציות השונות של הרשת.

נושאים:

- תהליך ההרשמה (סרטון) | איפוס סיסמא (סרטון)
- דף הפרופיל | הוספת תיבות תוכן לדף הפרופיל | עריכת המידע בדף הפרופיל | הוספת תמונת פרופיל | יצירת אוטאר |
- הוספת חברים | רשימות (סרטון)
- עורך הטקסטים | הוספת תמונה | הגדל שטח העורך |
- שיתוף תכני בלוגים חיצוניים באמצעות RSS | הוספת תיבות RSS לדף הפרופיל
- הגדרות גישה לתכנים (בקרב)
- דף מה חדש (בקרב)
- קישורים (בקרב)
- יצירת אוסף סרטים מיוסיוב (סרטון)
- קבוצות (בקרב) | הצטרפות לקבוצה (סרטון) | הוספת מנהלי קבוצה (סרטון) | התראות (סרטון) |
- תגים וקטגוריות
- דירוג
- היבטים פדגוגיים ודידקטיים (בקרב)

תמיכה טכנית

תמיכה טכנית, שלובים

הרשמה לעדכון

הוסף למועדפים שלי

סרטים של תמיכה טכנית

היסטוריה של דף

מעבר בין דפים

מדריך לשימוש ברשת שלובים

שיתוף תכני בלוגים חיצוניים עם חברי הרשת.

דירוג

עורך הטקסטים

הוספת חברים

תגים וקטגוריות

דף הפרופיל

דוגמה מתוך חדש בשלובים של חודש יוני 2011:

חדש בשלובים מספר 2, יוני 2011

אנו שמחים להגיש לכם את עלון (ניוזלטר) מספר 2 של שלובים, הרשת החברתית מקצועית של מכון מופ"ת לעוסקים בחינוך ובהכשרת מורים. מוגש לכם בו לקט מתוך המידע הרב והמגוון ששיטתו חברי שלובים מאז הגיליון האחרון של העלון וכן מבחר מן הידע הנרחב שנבנה במשותף על ידי חברי שלובים. בעלון תוכלו למצוא מאמרוני בלוג, קישורים, דיונים ועוד, ששיטתו חברי שלובים מאז חודש אפריל 2011, ועד עתה. כפי שתוכלו לראות, יש הפעם גם חידוש - הוספנו קטגוריה המתייחסת לקבוצות בשלובים אתם מוזמנים לעקוב אחרי שלובים גם בחשבון הטוויטר של שלובים ובדף הפייסבוק של שלובים.

בברכה ואיחולי חג שבועות שמח
יורם אורעד, המנהל הפדגוגי של שלובים

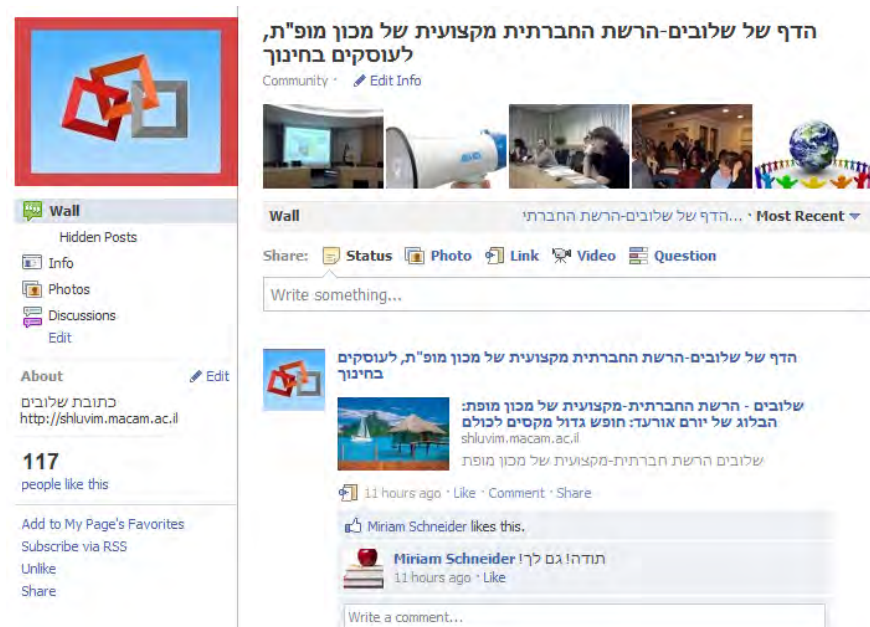
- **ווידג'טים:** הווידג'טים הם תיבות תוכן שנועדו לאפשר צפייה ישירה ונוחה ברכיבים של חבר רשת. הווידג'טים מופיעים בתוך הפרופיל האישי של חבר הרשת. דוגמאות לוידג'טים: החברים שלי, הקישורים שלי, קבצים, בלוג, דפים.

כלים נלווים לשלובים - העלון (ניוזלטר), דף הפייסבוק וחשבון הטוויטר

שלובים מלווה במספר כלים שנועדו, בין השאר, לאפשר חשיפה לתוכני הרשת בדרכים נוספות, מעבר לרשת החברתית עצמה: **העלון (ניוזלטר) של שלובים** - יוצא אחת לתקופה של חודש וחצי עד חודשיים ומספק ריכוז של מידע שהצטבר ברשת החברתית. העלון מציג לקט של פריטי מידע בולטים מתוך המידע הרב והמגוון שמשתפים חברי הרשת וכן מבחר מן הידע הנרחב שנבנה במשותף על ידי החברים. ניתן למצוא בו מאמרוני בלוג, קישורים, דיונים ועוד (אפשר לראות בהמשך דוגמאות נוספות של פריטי מידע בעלון).

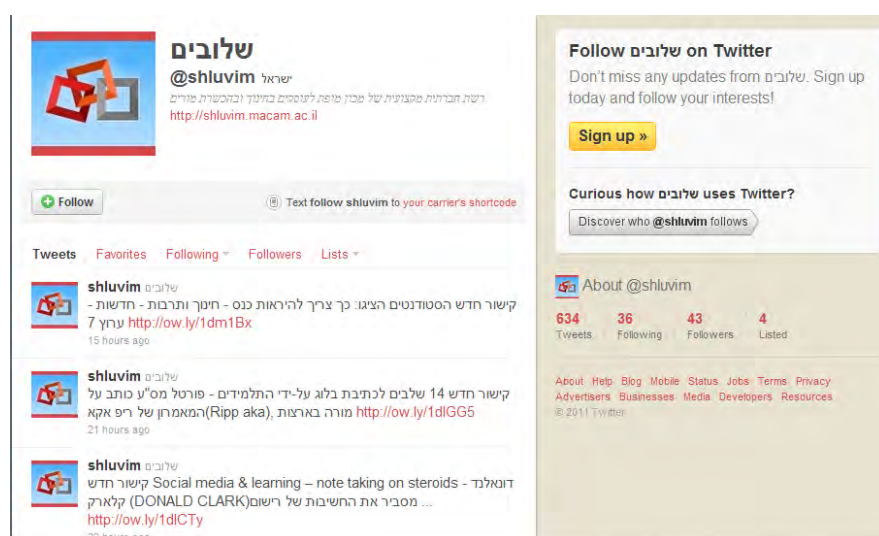
לחברים בו ולהשתתף באופן פעיל על ידי תגובות, העלאת תמונות, לחיצה על "לייק" לפריטים שונים ועוד. נכון לכתיבת שורות אלו מספר האוהדים בדף של **שלובים** הוא 117.

הדף של **שלובים** - דף האוהדים של **שלובים** בפייסבוק. בדף זה מוצג כל העת זרם שוטף של פריטי מידע בולטים במיוחד או מעניינים במיוחד, המופיעים ב**שלובים**. חברי הרשת החברתית ואנשים אחרים יכולים ללחוץ על "לייק" לדף זה, וכך להפוך

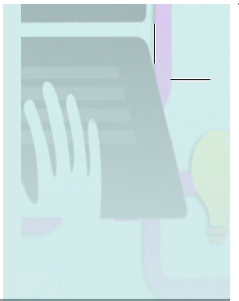

העוקבים (followers) שלו הוא 43. בין הבולטים שבהם - משרד החינוך ומט"ח.

חשבון הטוויטר של **שלובים** - ל**שלובים** יש חשבון טוויטר, המציג כל העת עדכונים מ**שלובים**. מספר העדכונים (ציוצים, או טוויטים באנגלית) נכון לכתיבת שורות אלו הוא 634. מספר

אנחנו מזמינים את ציבור אנשי החינוך להצטרף ל**שלובים** ולהיות בה שותפים פעילים.
<http://shluvim.macam.ac.il/>

אתם מוזמנים לעיין במבחר פריטי המידע המופיעים ב"חדש בשלובים" (מתוך עלון הרשת החברתית "שלובים")

עלון מס' 1

[Why \(practices\) Tוכלו לקרוא בקישור](#)
[Best Practices Don't Work for Knowledge Work](#)
שהעלה יורם אורעד
ובו מוצגת דעתו של לואיז סוארז (Luis Suarez) בנוגע אליהן.

על הפער בין העולם הדיגיטאלי של התלמידים לבין המתרחש בבית הספר, תוכלו לקרוא בקישור שהעלה אודי מלכה ["הפערים בין העולם הדיגיטלי של התלמידים לביה"ס - הפכו אותו ללא רלוונטי"](#)

מצטטים את

...וחשבנו
תנו לנו מורים שרוצים להצמיח ילדים עם חשיבה גמישה, פתוחים לשינויים בעולם המשתנה שאנו חיים בו ומחפשים שיתוף של הלומד ולמידה שיתופית בין עמיתים - והמחשב והאינטרנט יהפכו חלק מכלי הלמידה (עבודה) שלהם. ניתן יהיה לפתח למידה מותאמת אישית לסטודנטים...
ציטוט מתוך [מאמרו של הבלוג של צביה לוטן](#) - "הוראה בסביבת מחשב לסטודנטים להכשרת מורים לא מתאימה לנו"

קישורים בשלובים

על אינדקסים לעומת מנועי חיפוש אפשר לקרוא [בקישור של עמי סלנט](#).

על כלי ווב 2 בחינוך תוכלו לקרוא בקישור [ל גיליון אאוריקה 31](#) שהעלה יורם אורעד. בקישור הבא, שהעלתה בטי שרייבר, נידון מחקר על תרומת מחשב כף היד לעזרת סטודנטים בעלי לקויי למידה או הפרעות קשב:

שרייבר ב. וזיפרט ת. (2009). תרומתו של מחשב כף יד לשיפור יכולת התכנון וארגון הלמידה של סטודנטים עם לקויות למידה ו/או הפרעת קשב. בתוך ספר הכנס של צ"י: מרכז המחקר לשילוב טכנולוגיות בהוראה והאוניברסיטה הפתוחה
עידו ברקת המליץ על [הקישור אסטרונומיה נט-מאגר חומרים מקוון](#) שבו מופיע מאגר חומרים מקוון המיועד לתלמידים, מורים והציבור הרחב - בנושאי האסטרונומיה, מדעי כדור הארץ והחלל. על טכנולוגיה המאפשרת ביקור במוזיאונים קראו בקישור שהעלתה סוזן צעירי [בקר במוזיאונים באמצעות טכנולוגיית streetview של גוגל](#)

על הבעייתיות של שימוש בפרקטיקות טובות ביותר (best)

הבלוג המרכזי

ההר הירוק כל ימות השנה: ירקותו של הר הכרמל הונצחה בשירו היפה של יורם טהר לב "ההר הירוק תמיד". בסוף 2010, פקד את הכרמל אסון אקולוגי גדול שבו השתוללה שריפה עצומה שגבתה את חייהם של עשרות אנשים וכליתה עשרות קילומטרים רבועים של צמחיה. קראו והגיבו במאמרו [מנציחים את ההר הירוק](#) בבלוג המרכזי של [שלובים](#) על יוזמתו של משרד החינוך להנצחת הכרמל באמצעות צילומי גולשים.

דנים בשלובים

במאמרו [סביבה לימודית מתקשבת במדעים](#) מספרת [חיה](#) על ההשפעה של סביבה לימודית המבוססת על שימוש באנימציות, על מיומנויות חשיבה מסדר גבוה ועל מוטיבציה ללימודי מדע.
[השמייעו את קולכם בדיון שנערך סביב המאמרו](#)

[נועז](#) (נועז הוא שם) כותב במאמרו [האם האייפון דוחף את תכנית התקשוב לקראת המאה ה-21](#) על השפעת האייפונים על סגנון ההוראה של המורים.
[הצטרפו לדיון המתקיים סביב המאמרו של נועז](#).

רשתות חברתיות, מיתוג עצמי והשגת מטרות

ד"ר אלון הסגל | מנחה קבוצת עבודה "המורה המרושת", מכון מופ"ת; מרצה בכיר במרכז ללימודים אקדמיים, מומחה ויועץ הטמעה של רשתות חברתיות וכלי מדיה בארגונים

הפעילות ה"נכונה" של כל אחד מאיתנו ברשת החברתית מבוססת על מידת "הנראות" וה"נוכחות" שלנו כלפי אחרים ברשת האינטרנט הגלובלית, המוצפת והעמוסה במידע, במשתמשים ובמבחר עצום של פעילויות

המדיה החברתית במרחב הדיגיטלי הופכת למשמעותית ומשפיעה כמעט על כל תחום בחיינו. מחקרים בתחום מצביעים על קיומם של תנאים ספציפיים לכניסה אפקטיבית לעולם הקסום שבמרחב הדיגיטלי.

למידה חברתית

היכולת להשפיע על אחרים נדרשת בתהליך של למידה, המוגדרת כשינוי תהליכי ועקבי של התנהגות, הנובע מאיסוף מידע של הלומד והפיכתו לידע

תוך התנסות. תהליך הלמידה משלב גורמים אישיים, קהילתיים, אך גם פיזיים וסביבתיים. הגישה הקוגניטיבית שמה דגש על הלוגיקה, על המודעות האישית ועל יכולת עיבוד גירויים מהסביבה. גם על פי הגישה ההתנהגותית (הביהביוריסטית), לסביבה יש השפעה רבה על הלמידה ועל שינוי ההתנהגות הנלווה לה. עם זאת, ניתן להתייחס אל המרחב הדיגיטלי כמרחב למידה ברוח הגישה הקונקטיביסטית-חברתית, שלפיה, ההשפעה החברתית היא הגורמת ללומד לייצר חיקוי, שינוי והתאמה לגירוי החברתי.

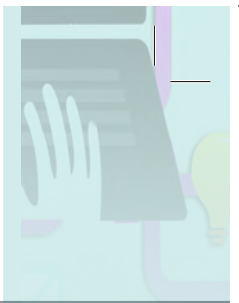
על מנת להבין את דפוסי ההתנהגות של הסטודנט במהלך למידה מתוקשבת בפורום לימודי מקוון בוצע מחקר (נחמיאס, רם ושמלא, 2002) שבדק את דפוסי התנהגות אלו בממדים של השתתפות ואינטראקציה. מממצאי המחקר עולה כי דפוס ההתנהגות הפסיבי המתבטא בצפייה בלבד בהודעות ובתגובות בפורום הלמידה המקוון אפיין את רוב הפעילות הלימודית של הסטודנטים; עם זאת, הלומדים האקטיביים (אלו שהוסיפו הודעות ותגובות) ריכזו את מרב תשומת הלב של המרצה לנושאים המעניינים אותם. החוקרים הסיקו כי המשתתפים הפסיביים אמנם לומדים, אך למידה משמעותית באה לידי ביטוי דווקא אצל האקטיביים ובעיקר בקרב אלו שידעו

למקד את הדיון על צורכי הלמידה שלהם ולבטא את היכולות ואת הידע שלהם במהלך הקורס. פעילויות אקטיביות אלו מלמדות על הקשר בין מידת האקטיביות לבין איכות הלמידה המקוונת, אך יותר מכך, הן מלמדות על האפקטיביות של תהליך המיתוג העצמי בלמידה. המיתוג העצמי של הסטודנט התפתח ככל שיותר משתתפים נחשפו ליכולותיו, ותוכני הקורס הותאמו למידותיו ככל שרמת המיתוג שלו עלתה.

הממצא המרכזי במחקר מעלה, שהיכולת להשפיע אפקטיבית על למידה ברשתות חברתיות מותנית דווקא ביכולת של המורה להיות ייחודי, אטרקטיבי ומקושר, ובקצרה - לבצע "מיתוג עצמי" ברשת.

המיתוג העצמי ברשת החברתית

שוואבל (Schwabel, 2010) בספרו Me 2.0 מנסה להסביר את המושג "מיתוג עצמי" ומדוע תהליך זה כה חשוב לאפקטיביות של הרשת החברתית. למעשה, תהליך המיתוג העצמי הוא המנוע הדוחף את הפיכתה של הרשת החברתית באינטרנט לאמצעי לשילוב חברים, למידה ואמצעים אחרים על מנת להשיג מטרות אישיות. הפעילות ה"נכונה" של כל אחד מאיתנו ברשת החברתית מבוססת על מידת "הנראות" וה"נוכחות" שלנו כלפי אחרים ברשת האינטרנט הגלובלית, המוצפת

אימג'בנק/Thinkstock

והעמוסה במידע, במשתמשים ובמבחר עצום של פעילויות. ככל שיותר חברים ברשת מכירים את המשתמש, את תחביביו, דעותיו וצרכיו, כך יוכלו להתחבר לרעיונותיו ולבקשותיו, ובהמשך להפיץ אותם ולהשפיע על אחרים.

תהליך המיתוג העצמי

כדי לבצע ברשת מיתוג של מוצר, של שירות, של חברה ואפילו של משתמש (צעד ההופך ליותר ויותר רלוונטי ככל שמתברר כוחה של הרשת החברתית), דרושים שני התהליכים העיקריים האלה:

- **שילוב:** יש למקד את הצרכים ואת האינטרסים ולהקפיד על אינטגרציה של תוכן "חכם" תוך רגישות לשינויים.
- **התמדה:** יש להתמיד בתהליכי תקשורת עם ההמון הרלוונטי, כלומר, לבצע את הפעילויות הללו לאורך זמן כדי לבסס את המיתוג ברשת.

כך מתחיל בעצם האתגר האמיתי עבור רוב העוסקים ברשתות חברתיות, כולל ארגונים גדולים הנעזרים בתקציבי ענק.

מיתוג עצמי באמצעות מיקוד אינטרסים

מצאתי כי ראוי שמיתוג עצמי יהיה ממוקד בנושא ספציפי ובקבוצת אנשים מסוימת (ברוב המקרים, אנשים אינם עושים זאת). מיקוד זה מאפשר להתחבר לחוכמה של ההמון הרלוונטי, להיעזר בהכוונה שלו ולהיות חלק ממנו.

עוצמתה של חוכמת ההמון ברשת החברתית אינה רק בעצם היותה מורכבת מהרבה אנשים, אלא דווקא במיקוד שלהם בנושא ספציפי. חוכמת ההמון על פי סורוביזקי (Surowiecki, 2004) מבוססת על כך שעל אף המיקוד בנושא ספציפי, לכל אחד מההמון יש חופש לביטוי עצמי לפי נקודת השקפתו. כל אחד יכול להגיע למסקנות ללא תלות באחר, ללא לחץ או כפייה. לכל אחד הזכות להציע פתרון או לפחות כיוון חשיבה משלו.

מיתוג עצמי באמצעות רגישות לסביבה

מיתוג נכון מחייב רגישות לשינויים בסביבה ויכולת לעדכן על כל שינוי משמעותי. הטכנולוגיה הדיגיטלית מאפשרת לשמור על רגישות לשינויים ולהתחבר למגמות שונות באמצעות ניתוח סטטיסטי של פעילות הגולשים.

מיתוג עצמי באמצעות אינטגרציה של תוכן

כדי להגיע לפתרון הרלוונטי, לא די בקריאת סטטוס של חבר אחד בלבד. דרושה אינטגרציה של מידע מחברים רבים; יש לאסוף תכנים שונים, למפות מומחים ולהתעדכן בנושאים החדשים.

כל אלו מתאפשרים בזכות כלים שונים, המתממשים לרשת החברתית ומאפשרים לרכז News Feeds לגבי תכנים ופעילויות הנוגעים לתחום התוכן המעניין אותי. אחד הגורמים המרכזיים להצלחת רשת ה-Facebook הוא יכולתה להפיץ אוטומטית News Feeds של כל משתמש לכלל החברים. הפצה אוטומטית זו וכן אינטגרציה הן של תוכן והן של סטטוסים מאפשרות חיבור תמידי, רגשי ותוכני של כל אחד מחברי הקבוצה. כמו כן, קיימים גם כלי אגרציה, כמו Igoogle, המאפשרים יצירת פורטל אישי הכולל תכנים מעודכנים באמצעות מגוון (Widgets) מבוססי RSS.

מיתוג עצמי באמצעות ניהול המותג ותחזוקתו לאורך זמן

על הפרט לפתח מיומנות שימוש יעיל בכלי המדיה החברתית הדיגיטלית ולבצע אינטגרציה, ניתוח והפצה של מידע וידע תוך התאמה להמלצות החברתיות הרלוונטיות. הרשת אוהבת עדכונים של הפרופיל והסטטוס האישי תוך עדכון מידי ותמידי בהתאמה למציאות המשתנה.

התפתחות והתחדשות של הרשת החברתית

המיתוג העצמי הוא אבן היסוד בהצלחתה של רשת ה-Facebook, שהתחילה ככלי למיתוג עצמי של סטודנטים למועדונים השונים, והמשיכה בהפיכת דפי המותג לכלי השיווקי הגדול בעולם. ואז, באמצעות העלאת Facebook-Studio, כשכל אחד יכול להעלות קמפיין מיתוג לחברות, למוצרים ולאנשים, החלה Facebook לאפשר לכל אחד להתחרות עם חברות פרסום ויחסי ציבור מהגדולות בעולם. גם חברת זינגה, באמצעות המשחק הפופולרי ביותר שלה: Cityville, משנה את כללי

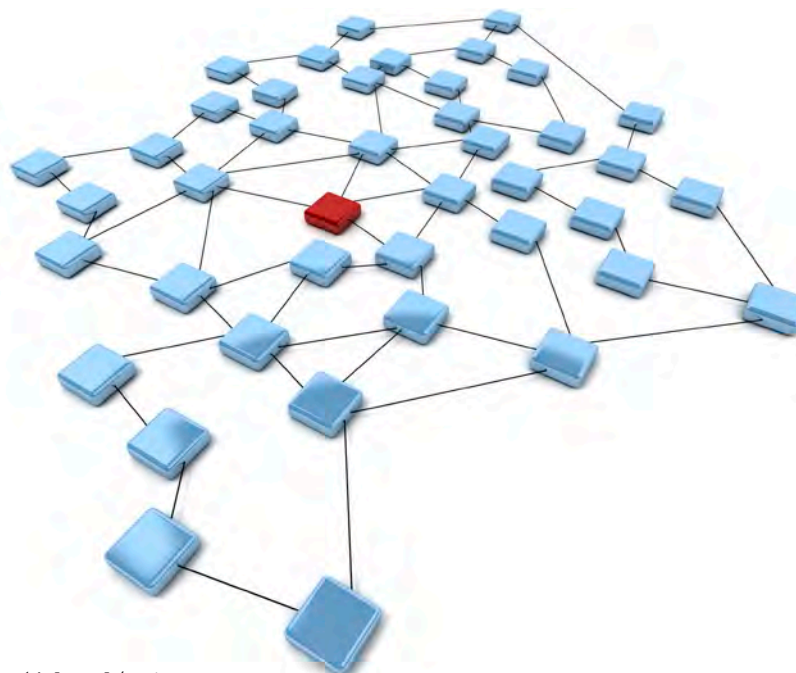
המשחק שהיינו רגילים אליו. היא מבססת את חוקי המשחק על הצורך למיתוג עצמי, על הנראות ועל הנוכחות ברשת. במשחקים שלה, ספק משלם ללקוח כדי שיפיץ את השמועה או את ההמלצה בדבר סחורתו הטובה. יוצא אפוא שטיב הידע המוצע למכירה תלוי ברצון המשתמשים להמליץ עליו; ההמלצה שווה יותר מהתוכן עצמו; הידע על המידע שווה יותר מהמידע עצמו; התרומה לקהילה חשובה בהרבה מהקניין עצמו; והנה מטפורה להבנת העניין - בניית בית אינה מספקת קורת גג לאנשים אלא מקור להתייחסות ולהערכת הידע של בונה הבית. ולכן, אם אני אשלם לאנשים שיבואו להתגורר בבית שבניתי, כדי שיתחזקו עסקים וימליצו עליי, אצליח להגדיל את אוכלוסיית הדיירים שלי, אך יותר מכך - אצליח להגביר את האינטראקציה ביניהם, שהרי הם אלו השומרים על עתידה ועל טיבה של סביבת המגורים.

וההמשך כבר כאן - אפליקציות ניתוח טקסט והתאמת תוכן חדשות, שמטרתן יצירת קהילות אנשים ממוקדת-תוכן, תוך

שהן מנתחות את התוכן של כל משתמש בפני עצמו, מקבצות תכנים ומאפשרות למשתמשים בעלי עניין משותף להיאסף וליצור מעין "רשתות אינטרס" (Interest Networks) ספונטניות. ■

מקורות

נחמיאס, ר', רם, י' ושמלא, ע' (2002). למידה אקדמית ברשת באוניברסיטת תל-אביב - היבטים פדגוגיים ומסקנות ראשוניות. על הגובה, 1, 38-41. נגיש בכתובת: <http://portal.macam.ac.il/ArticlePage.aspx?id=560>
Schwabel, D. (2010). *Me 2.0, Revised and updated edition: 4 steps to building your future*. Kaplan Publishing.
Surowiecki, J. (2004). *The wisdom of crowds*. Doubleday, Random House Inc.

אימג'בנק/Thinkstock

רשתות חברתיות מאז שנות ה-80

פרופ' יהושפט גבעון | התמחות טכנולוגיות תקשורת ומידע, בית הספר ללימודי התמחות מקצועית של מורי-מורים
ע"ש משה זילברשטיין, מכון מופ"ת

"רשת חברתית היא פלטפורמה אינטרנטית, בעלת טכנולוגיה ייחודית, המאפשרת לחבריה ליצור עמוד אישי, הכולל פרופיל ופרטים שכל אחד מהם בוחר לפרסם על עצמו. כל חבר ברשת יכול להכניס אליה תכנים מגוונים, כגון, בלוגים, תמונות, סרטונים. הרשת מאפשרת לנהל קשרים עם אנשים בעלי עניין משותף ולחלוק איתם תכנים אישיים. אפקט הרשת נוצר בין השאר כשחבר אחד יכול להציע חברות לחבר שהוא אינו מכיר, אך נמצא באוסף החברים של גולש שהוא מכיר. סיבה רווחת להצעת חברות כזו היא תחומי עניין משותפים." (מתוך "לקראת בימת דיון", גיליון 45, ביטאון מכון מופ"ת, אפריל 2011, עמ' 100).

הדיגיטליות לקבוצות עניין, שמימשו את קיומן באמצעות תקשורת בין מחשבים על-ידי פעילויות הדומות, אם לא זהות, לפעילויות המתגלות ברשתות החברתיות של שנות העשרה של המאה ה-21. אין זה המקרה הראשון שבו התייחסות אל היבטים תרבותיים של שימוש בטכנולוגיה מחטיאה את העבר. לדוגמה, רוב הטענות (פוסטמן, 1990; מקלוהן, 2003) המייחסות השפעה למכשיר התווים הניידים של גוטנברג על העת החדשה פשוט מבוססות על התעלמות גמורה מעשרות עובדות על התפתחויות תרבותיות ובין-תרבותיות שהתרחשו בימי הביניים (גבעון, 2011). לכן, כאשר דנים בהיבטים חברתיים הקשורים בטכנולוגיה כלשהי, יש לנקוט משנה זהירות. זהירות זו דרושה ביחס לטכנולוגיות "ישנות" לא פחות מאשר ביחס לטכנולוגיות "חדשות". אם רוצים לחפש מידע על העבר, צריך להכיר את המילים שבהן השתמשו בעבר כדי להתייחס אל רעיונות שלא כל כך השתנו במהלך השנים (גבעון, 2010). לכן, גם חיפוש אחרי מידע על תולדות הרשתות החברתיות עשוי להעלות פרטים על התרחשויות עכשוויות, עם

מסגרת מחקר על תולדות שילוב הטכנולוגיה הדיגיטלית בחינוך בישראל התברר שכדאי לבחון גם פרטים על היוזמות הראשונות בשימוש בטכנולוגיות הייחודיות לרשתות החברתיות, שבאו לידי ביטוי בישראל. היה זה בשנים שרבים מקהל הקוראים לא ידעו מהו מודם או מהי תקשורת בין מחשבים. פרטים אלה חשפו גם את הסוציולוגיה של התפתחות קהילות ידע בתחום השימוש בטכנולוגיה ופרמטרים נוספים הצצים, שוב ושוב, בשיח הטכנולוגיה בחינוך (כמו, מה יודעים הילדים וכיצד? מי משפיע על התוכנות וכיצד? ואפילו, עד כמה דטרמיניסטית הטכנולוגיה?) מדברים היום על "מיומנויות המאה ה-21" ועל "טכנולוגיות ייחודיות למאה ה-21", והנה, אם נקראץ מעט את מעטה המלל העוטה את השיח הזה, נוכל לגלות פרטים שיעמידו את נושא הרשתות החברתיות באור אחר מהמקובל. נגלה שבשראל פעלו רשתות חברתיות במשמעות הקרובה מאוד למשמעות שהוגדרה לעיל, כבר בשנות ה-80 של המאה ה-20. חד-משמעית, לפני למעלה מ-30 שנה, התאגדו משתמשים בטכנולוגיה

החיבור של הטכנולוגיה הדיגיטלית עם התרבות הוא תהליך ממושך, ובחלקו יצרו אותו חובבי המחשבים הצעירים והלא צעירים עוד בשנות ה-80

עכשוויות שונות, מתבהר אם נבין מהי רשת BBS ומה מספר ט"ב. על תפקידו כ-Sysop ("מפעיל המערכת") בימים ההם בישראל. תוכנה מהסוג BBS היא תוכנה להפעלת רשת של תקשורת בין מחשבים (באמצעות מודמים וקווי טלפון רגילים). חובב מחשבים שרצה להקים רשת כזו, היה רוכש מודם ומפעיל את התוכנה וכך הפך למפעיל המערכת. בוויקיפדיה אפשר למצוא פרטים רבים על מהות רשתות ה-BBS ועל התפתחות השימושים בהן. למשל, מתברר כיצד הומצאה תוכנת ה-BBS הראשונה - מתי (בשנת 1978) ומה היה המניע להמצאתה (סופת שלגים). מי שמעוניין לקרוא על תרבות ה-BBS-ים שרחשה במשך שנים בארה"ב ועל תרבויות דומות אחרות שייסדו למעשה את "תרבות הרשת" כבר לפני 50 שנה - מוזמן לקרוא את ספרו עשיר הנתונים של האוורד רהיינגולד, "הקהילה הווירטואלית", המוצג ברשת כמובן: <http://www.rheingold.com/vc/book/intro.html>.

ט"ב ידע שרשתות ה-BBS היו קיימות כבר בשנות ה-80. בגיל 15 הוא התחיל להתעניין בנושא כשקיבל מדודו את המודם. רשתות אלה פעלו על-ידי תקשורת מחשבים דרך קווי הטלפון. המכשיר שפעל להמרת נתונים מנתוני מחשב (ספרתיים) לנתוני טלפוניה (נתונים אנאלוגיים) נקרא מודם. ט"ב לא סיים את לימודי התיכון, כי כבר החל להתפרנס מהפעלת הרשת. למד הרבה מחומרי ההדרכה שהיו כתובים רק באנגלית. גם שפת השימוש ב-BBS הייתה אנגלית. מתלמיד נכשל באנגלית הוא הפך בתוך שנה לתלמיד מצטיין. המשתמשים ברשת שילמו עבור תוכנות, בדיוק כפי שהיום עושים מול חנויות התוכנה ברשתות המסחריות. הוא הפך ליצור לילה, כי קיבל רשות לתפוס את קו הטלפון רק אחרי השעה 1 אחרי חצות. עד היום הוא אינו חי ביום ו"עושה כסף" מרשתות וממחשבים בעבודת לילה.

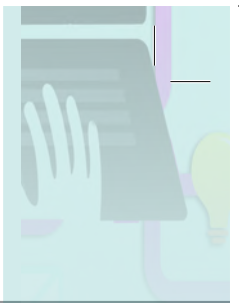
אימג'סטוק/Thinkstock

נפוצה בישראל כפעילות המוסתרת ברובה מעיני הציבור. ט"ב, שכיום הוא בעל חברה פרטית למכירת שירותי אינטרנט ברחבי העולם, מסכם ריאיון שערכנו עימו לפני שבוע, במילים האלה: "בעצם, העבודה שלי היום אינה שונה בכלל מהעבודה שלי כ-Sysop של מערכת BBS ב-1994". Sysop הוא "מפעיל מערכת" ואילו BBS (מילולית - מערכת של לוח מודעות) היה שם כללי לתוכנות שבאמצעותן המחשב הופעל כשרת תקשורת עם מגוון של אופציות. ט"ב נזכר בשם התוכנה שבה השתמש כמה שנים מאוחר יותר, "Renegade", שאפשר היה להשיגה בחינם ועדיין אפשר "לראות" אותה ברשת ([http://en.wikipedia.org/wiki/Renegade_\(BBS\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Renegade_(BBS))). הדמיון שבין פעילות בעזרת ה-BBS לבין פעילות של רשת חברתית, לרבות פעולות אינטרנט

התעלמות ניכרת מהעבר או עם דגש מוגזם על הטכנולוגיה ועל השימושים החברתיים בה בעבר. אם תעשו חיפוש בגוגל בעזרת הביטוי "רשת חברתית" לא תקבלו את מה שחשפתי בשיחה עם ידיד ותיק שלי, שמטעמי צנעת הפרטיות שלו, אכנה אותו מר ט"ב.

סיפורו של מר ט"ב, מפעיל של מערכת BBS בשנות ה-90

מר ט"ב הגיע אל עולם המחשבים בתקופת המחשבים הביתיים שהציפו גם את ישראל בשנות ה-80. המחשב שהיה ברשותו היה קומודור 64. כמה שנים אחר כך, בהיותו בן 15 בערך, קיבל מדודו מארה"ב מודם במתנה. בימים ההם מחירו של מודם היה כמעט כמחירו של מחשב ביתי. כך הוא נכנס לפעילות בתקשורת ממוחשבת כעשר שנים לאחר שפעילות זו הייתה

שהגיע לעשרות רבות. הפעלת מערכת BBS, ובמידה מסוימת גם שימוש אישי במערכת, דרשו ביצוע פעולות של רישום קודים, שהיום כמעט ולא מבצעים ידנית. למרות המורכבות הזו, ט"ב נזכר שפעם נסע לחו"ל לחודש והמערכת פעלה ללא תקלות מבלי שהיה מקושר אליה. היום זה לא היה קורה. מצד אחד, אפשר להפעיל מערכות מכל מקום, אך מצד אחר, איכות

משתמש "הקצה" באותם הימים היה צריך להשתמש בידע טכני כדי להרכיב את המערכת (המודם, התקנת הקודים הדרושים להפעלתו והתוכנות לחיבור למודם ולשימוש ב-BBS). לא היו אז חבילות תוכנה לביצוע פשוט ו"סגור" של כל המשימות הללו. הוא נזכר במספר התצורות שהיו קיימות אז לקבצים ולהעברת התקשורת ("פרוטוקולים")

בארץ פעלו אז למעלה מ-700 רשתות מבוססות BBS, כאשר כל אחת, בדרך כלל, הופעלה על-ידי יזם צעיר ששרף את שעות הלילה בניהול המערכת ובהפעלתה. כל מי שרצה להתחבר לרשת היה צריך לרכוש מודם ולהשיג תוכנה. המודם היה יקר, והתוכנה הייתה בדרך כלל חינם. באמצעות התוכנה וידיעה מראש של מספר הטלפון של הרשת ניתן היה לבקש רשות ממפעיל המערכת ואז לקבל שם וסיסמה ולהשתמש ברשת. ט"ב מציין שבעבר לא נהגו להשתמש בשמות בדויים בהרשמה למערכת. מצד אחר, התפתח מנהג של יצירת כינויים כלפי חוץ, שהביעו את תפיסת המשתמש כלפי תפקידו. היה ברור שמי שרוצה להשתמש ברשת, המניעים שלו היו סקרנות ועניין במחשבים ולא מניעים אחרים.

מה עשו המשתמשים ברשת כזו ומה מצאו בה? הם פטפטו כמו במערכות הפטפטו החדשות של היום, אלא שלרשותם עמדו רק תווי האלפבית. הם העבירו קובצי הדרכה, גרפיקה, קובצי מוזיקה, סרטים (בעיקר סרטי פורנו), עיתונות ותוכנה, לרבות תוכנות משחקים (וגם משחקים "למבוגרים בלבד"), והיו בה דיונים בנושאי עניין משותפים. ט"ב מעיר כי חש כלפי גרפיקה של שמונה צבעים כאילו "הייתה קסם". הם שלחו דואר אלקטרוני לחברים אחרים, באמצעות תוכנת דואר, שניתן היה לחבר אותה למערכת ה-BBS, ואשר פעלה בשיטת מנות המיתוג שפותחה עבור טלפונים בארה"ב ויושמה אחר כך גם באינטרנט. היו גם חנויות למכירת מוצרים ברשת. מה לא היה בה? בנות.

בנות כמעט ולא השתתפו במשחק הזה. ט"ב יודע לספר שבאחד ממפגשי הפנים-אל-פנים שארגנו בארץ מפעילי מערכות ה-BBS, כפעילות חברתית ומקצועית שגרתית שלהם, הוא פגש במפעילת מערכת ושמע על מפעילה נוספת. הוא טוען שזה היה מקרה יוצא מן הכלל. לדעתו, הסיבה לכך הייתה, שאפילו

התוכנות הנפוצות היום אינה מאפשרת פעולה רציפה של חודש ללא תקלות. הוא מוסיף ומציין, שלמרות שהייתה פורנוגרפיה, לא היו ידועים מקרים של פגיעות או של הטרדות. הוא טוען שזה היה אז עולם אחר. כפי הנראה, אנשים לא חשבו אז למסור נתונים כוזבים על עצמם כדי להסתיר את עצמם.

ייתכן מאוד שכל הפעילות הזו הייתה רחוקה מן העניין הציבורי, כי היא לא הובנה כלל. אני זוכר שהייתי צריך לבצע פעילות מודיעין כדי לגלות מספר טלפון של מפעיל מערכת. זה התחיל בסוף שנות ה-80, כששמתי לב לכך שקווי הטלפון באיזור השרון היו תפוסים במיוחד בשעות המאוחרות של הלילה. כששאלתי חברים בחוגי מכריי שעסקו במחשבים ביתיים, הם גילו לי את הסוד על קיומן של רשתות תקשורת פעילות, וכך הגעתי אליהן. במשך השנים הנושא הודחק בזיכרוני, עד שדידי, ט"ב ציין פעם, בדרך אגב, שהוא היה בנערותו מפעיל מערכת BBS. כשסיפר לי על חוויותיו מאז, הבנתי שיש לפניי קשר עם היסטוריה מושכחת של צעירים מתקופה אחרת, המתעניינים במחשבים, ושל שימושים תרבותיים ברשת. מסתבר שאכן, רוב מפעילי המערכות הללו היו צעירים שהעדיפו את הערנות מול המחשב על-פני ערנות בכיתה. חלק מהם היו גם מבוגרים בגילאי ה-30 וה-40 ויותר.

מדי פעם יצאו לשוק תוכנות תקשורת כלל-עולמיות משופרות למערכות BBS. ט"ב נזכר כאחת כזו, קראו לה FIDONET (http://www.wps.com/FidoNet/index.html). היא פותחה בשנות ה-80 (כלומר "לפני האינטרנט"), ומסתבר שיש כאלה שעדיין משתמשים בגרסה משופרת שלה (http://www.filegate.net/fidogaz/fgazv4n8.htm). ט"ב מעיר שלמעשה כבר אז, התרבות הייתה של קוד פתוח. כמובן שהוא משתמש במונח במשמעותו המקורית, תרבות של תוכנות שהקוד שלהן פתוח לכל מי שיועד תכנות

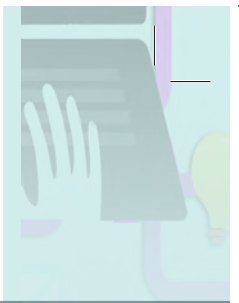
ויכול לעשות בקוד כרצונו, לשנות אותו או להוסיף לו "אפליקציות" חדשות, כפי שנהוג היום, למשל, במערכת ה-Moodle. אבל אז, עשו זאת הנערים שהיו משתמשי הרשת, ולפעמים הפיצו את עבודתם בחינם ופעמים מכרו אותה. ט"ב נזכר בנער בן 15, שגם הוא היה מפעיל מערכת BBS, שפיתח תוכנה גרפית ומכר אותה לחנות "באג" (עוד לפני שהיא התפתחה לרשת חנויות), שמכרה את התוכנה לציבור.

לקח טוב

היום מנסים לפתח את האמונה ש"רוח הרשת" ו"מיומנויות המאה ה-21" הן תוצאות השפעתה של טכנולוגיית האינטרנט, כלומר, של מערכת Unix המשמשת כמערכת ההפעלה של האינטרנט, ושל השפעת התוכנות החדישות המופעלות בה (ראו למשל, פישר, 2011). התמונה המתגלה מחוויות של נער צעיר בישראל של שנות ה-90, היא שונה לחלוטין. הוא טען במפורש, כי "כל מה שקורה היום, היה כבר אז". קרוב לוודאי שטענה זו תיתמך גם על-ידי דיווחים של מאות עמיתיו (מנהלי הרשתות) ואלפי משתמשי הרשתות, אם בישראל ואם של מקביליהם בארה"ב מאז שנות ה-80 ואף קודם לכן. כמובן שיש צורך במחקר נרחב כדי לחשוף את אופייה של התרבות שהובילה אל רשתות ה-BBS ואל התוצאות, שהיום, לתומנו, אנו מייחסים לטכנולוגיה הדיגיטלית. כפי הנראה, התוצאות של תרבות ה-BBS באו לידי ביטוי בשני ערוצים חשובים. מצד אחד, קם דור של משתמשים שנהנו מאפשרויות התקשורת שהמחשבים יכולים לספק, והם אלה שפיתחו תרבות המוכרת לנו היום כתרבות של "העידן הדיגיטלי" עוד בשנות ה-80 וה-90. דגש על תקשורת, למידה מתמדת, למידה מעמיתים, שיתופיות, יצרנות של צרכנים, קשרים בינלאומיים (היום קוראים לזה "גלובליזציה"), נדיבות לב,

קוד פתוח ומעורבות של משתמשים בפיתוח התוכנות, כל אלה מאפיינים את מה שהתרחש בלילות בעולם ה-BBS-ים אז. מצד שני, קם דור של משתמשי הטכנולוגיה שהכשירו את עצמם כמומחים (http://www.ratzlaff.org/mike/computers.html) עוד בשנות ה-80 וה-90 כפעילים יצירתיים בפיתוח התוכנות כדי לספק לציבור הרעב לתקשורת את הכלים המתאימים לצורכיהם; דור שכישוריו התגלו ביתר שאת עם "פרוץ האינטרנט". כל אלה מהווים את אחת מהעדויות הרבות לערעורה של התפיסה הדטרמיניסטית של הטכנולוגיה ולהבנת תפקיד המשתמשים והתרבות בעיצוב הטכנולוגיה (Feenberg, 2010). אל תחפשו "רשתות חברתיות" בגוגל. חפשו "BBS" ותגלו אוצרות, גם במקורות בעברית וגם במקורות באנגלית. כפי שהיסטוריונים יודעים, המאה ה-21 היא תקופה שגבולותיה מקריים לחלוטין. לפי כל הנתונים שתמצאו, החיבור של הטכנולוגיה הדיגיטלית עם התרבות הוא תהליך ממושך ובחלקו יצרו אותו חובבי המחשבים הצעירים והלא צעירים עוד בשנות ה-80. יוצא אפוא, שהמאה ה-21 נוצרה כבר במאה ה-20. היא לא נוצרה על-ידי הטכנולוגיה.

כמובן ששאלות רבות מתעוררות בעקבות הסיפור של ט"ב ובעקבות מה שתגלו בחיפוש נתונים על "BBS" ברשת. כיצד קרה שההורים הרשו לילדים לוותר על שעות שינה כדי לבלות בעבודה טכנית (לאלה שהיו מפעילי המערכות) או בבילוי של פטפוטים מהסוג המתגלה לעינינו היום ב"מדיה החברתית"? האם היו אלה הורים בעלי עניין טכני, כמו חובבי הרדיו של המחצית הראשונה של המאה ה-20, שיצרו אף הם רשתות חברתיות בתקשורת קולית אלחוטית? מה שברור הוא, שהאמונות הרווחות ביחס לנושא הרשתות החברתיות (למיומנויות המאה ה-21 ולטכנולוגיה בכלל) הן נאיביות

<http://www.fastcompany.com/1720374/the-history-of-social-networking>
http://en.wikipedia.org/wiki/Bulletin_board_system
http://en.wikipedia.org/wiki/Renegade_%28BBS%29
<http://en.wikipedia.org/wiki/FidoNet>
<http://www.wps.com/FidoNet/index.html>
<http://www.filegate.net/zone1/history.html>
<http://www.tngbbs.com/About>
http://en.wikipedia.org/wiki/Legend_of_the_Red_Dragon
<http://www.ratzlaff.org/mike/computers.html>
<http://www.filegate.net/fidogaz/fgazv4n8.htm>
 ובארץ, כאמור, עוד בשנות ה-80:
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2984117,00.html#n>
 ההזמנה לכתיבה על רשתות חברתיות
 בביטאון מכון מופ"ת:
<http://www.mofet.macam.ac.il/ktiva/bitaon/Documents/bitaon45.pdf>

טכנולוגיה, מונחים, מושגים ועוד",
 קיוונים אקדמיים, כתב העת המקוון
 בהכשרת מורים בישראל. תאריך
 פרסום 23.12.10. קישור: <http://www.mofet.macam.ac.il/ktiva/kivunim/article24/Pages/default.aspx>
 גבעון, י' (2011) האודיסיאה של הטקסט:
 פרשיות בתולדות מושג הטקסט
 בתרבות המערב. מסדה.
 מקלוהן, מ' (2003). להבין את המדיה. תל-
 אביב: בבל (המקור באנגלית: 1964).
 פוסטמן, נ' (1990). אבדן הילדות.
 תל-אביב: ספרית פועלים. (המקור
 באנגלית: 1982).
 פישר, ע' (2011). קפיטליזם בעידן
 התקשורת הדיגיטלית: הכלכלה החדשה
 ושיח הטכנולוגיה. תל-אביב: רסלניג.
 Feenberg, A. (2010). *Between reason and experience: Essays in technology and modernity*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

מעט על תולדות הקהילות החברתיות
 המרושתות ועל גרסאות מוקדמות שלהן:
<http://www.rheingold.com/howard/>
<http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html>

וחסרות בסיס, למרות שקל להיתפס
 אליהן. כאשר מקלוהן קרא "המדיום הוא
 המסר" (מקלוהן, 2003), מחנכים רבים
 חשבו שמדובר באמת עמוקה. הם לא
 יכלו לדעת שהוא התעלם מתרבות פעילה
 של חובבי רדיו, מחשבים ורשתות. כמו
 מורו מרכס, הוא סבר שהכלים יוצרים
 את התרבות ולא האדם (Feenberg, 2010).
 הרשתות החברתיות לא נולדו
 עם הפייסבוק ושום טכנולוגיה לא יצרה
 אותן. הגיע הזמן להכיר בכוחו של הלב
 האנושי ככוח מניע שעוצמתו רבה מכל
 הטכנולוגיות שהאדם ברא.

תודות

תודה חמה לצביה אלגלי, תלמידת תואר
 שלישי באוניברסיטת בר-אילן, על עזרתה
 בניהול הריאיון עם מר ט"ב במסגרת
 המחקר שהיא עורכת. אין מילים בפי
 להודות למר ט"ב על תרומתו למאמר
 הזה ולעזרתו האישית בתמיכה טכנית
 מעולה זה שמונה שנים. תודה גם לג'יי
 הורוויץ, שהפנה את תשומת לבי אל ספרו
 של רהיינגולד. ■

רשימת מקורות, קישורים ומאמרים מקוונים

גבעון, י' (2010). "משחקי מילים,
 מילות קסם ולחשים אקדמיים:

אימג'בנק/Thinkstock

הגיונות סותרים בשלובים או אני, אנחנו והם

ד"ר צביה לוטן | חטיבת המחשבים בחינוך, מכללת לוינסקי לחינוך וראש צוות חשיבה
מדריך פדגוגי בעידן תקשוב במכון מופ"ת

מבוא

האתגר בתחילת המאה ה-21 בתהליכי הוראה-למידה הוא להשכיל ולפעול בסביבות למידה המזמנות שיתוף, הפצה, אינטגרציה והערכה של מקורות מידע רבים במתודולוגיה מהירה ויישומית. הטכנולוגיה של מערכות הרשת החברתית, שהתפתחה מהתפיסה כי יש לאפשר לכל יחיד באינטרנט לטפל בידע שלו ולבנות אותו על פי צרכיו (הסגל, 2011), הביאה לאימוץ אתרי רשת חברתית על ידי מערכות חינוך בעולם. אתר רשת חברתית מחבר ארגונים ואנשים עם מגוון כלים מקוונים ייעודיים לפעילות של היחיד ומאפשר לו ייצור ידע בפעולה, שיתוף אוטומטי בתכניו לחברי רשת ופוטנציאל לתגובות ביניהם (רותם ואבני, 2008; Dalsgaard, 2008; Anderson, 2009). אלו הן מערכות שקופות, אינטואיטיביות והרבה פחות הירארכיות ממערכות לניהול למידה (LMS), דוגמת ה-Moodle. מבנה הידע ברשת חברתית אינו מנוהל ומאורגן. זהו ידע בפעולה, הנוצר במהלך התכנסות של מוחות של אנשים ועל ידי חוויות משותפות כלפי עניין משותף או מטרה משותפת. במקום תהליך אחזור של העתקה והדבקה (copy-paste) של מידע, מתקיימת תדיר כרייה של ידע לצורך יישום ושימוש בו מחדש (Re-Use) במערך של שיתופיות עם חברים לאותו עניין.

אתר רשת חברתית-מקצועית שלובים: אני, אנחנו והם

התנסותי באתר הרשת החברתית-מקצועית שלובים החלה מיד עם "יציאתו לאור" כפילוט בספטמבר 2010. התנסותי במתודולוגיה של האתר בשלוש זהויות: כיחיד אוטונומי ברשת (אני), כמרצה בקורס אקדמי "קהילה לומדת ברשת" עם הסטודנטים שלמדו בו (אנחנו) וכחברת קבוצה "מדריך פדגוגי בעידן תקשוב" המונה,

1 הקבוצה נוצרה בידי צוות החשיבה של מכון מופ"ת "מדריך פדגוגי בעידן תקשוב", המונה 11 חברי צוות. ניירות עמדה של הצוות: גולדשטיין, א' (2009). שילוב תקשוב בעבודת המדריך הפדגוגי. ביטאון מכון מופ"ת מס' 39, עמ' 4-9. <http://old.mofet.macam.ac.il/yarhon/pdf/iton39.pdf>

נכון לאמצע יוני 2010, 78 חברים (הם). בין שלוש הזהויות קיימים הגיונות הסותרים ומשלימים זה את זה.

אני –

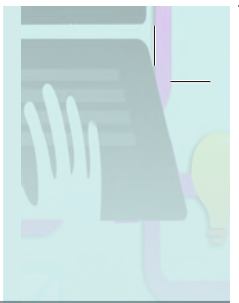
כחבר ברשת נפתח עבור היחיד דף פרופיל, המאפשר לו להציג עצמו ולמתג? את עצמו ברשת חברתית-מקצועית שעניינה חינוך במגוון כלים. הכלים מאפשרים ליחיד לצבור ולרכז במקום אחד תכנים במגוון סוגי מדיה המעניינים אותו, לגבש את זהותו המקצועית הייחודית, להציגה ולייצגה בפעילות ברשת. המתח נוצר כאשר פעילות היחיד, ברשת החדשה והמתהווה, אינה מביאה לאינטראקציה עם חברי רשת אחרים, שהוא מצפה לה. באתר שלובים נמצא שלצד צפיות רבות בפריט מסוים יש מיעוט תגובות אקטיביות. כאן נדרש היחיד לביטחון מקצועי ולהעצמה אישית כדי להמשיך ולכתוב באתר למרות שאין פוטנציאל מקצועי רלוונטי שמתדיין איתו.

אנחנו –

לוטן, צ' (2010). התפתחות מקצועית של המדריך הפדגוגי בסביבת רשת חברתית מקצועית. ביטאון מכון מופ"ת מס' 43, עמ' 35-38. <http://www.mofet.macam.ac.il/ktiva/bitaoon/Documents/bitaoon43.pdf>

2 על מיתוג עצמי ראו בבלוג של ד"ר אלון הסגל. <http://sites.google.com/site/vanola/blog/wdlhmhqrslglgbyrstwthbrtywt> ובגיליון זה.

בין חברים ברשת שהנושא חשוב להם. עם פתיחתו של אתר הקבוצה, אתר הפתוח לכול, חברו אליו חברי רשת, שכל אחד מהם מפתח בסביבה הקרובה אליו פדגוגיה מתקשבת משמעותית, אך בדרך כלל אינו מכיר את חברי הקבוצה. הפעילות באתר מתנהלת כחלק מהפעילות ברשת כולה ולא גובשה קהילה שדנה ומקדמת סוגיות בנושא. ניסיונות צוות החשיבה לפתח פעילות ארוכת טווח באתר הקבוצה, כמו הקמת מאגרים שיתופיים של מודלים פדגוגיים מתוקשבים או של כלים שיתופיים ברשת, לא צלחו. האתר משמש בעיקר לחברים להעלות נושאים רלוונטיים להם לדיון כמו הדיונים האחרונים על התמודדות עם תופעות העולות ברשת החברתית פייסבוק ורלוונטיות למערכת החינוך. הדיונים נותרו גולמיים כפי שנוצרו, והם משרתים את חבר הרשת היחיד שמתעניין בנושא. נשאלת השאלה אם ערכם לקבוצה הוא בעצם קיומם או שיש לחתור לפעילות קבוצתית אחרת.

סיכום

התמונה שלעיל, התמונה שבחרה קבוצת "מדריך פדגוגי בעידן תקשוב" לשים בפרופיל המזהה שלה, מאפיין את התוצאות של מתחים וסתירות שבפעילות אתר הרשת החברתית-מקצועית "שלובים". חברי הרשת, כמו מחנכים אחרים בעולם החינוך, מחפשים להבין מה הם המשתנים שיאפשרו לחבריה לחבור לפעילות משמעותית באתר. ■

מקורות

הסגל, א' (2011). טכנולוגיות רשת במערכות חינוך - מהטמעה להסתגלות. בתוך ד' חן וג' קורץ (עורכים), *תקשוב למידה והוראה* (עמ' 279-296). אור יהודה: המרכז ללימודים אקדמיים. רותם, א' ואבני, ע' (2008). *רשת חברתית חינוכית*. נדלה ביום 1 במאי 2011 מהכתובת: <http://www.avrumrotem.022.co.il/BRPortalStorage/a/25/97/78-dTxt087XWe.pdf> Anderson, T. (2009). *Social Networking in Education*. Retrieved May 1, 2011 from: <http://terrya.edublogs.org/2009/04/28/social-networking-chapter/#comments> Dalsgaard, C. (2008). *Social networking sites: Transparency in online education*. Retrieved May 1, 2011 from: <http://www.citeulike.org/user/jrhode/article/3387973>

להתנהלותי כחלק מקבוצת מרצה וסטודנטים, הלומדים בקורס אקדמי באתר קבוצתי ברשת, יש מטרות הנובעות מהסילבוס של הקורס. בשל כך, הסטודנטים בקורס נכנסו כקבוצה לאתר הרשת. באחריותם היה לפתוח בעצמם ולעצמם את אתר הקבוצה ברשת, להחליט לפעול באתר פתוח או סגור (הם בחרו לסגור את האתר), ולהגדיר את הזהות שלהם באתר, כלומר את הפרופיל הקבוצתי שלהם (שם, תמונה, תיאור המשתתפים בקבוצה, תיאור מטרת הקבוצה, תגים של הקבוצה). הסטודנטים פעלו בסביבה שבסיס המתודולוגיה שלה מכוון להתפתחות מקצועית אישית של כל יחיד כלפי הייעוד המקצועי שלו. כדי להתמודד עם המתח הזה פתחתי את הקורס לפעול בשני כיוונים שהשתלבו זה בזה.³ מחד גיסא נתנו משימות שכוונו ללמד את נושאי הקורס ומאידך גיסא עודדנו לפעילות אישית מקצועית ברחבי הרשת. הערך המוסף של חיזוק מוטיבציה ללמידה בשיתופיות באינטרנט והתפתחות אישית-מקצועית - הוא עצום.⁴

הם -

אתר הרשת החברתית-מקצועית "שלובים" פותח במיוחד כדי לאפשר לאנשי חינוך, שאינם מכירים זה את זה פיזית, לחבור ולפעול בשיתופית, מתוך עניין משותף ומטרות משותפות בסביבת אתר הקבוצה. אתר הקבוצה "מדריך פדגוגי בעידן תקשוב" נוצר על ידי חברי צוות החשיבה "מדריך פדגוגי בעידן תקשוב" כדי לקדם את חשיבות ההבנה וההפצה של פדגוגיה מתקשבת (TPCK) במכללות להוראה בפרט ובחינוך בכלל על ידי צוות

3 תיאור הקורס והתנהלותו באתר "שלובים" ראו: <http://www.youtube.com/watch?v=pgxj7NYfjYU>
4 מאמר על ההתפתחות המקצועית של הסטודנטים בקורס נמצא בתהליך בדיקה ויפורסם בקרוב בכתב העת "דפים".

טכנולוגיות תקשורת באינטרנט וגיבוש זהות כיתתית

איסוף : עמי סלנט | פורטל מס"ע , מכון מופ"ת

מרחב התפתחות גדול יותר מאשר רפורמה ארגונית בעבודת המורים.

הכיתה כמערכת חברתית

שרן והרץ-לזרוביץ (1978) מתייחסים להיבט התקשורתי בכיתה. לדבריהם, הכיתה היא מערכת חברתית, ובדומה למערכות אחרות היא מורכבת מתת-מערכות. בכיתה פועלות קבוצות קטנות, שלחבריהן תקשורת פנימית השונה מהתקשורת עם חברי הקבוצות האחרות. החוקרים סבורים, כי אסור למורה להתייחס לכיתה כאל מקשה אחת. עליו לנצל את אופייה המערכתי כקבוצה המורכבת מקבוצות כדי לקדם מטרות חינוכיות. מורה הפועל ברוח משנתם של חוקרים אלה, מצליח לגבש זהות קבוצתית ברורה של הכיתה. אחת המדיניות בעולם, המייחסת משקל רב לטיפוח הזהות החברתית והקבוצתית של הכיתה, היא קנדה. במדינה זו מכשירים

כיתה היא הסביבה הפיזית והחברתית שבה שוהים התלמידים ובה הם מתנסים בחוויות שונות במשך שנים רבות. הכיתה היא ארגון חברתי לימודי, היוצר "אקלימים" כיתתיים לימודיים וריגושיים. לכל כיתה אופי משלה, פרי אינטראקציה בין שלושה ממדים: הממד המוסדי, הממד הכיתתי וממד הפרט. בשנים האחרונות החלו מומחי חינוך בעולם להכיר בחשיבות הארגון החברתי של כיתת הלימוד כגלעין פעילות חינוכי של בית הספר. בעבר הלא רחוק כווננו כל מאמצי הרפורמה בבית הספר לעבר עבודת הארגון בו, ואילו טיפוח הכיתה כארגון החברתי הוזנח במידה מסוימת. עתה, בעקבות מחקרים חדשים ובעקבות התפתחות אמצעי התקשוב מתחילים להבין כי גיבוש הזהות הכיתתית והזהות הקבוצתית של התלמידים בכיתה מעניק לתלמידים

מורה מארצות הברית, שהפעילה בבית הספר רשת חברתית עבור תלמידי כיתות ד-ה, מתארת זאת כחוויה מרתקת. היא מדמה את תהליך הלמידה ברשת לאורגניזם חי, המשנה את צורתו ללא הרף ושולח זרועות חוקרות

רק למטרות לימודיות אלא גם למטרות חברתיות ולתמיכה הדדית של התלמידים זה בזה. היוזמה המתקשבת של המורה **ענת עזרא** מבית הספר "אמיר" העמיקה את תודעת הזהות הכיתתית של כל פורום מתוקשב, והיום לכל מורה מחנכת בבית הספר פורום מתוקשב משלה שבו היא משקיעה משאבי זמן ושימת לב על מנת לטפח את ייחודיות הכיתה ואת גאוות היחידה באמצעות הפורום. במידה מסוימת, ניתן לראות אפילו תחרות סמויה בין הפורומים הכיתתיים בבית הספר "אמיר" בפתח תקווה. הפורומים הממוחשבים של בית הספר יוצרים לכל כיתה מרחב של קהילה לומדת, תחושת שייכות ומקום המזמין לחשוב ולכתוב בקול רם, לשתף ולהשתתף. קבוצות הדיון הכיתתיות מאפשרות שיח דיגיטלי מתמשך על קשת רחבה של נושאים בתחום הדעת.

המחשוב בבתי הספר בישראל. למעלה מ-20 שנה הזניחו את טיפוח האתוס של הכיתה באמצעי התקשוב הרבים שהוקצו לבתי הספר. מעבדות המחשב בבתי הספר והכשרת המורים לתקשוב זכו לעיקר תשומת הלב, אך הפעילות החברתית של הכיתה נותרה בשוליים. כך לדוגמה, האמצעי החשוב של פורומים מתוקשבים לכיתה לא זכה לתשומת לב רבה. פורום מתוקשב ייעודי לכיתה יכול לטפח תחושת שיתוף וזהות חברתית בהנחיה נכונה של המורה או תלמידים בכיתה. בבית הספר היסודי "אמיר" בפתח-תקווה מנצלים את הפורומים הממוחשבים כדי לטפח את הזהות הקבוצתית והחברתית של כיתות בית הספר. לכל כיתה יש פורום מתוקשב משלה שמנהלים ומנחים לסירוגין קבוצת תלמידים מנהיגים בכיתות וגם המורה המחנכת. כל כיתה בבית הספר מפעילה בעצמה פורום מתוקשב ייחודי משלה שבו חברים תלמידי הכיתה, והוא משמש לא

ומעודדים את המורים לפתח את הפעילות החברתית והקבוצתית של הכיתה כדי לטפח גאוות יחידה של התלמידים וכדי לחזק את תחושת השייכות של התלמידים לקבוצת השווים בכיתה. תכנית זו, שהיא חלק ממשנה חינוכית רשמית של משרדי החינוך בקנדה, מופעלת הן בכיתות היסוד והן בכיתות בחטיבות הביניים, המשקפות את הלחצים של תקופת ההתבגרות בקרב בני הנוער.

טיפוח הזהות החברתית במוסדות ההוראה

גם במכללות להוראה בישראל הכירו בחשיבותו של טיפוח הזהות החברתית והקבוצתית. תשומת לב לא מעטה מוקדשת בהן לסוגיית הארגון המבני של הכיתה. לפי המתודות במכללות להוראה בישראל, יש חשיבות רבה בכך שהמורה ידאג לארגון המבני והחברתי של הכיתה. התלמידים נתפסים כיחידים החברים בכיתה. הכיתה פועלת כקבוצה אחת במישורים שונים, והיחיד שואף להשתלב באופן מרבי ביחידה הארגונית שהיא "הכיתה שלו". למידה שיתופית יוצאת מנקודת מוצא, שלתלמידים בני אותה שכבת גיל יש מכנה משותף רב הגובר על השוני, אולם יש לטפח גם את השונות. הלמידה מתבצעת תוך כדי סיוע הדדי בין התלמידים לבין עצמם, ומכאן שאם תלמיד אחד משיג את מטרותו, גם שאר התלמידים הקשורים עימו בשיתופיות משיגים אף הם את מטרותם.

טכנולוגיות תקשורת באינטרנט וגיבוש הזהות החברתית של התלמידים בכיתה

דחיפה חשובה להתפתחות הזהות והחברתית והקבוצתית של הכיתה בבית הספר נתנו אמצעי התקשוב החינוכיים רק בשלבים מאוחרים יחסית של עידן תכניות

אימג'בנק/Thinkstock

האם התקשוב החינוכי העירוני בישראל הביא בחשבון את הזהות החברתית והקבוצתית של כיתת הלימוד? בשנים האחרונות התפתחו בישראל דגמים שונים של תקשוב חינוכי עירוני: מצד אחד, מודל תשתיתי של פורטל חינוכי מרכזי, המכתיב את מרבית סוגי הפעילויות ומספק כלי מידע טובים (רמת גן, הרצליה). מצד אחר, מודל גמיש יותר של קהילות מקוונות המאצילות למורים אחריות ויוזמה (צפונט, אוריאנית בדרום). המעניין הוא שבכל המודלים שלעיל יש חשיבה רבה על המורים ועל מעורבותם, אך פחות על מעורבות התלמידים בתהליך בקהילות המקוונות. סוד ההצלחה של תקשוב חינוכי יעיל הוא יצירת שייכות גם של המורים וגם של התלמידים. מסיבה זו יש לספק כלי מידע ואינטראקציה למורים ולתלמידים כאחד. חשיבה חדשנית על טיפוח הייחודיות של גלעין בית הספר - כיתת הלימוד - באמצעות האינטרנט באה לידי ביטוי גם בפורטל החינוכי של העיר הרצליה, שהוקם לפני כשלוש שנים. הפורטל הממוחשב נבנה במחשבה מראש, שצריך לאפשר בקלות לכל כיתה להקים אתר ייחודי משלה עם סממני פעילות משלה ועם תכנים משלה. כלומר, פותחו כלים מתוקשבים המאפשרים למחנכים ולתלמידים להקים בקלות את האתר שלהם ולבטא את ייחודיות הכיתה ואת זהותה. באתר כיתתי בפורטל החינוך של הרצליה יש לוח מודעות ייעודי לתלמידי הכיתות, אפשרות להעלות תמונות ייחודיות של תלמידי הכיתה, פורום כיתתי, לוח חדשות כיתתי, דף קשר, לוח אירועים כיתתי, מערכת שעות ועוד כלים חשובים לניהול המידע הכיתתי ולטיפוח הזהות הקבוצתית של הכיתה.

רשת חברתית בכיתה ד'

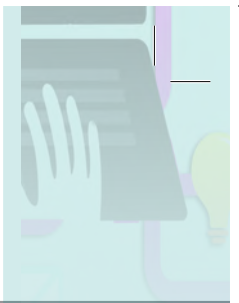
אחד הכלים המתוקשבים של עידן ה-Web 2, שיש בו כדי להשפיע על הזהות

החברתית והקבוצתית של הכיתה ולעצבה, הוא הרשת החברתית. הרשתות החברתיות מבוססות על תאוריית העולם הקטן שהגה הסוציולוג סטנלי מילגרם בשנת 1967. העיקרון שבבסיס התאוריה הזו הוא פשוט: בין אדם לאדם מפרידות שש דרגות של קשרים. כלומר, לכל אחד יש מכר, שמכיר מישהו אחר, שמכיר אדם שלישי וכדומה - ומכאן שלמעשה יש קשר כלשהו בין האדם הראשון לאדם השישי. תרגום הרעיון לאינטרנט מאפשר לכל גולש להכיר בקלות אנשים חדשים באמצעות הקשרים הקיימים. רוב הרשתות הן למעשה מועדון סגור לחברים בלבד, המבוסס על העיקרון 'חבר מביא חבר'. כל גולש המוזמן להצטרף לשירות על ידי חבר, מביא עימו את חבריו ויוצר לעצמו רשת אישית הפועלת במקביל לרשת הקיימת שאליה הצטרף, כך הולכת הרשת וגדלה. ההשפעה של פייסבוק מתחילה לתת את אותותיה גם בבתי הספר. **קוני וובר**, מורה מארצות הברית, סיפרה ככותבת אורחת בבלוג של Class 2.0 על חוויותיה מהפעלת רשת חברתית עבור תלמידי כיתות ד-ה בבית הספר היסודי באן ארבור. היא מספרת בהתלהבות רבה, כי זו אחת החוויות המרתקות שחוותה כמורה ב-30 השנים שבהן היא מחנכת. וובר מתארת את התופעות שאנו מכירים כשמכניסים אינטרנט לבית הספר - הרחבה של הקהילה הלומדת. בהתייחסה אליה, מדמה אותה לאורגניזם חי. נקודת מפתח בהצלחה של קוני היא העובדה שהיא שיתפה את התלמידים לכל אורך הדרך. היא גייסה בתחילת התהליך ארבעה תלמידים שתפקידם להשיג על התנהלות העבודה השוטפת ולהביא את כל הכיתה אל הרשת. הנקודה החשובה השנייה היא שיתוף. ככל שהרשת נעשתה פעילה, המשיכו לצוץ "תפקידים" חדשים. במהלך השבוע הראשון הפך אחד התלמידים ל"מנהל

הווידאו", אחר ל"מורה פודקסטים", תלמיד אחר ל"מאמן סריקה". לאחר מכן קיבלה אחת התלמידות את האחריות לעודד דיונים בפורומים. קוני וובר מרחיבה ומספרת מה עושה הפעילות ללמידה: "כמה מהתכונות שאני מעריכה ביותר בחינוך - הסמכה ונמרצות; תקשורת מאיכות טובה; יצירתיות; למידה; חפירה לעומק; חקירה; שאילת שאלות; חיפוש וניסוי. אני אוהבת את הדרך שבה נעה הרשת, היא חיה. חשבו על התנועה של אמבה, הנמתחת החוצה ארוכה ודקה בעודה מבקשת לפרוץ החוצה, ואז הופכת נמוכה ושמנה בעודה מתרכזת בסוג ספציפי של מזון. היא כל הזמן משנה צורה. חשבו על מושבת נמלים השולחת החוצה "זרועות תמנון" של נמלים חוקרות. חשבו על יצור עם ראייה מדהימה, רבת-משקפות, אל עבר העתיד. עבודת התלמידים מקבלת עמדה משותפת, מהרהרים בה." לסיום דבריה מדגישה וובר, כי המורה אינו במרכז אלא תהליך הלמידה. התלמידים רואים את מורתם לומדת במקביל אליהם (מקור וקרדיט: שרון גרינברג, רשת אורט).

הקשר בין תחושת השייכות של התלמיד בלמידה מתוקשבת לבין הסגנון הקוגניטיבי שלו

תחושת השייכות של התלמידים בכיתה מובילה ללמידה מעמיקה יותר, אך במסגרת הסביבה המתוקשבת ראוי לזהות את הסגנון הקוגניטיבי המתאים של התלמיד. מחקרים מצאו כי תלמידים בעלי סגנון קוגניטיבי אינטואיטיבי אינם חווים את תחושת השייכות לקבוצה כמו אחרים, ולא תמיד מסגרת שיתופית באינטרנט, כגון פורום מתוקשב או משחק מתוקשב, מתאימה להם. לעומת זאת, תלמידים בעלי סגנון קוגניטיבי אנליטי מתאימים יותר לפעילות מתוקשבת באינטרנט, היוצרת שייכות ועבודה קבוצתית.

אימג'בנק/Thinkstock

התחרות המתקשבת ותחושת השייכות של הכיתה

אחת הדרכים להקניה של גאוות יחידה ותחושת זהות קבוצתית היא עריכת תחרויות מתוקשבות בין כיתות לימוד ברחבי הארץ. בכיוון זה פועלת רשת צפונט בצפון הארץ, שהיא אחד מסיפורי ההצלחה החינוכיים בישראל. כך לדוגמה, תלמידים חוקרים את צמחיית בית הספר ומקימים מאגר מידע מתוקשב על פי קריטריונים מוגדרים. התחרות המתוקשבת נערכה בחסות שתי קהילות צפונט - קהילת המידענות - וקהילת לימודי החקלאות והסביבה. המטרה הייתה להקים מאגר מידע תוך שילוב פעילות מידענית מתוקשבת בנושא שמירת הטבע. התחרות הייתה פתוחה

לכל בתי הספר - יסודיים (כיתות ג עד ו) וחט"ב - כאשר התוצרים נשפטו על פי שכבות הגיל (התחרות הייתה פתוחה לכיתות ולא ליחידים). תחרות זו תרמה רבות לגיבוש החברתי-קבוצתי של כיתות בבתי ספר בצפון הארץ. בתי הספר שלקחו חלק בתחרות הפעילו את התלמידים בתהליך מידעני, המתחיל בהיכרות הצומח בחצר בית הספר ונמשך ביצירת כרטיסי מידע לכל צמח וצמח. התוצר הסופי אורגן כמאגר מידע מתוקשב או כמסד נתונים שיתופי של הכיתה.

בלוגים חינוכיים בכיתה כאמצעי לגיבוש זהות תלמידי הכיתה

בשדה יישומי המחשב בחינוך הולך ומתרחב השילוב בבלוגים בחינוך

ובהוראה. התפתחות זו נובעת מכמה גורמים חשובים, ביניהם מחוללים ידידותיים יותר להפקת הבלוגים (גם בעברית), אך מעבר לזה, עדויות מחקריות מצביעות על כך ששילוב בלוגים בהוראה ובלמידה מגביר את המוטיבציה של התלמידים יותר משימוש בפורומים מקוונים. לא כל המורים נענים לאתגר, אך ישנם מורים בארץ ובארה"ב, המקדמים את הנושא בכיתותיהם ומשמשים דוגמה לעמיתיהם בכל העולם. אחת מהן היא ויקי דיווים מארה"ב, מורה ליישומי מחשב, המצליחה לעורר ולשמור רמות סקרנות ועניין גבוהות בקרב תלמידיה. דיווים נחשבת לאחת המורות המצטיינות בארה"ב בהפעלת תלמידים בכיתת האם באמצעות כתיבת בלוג לאורך כל השנה.

הוא יכול להוות בסיס שעליו תלמידים יכולים לכתוב סיפורים או לאסוף קטעי מידע ועוד. כל אלה הם חיוביים ורצויים. אם ניתן לבלוג לבטא את משמעותו ואת ערכו הבסיסיים ביותר, הוא יביא עימו בשורה של שינוי מהותי בתהליך הלמידה וב"קהילה הלומדת" בכללותה.

של Google Docs, המאפשר לצוות תלמידים או סטודנטים ליצור מסמכים בצורה מקוונת ולשתף ביניהם מסמכים. הנה דוגמה של בלוג כיתתי לתלמידי בית ספר יסודי, כיתה ה'. לכל תלמיד יש בלוג משלו המקושר לבלוג המרכזי של הכיתה. דוגמת הבלוג של התלמיד:

<http://shaked1111.blogspot.com>

הבלוג הכיתתי:

http://huberman10.blogspot.com/2010/03/blog-post_08.html

הבלוג הכיתתי

למידה מתוקשבת ותחושת השייכות בכיתה, מה קורה בישראל?

לאחרונה אנו עדים להתארגנות של מורים בישראל, המנסים לשלב טכנולוגיות חדשות לגיבוש קבוצתי של הכיתה באמצעות האינטרנט. הם הקימו רשת חברתית באינטרנט ופורום, מקום מפגש למורים ולאנשי חינוך המתעניינים בשילוב טכנולוגיות חדשות בכיתותיהם תוך כדי התנסות בכלים עצמם. הפלטפורמה

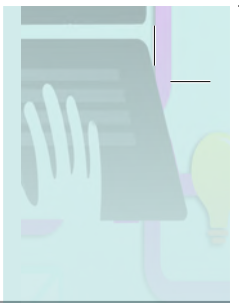
ג'יי הורוויץ, מנחה ומרצה לנושאי תקשוב בחינוך בישראל, כותב בצורה מרתקת על שילוב בלוג בכיתה - על התפיסה של engaged pedagogy שקיימת זמן רב לפני שרשת האינטרנט חדרה למערכת החינוך, ועיקרה מתן ביטוי לקולות התלמידים היוצרים מעורבות רבה בקורס. הורוויץ מצביע על כך כי הבלוג יכול לשמש את מערכת החינוך בדרכים רבות ושונות. הוא יכול למלא תפקיד של יידוע, וכמובן גם של פורטפוליו.

כדי לעודד את התלמידים ולטפח בקרבם גאוות כיתה, היא אף הקימה אתר פתוח בסביבת wiki בשם **היכל התהילה** (Hall of Fame) ובו היא מציינת לטובה פוסטים (מאמרים) נבחרים של תלמידים שכתבו בבלוג שלהם. האתר Hall of Fame, שבו כל העולם יכול לצפות, מעודד את המוטיבציה של התלמידים לכתוב את הבלוגים ולהצטיין בכתיבת מאמרים. בעולם הבלוגים הדינמי באינטרנט מתחילים להתגבש עתה מודלים של בלוגים הנקראים בלוגים קהילתיים או קבוצתיים. בניגוד לבלוג היחידני, המבטא הגיגים או דעות או עדכונים, הבלוג הקהילתי מאפשר לחבריו לכתוב ולהגיב באינטרנט, כלומר הוא הופך לכלי ממוחשב עבור חברי קהילה לפרסום סוגיות ולקבלת משובים. בחלק מן הבלוגים הוכנסה אסטרטגיה של פרסום שאלה מרכזיות מדי חודש, שכולם יכולים להציג או להגיב עליה (The Big Question). דוגמה לבלוג קהילתי/קבוצתי היא: Learning Circuits Blog.

מחקר חשוב שנערך באוניברסיטת באת' באנגליה מצא כי כתיבה שיתופית של בלוגים בידי סטודנטים תורמת רבות לגיבוש הזהות החברתית והקבוצתית שלהם. השתתפות בקהילות כותבי בלוגים בקורס אקדמי משפיעה על תחושת השייכות והמוטיבציה של הלומדים יותר מכל אמצעי תקשוב אחר כדוגמת פורומים או דוא"ל. אם נתרגם את ממצאי מחקר חשוב זה לכיתות בית הספר, נמצא כי כדאי ליצור בלוג כיתתי משותף לתלמידי הכיתה.

כתיבת בלוג קבוצתי בכיתה

למרות שבלוגים נתפסים כמרחב להתפתחות ולרפלקציה אישית, יש מקום גם להתנסות של כתיבת בלוג קבוצתי, כלומר מרחב משותף מתועד, המשמש בית יוצר לכמה כותבים או לכמה סטודנטים ותלמידים. אחד הכלים המומלצים ליצירת בלוג קבוצתי בכיתה או בקורס הוא המנגנון

לגיבוש תחושת השייכות באמצעות אתרי אינטרנט ייעודיים או רשתות בלוגים. אין מדובר עדיין בהצלחה גורפת אלא רק באיים בודדים בזרם התקשובי הנע לאיטו. לא רחוק היום שהכשרתם של מחנכי הכיתות לעולם התקשוב תתבסס על קורסי מנהיגות ועל דינמיקה קבוצתית ולא בהכרח על הקניית מיומנויות תקשוב בלבד. ■

מקורות

שרן, ש' והרץ-לזרוביץ, ר' (1978). שיתוף פעולה ותקשורת בבית הספר. תל אביב: שוקן.

מקורות נוספים להעמקה:

- Graff, M. (2003) Individual differences in sense of classroom community in a blended learning environment. *Learning, Media and Technology*, 28(2), 203-210.
- Turner, J. C. (1982). Towards a cognitive redefinition of the social group. In H. Tajfel (Ed.), *Social identity and intergroup relations* (pp. 5-40). Cambridge: Cambridge University Press
- Wegner, G. (2008). A class logo - a small part of building my class identity. "Open Educator, January 25 2008, Retrieved on June 2 2011 at: <http://gwegner.edublogs.org/2008/01/25/a-class-logo-a-small-part-of-building-my-class-identity/>
- Wortham, S. (2004). From good student to outcast: The emergence of a classroom identity. *Ethos*, 32(2), 164-187.

ילדים מספרי סיפורים", שבו מוזמן כל ילד בכיתה לכתוב בלוג אישי ולספר בו כל העולה על רוחו. כיום כותבים בו כבר כ-50 ילדים, תלמידי כיתות ב עד ו. "זה סיפוק גדול מאוד עבורי", היא מצהירה. "אין ספק שדרך הפרויקט למדתי עד כמה ילדים כן אוהבים לכתוב, בניגוד למה שבדרך-כלל שומעים עליהם".

לונברג חשה כי אחד הגורמים המניעים את הילדים לכתוב הוא הפרסום המידי והתגובות שהם זוכים להן. "הכתיבה מהווה פורקן לילדים, והתגובות נותנות להם חיזוק אישי וחברתי". לפיכך, גם הפרויקט שהקימה בבית ספרה מושתת על הצורך לשותף ולקבל תגובות. "הפרויקט הוא חלק ממערכת בלוגים כיתתית שזכתה לכינוי: 'מה שרציתי להגיד...' שמטרתה לאפשר לכל תלמיד להתבטא ולנהל בעצמו את יומנו המקוון", היא מסבירה. המערכת נקיייה מכל אלמנט פרסומי או מסחרי ונמסרת לכל מורה המעוניין בה, ללא תמורה כספית.

סיכום

רק אחרי 20 שנות התנסות בתקשוב חינוכי בארץ ובעולם החלה להתגבש התובנה כי איכות הלמידה המתקשבת בבית הספר תלויה בדינמיקה בכיתת הלימוד ולא בהיבטים הטכנולוגיים והפיזיים של מעבדת המחשבים שבו. תובנה זו לא הבליחה כהרף עין בתודעה הפדגוגית שלנו אלא התגבשה באיטיות רק לאחר שנעשו מרב הטעויות בבתי הספר. היכולת ליצור תחושת שייכות בכיתה באמצעות האינטרנט משפיעה יותר על המוטיבציה של הלומדים מאשר מעבדת המחשבים או המחשבים הניידים הניתנים להם או למורים. במידה רבה תרמו לתובנה ההדרגתית שלנו על חשיבות תחושת השייכות של קבוצת הלומדים בכיתה התפיסות החדשות של רשות חברתיות, פורטלים ארגוניים מתוקשבים ופורטלים חינוכיים. מחנכים ומורים בכיתה חותרים

מאפשרת ניהול דיונים, כתיבת בלוגים, השתתפות בפורומים, כתיבת כתבות, העלאת מדיה, ומעל הכול, מקום להיפגש, להתחבר ולקיים דיונים עם עוד אנשים בעלי אותם תחומי עניין.

יש גם ניסיונות בפועל להקים רשתות חברתיות בבתי ספר בישראל. כך, לדוגמה, המורה **הראל צ'רניס** ממחדרה הקים רשת חברתית לבית הספר באינטרנט, שתציג גם את כל אחת מהכיתות בבית הספר. וכאן גם המקום להזכיר את הפעילות המבורכת והנהדרת של המורה ורכזת המחשבים, **סוזן צעירי**, הפועלת ללא הרף לפתח רשתות חברתיות בבתי הספר בארץ באמצעות המפעל הייחודי שלה **אדירשת**.

עוד יוזמות בישראל להפעלת בלוגים כאמצעי ליצירת זהות כיתתית ייחודית יישום הבלוג הכיתתי מש"ל (מה שרציתי להגיד...) מהווה חלק מהמערכת ה"אוריינית", פלטפורמה שפותחה במרכז "תקשוב דרום" - מערכת התקשוב של משרד החינוך, מחוז דרום. אם היינו מסכמים את הפוסטים שנשלחו עד כה במערכת הבלוגים של המורות **אדווה ואריאלה** נוכל לומר, כי כולם מתייחסים לאינטראקציה המיוחדת שבין המורה לתלמידיו בכיתה.

לא רק שנוצרה אינטראקציה ייחודית בין המורות לתלמידים, אלא שלכל תלמיד נשמר גם מרחב וירטואלי משלו, השייך רק לו, והוא חש כלפיו הזדהות המאפשרת לו עצמיות. אם בפורום ממוחשב, העצמיות והקול הייחודי של התלמיד נבלעים בשטף הרב של ההודעות, הרי כאן שולט התלמיד על המרחב הווירטואלי שלו, כותב, מתעד ויכול להציג את הייחודיות שלו. עיינו וקראנו בסיפורים שכתבו הילדים - מגוון עצום.

אריאלה לונברג, מורה בבית ספר ממלכתי-דתי מאזור חיפה, החליטה לא להישאר אדישה נוכח השתכללות דרכי התקשורת של הדור הצעיר. לפני שלושה חודשים היא הקימה פרויקט תחת הכותרת "קהילת

ציוצים בקהילת לומדים ברשת החברתית טוויטר

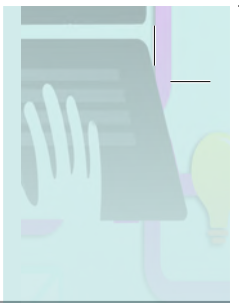
לימור הררי | מרצה בנושאי שילוב תקשוב בהוראה; מדריכה פדגוגית בגורדון, המכללה האקדמית לחינוך חיפה

**השימוש בטוויטר
מאפשר הפצה וקבלה
של מידע עדכני,
החל ממידע אישי -
תחושות, התלבטויות
ומחשבות - וכלה
בהודעות מוסדיות ושיח
בנושאים לימודיים**

מ-200 מיליון אנשים הם בעלי חשבון, בכל יום נרשמים לשירות כ-460,000 אנשים. בכל יום נכתבים לא פחות מ-100 מיליון ציוצים. יש הטוענים כי בישראל הרשת לא השתרשה עדיין. הרשת החברתית טוויטר נבחרה ברשימתה של הארט (Hart, 2011) כראשונה מבין 100 הכלים המתוקשבים המתאימים לצורכי חינוך. טוויטר יכולה לשמש להוראה וללמידה כמרחב תקשורתי להחלפת מסרים ולשיתוף משאבים, להעלאת שאלות לדיון, לתזכורות, לסקרים מהירים וכדומה. המשתתפים יכולים

צ יוצים נשמעים במרחב הווירטואלי הפתוח. אנו משמיעים קול ציוץ בקרב קהילת לומדים המונה 20 פרחי הוראה (גורדון - מכללה אקדמית לחינוך), אך הם מהווים חלק מהמיקרו-בלוגוספירה שעוטף את המרחב הדיגיטלי. טוויטר זוכה בתקשורת לחשיפה רבה בהקשר להעברת מסרים חדשניים בזמן אמת: דיווחים מהמהומות בסוריה, הצונאמי ביפן וכדומה. מעבר לחשיפה, מדובר ברשת חברתית הצוברת תאוצה. על פי הנתונים הסטטיסטיים שטוויטר מפרסמת, למעלה

- **שיתוף פעולה רציף** (Sequential Collaboration) - כל הלומדים מסתמכים זה על תרומתו של זה. המידע מכל אחד מהם מצטרף יחדיו ליצירת תוצר סופי, או שהתהליך נמשך ברמה אחרת של שיתוף פעולה.
- **שיתוף פעולה סינרגי** (Synergistic Collaboration) - הלומדים משתפים פעולה באופן מלא לאורך כל השלבים וזאת כדי ליצור תוצר מקורי שנארג יחדיו לכדי תוצאה קולקטיבית.

אם נבחן את טוויטר כטכנולוגיה המאפשרת למידה שיתופית לאור הטקסונומיה שלעיל, נראה כי הלמידה השיתופית מאפשרת פעילות בכל אחת מרמות הטקסונומיה. אף כי להגיע לכדי רמה של שיתוף פעולה סינרגי נדרשת הנחיה של מורה. על אף שבאופן אינטואיטיבי, ללא הכוונה, מתרחשים דיאלוג וסקירת עמיתים, המעבר ליצירת תוצר רציף וסינרגי דורש את התערבות המנחה. חקר מקרה (Wright, 2010) בקרב סטודנטים להוראה במהלך ההתנסות בהוראה בחן את השאלה, אם מיקרובלוג מסייע לפיתוח המקצועי של פרחי ההוראה. נמצא כי הסטודנטים דיווחו על תחושה של קהילה, שותפות, תמיכה, הנאה מקריאת הציוצים של עמיתיהם וחידוד החשיבה הרפלקטיבית. בדומה לחקר המקרה המתואר מעלה, הסטודנטים בקהילת פרחי ההוראה ציינו לאורך כל שנת הלימודים וההתנסות בהוראה השימוש בטוויטר מאפשר הפצה וקבלה של מידע עדכני, החל ממידע אישי: תחושות, התלבטויות ומחשבות, וכלה בהודעות מוסדיות, שיח בנושאים לימודיים, עדכונים שוטפים ועוד. כלל הסטודנטים, 20 במספר, דיווחו כי כלי זה היה חדש להם, הם שמעו עליו, אך מעולם לא התנסו בו. תדירות השימוש בו (69%) הייתה לרוב בין פעם לפעמיים בשבוע לאורך שנת הלימודים. הסטודנטים ציינו כי נהנו במיוחד לקרוא ציוצים בנושאים חברתיים (31%), חוויות מהעבודה המעשית (61%) ונושאים לימודיים (8%).

חווית הלמידה של הסטודנטים בעזרת הטוויטר מתוארת כך: "סוד קטן על עצמי: אני טכנופובית!" מספרת א', סטודנטית: "בהתחלה נלחצתי ונבהלתי. הלחץ פחת אך עדיין אני מסתכלת על דברים אחרים שנכתבים על ידי אנשים אחרים. הרעיון נחמד, וזה לחלוטין חידוש עבורי".

ענבל מתארת את חווייתה:

"היה לי מלהיב ביותר לפתוח את הטוויטר ולהבין על מה מדובר, כי לפני זה רק שמעתי עליו. שיחקתי קצת עם ההגדרות/הפונקציות וגיליתי/חקרתי אותו לבד (אגלה לך שאפילו לא הסתכלתי במדריך ששלחת

לעקוב ולהשתתף בשיח גם באמצעות מכשירי הטלפון הסלולרי. אך האם יש באותם ציוצים כדי לחבר בין עולמות? בין רעיונות? מחשבות? לבבות?

במאמר זה שזורים מחשבות וציוצים של קהילת הלומדים שלי, סטודנטים בשנה הראשונה ללימודיהם במסלול להוראה בבית ספר יסודי, במכללה האקדמית לחינוך, גורדון, חיפה. לאורך שנת הלימודים ציינו במגוון נושאים: לימודיים, אקטואליים וחברתיים כחשיבה רפלקטיבית על העשייה החינוכית. כל טוויט צומצם ל-140 תווים של רעיון שלם.

התנסויות לשימוש בטכנולוגיית המיקרו-בלוג לצורכי הוראה, לרבות השימוש בטוויטר, מתועדות בעיקר בקרב הלומדים באקדמיה. סקר שבוצע בארה"ב בקרב 1,372 אנשי חינוך מצא כי מעל ל-35% מסגל הוראה בשנת 2010 (לעומת 30.7% בשנת 2009) משתמשים בטוויטר. הפעילויות הנפוצות בו כוללות שיתוף במידע עם עמיתים ומשמשות כ"מקור חדשות" בזמן אמת. עוד נמצא במחקר זה, כי שימוש בטוויטר לצורכי הוראה וככלי למידה בכיתה פחות מקובל. קיים החשש שיכולות הכתיבה של הסטודנטים נפגמות בגלל השימוש בטוויטר וכן שהדעת מוסחת במהלך השיעורים (Twitter in Higher Education, 2010).

דונלאפ ולוונתל (Dunlap & Lowenthal, 2009) מאמינים כי למידה מקוונת צריכה להיות משולבת בתהליך של למידה חברתית ומציעים למנחה לציין ציוצים רלוונטיים; להגדיר ציפיות ברורות; להיות מודל יעיל והולם ללומד כמשתמש טוויטר, הן מבחינת קצב הציוץ והן מבחינת התכנים; לעודד את התלמידים להשתמש במידע ובמשאבים שנאספו באמצעות הטוויטר; ולהישאר פעיל בטוויטר גם לאחר שהקורס מסתיים. היסוד המהותי של רשתות חברתיות הוא שיתוף במידע. סלמונס (Salmons, 2006) מגדירה את השיתופיות כחלק מהתרבות החברתית של חיים מקוונים, ולשם כך יצרה תסויג (טקסונומיה) בשם: טקסונומיה של שיתופיות בלמידה ברשת. היא מונה חמישה שלבים לטקסונומיה:

- **דיאלוג** - לומדים המחליפים רעיונות בדיון או באירוע משותף.
- **סקירת עמיתים** (Peer Review) - הלומדים מחליפים מידע ועבודות כדי לתת ביקורת זה על עבודתו של זה וזאת על ידי סקירת העבודה של עמיתיהם והטמעת ההערות שנתקבלו. כל אחד מהלומדים יוצר לעצמו תוצר המתבסס על סקירת העמיתים, או שהתהליך נמשך ברמה אחרת של שיתוף פעולה.
- **שיתוף פעולה מקביל** (Parallel Collaboration) - לומדים מבצעים באופן אינדיבידואלי מרכיב מסוים בפרויקט. האלמנטים השונים חוברים זה לזה לכדי תוצר משותף, או שהתהליך מופנה לשלב נוסף של למידה שיתופית.

אתיקה ומוגנות ברשת

לימור הררי | אתיקה ומוגנות ברשת, המינהל למדע

וטכנולוגיה, משרד החינוך

רשתות חברתיות שינו את הרגלי התקשורת, והן מהוות ערוץ מרכזי בחייהם של ילדים ובני נוער המפיקים מהם הנאה רבה: בניית רשת של קשרים חברתיים; ביטוי עצמי; גיבוש זהות ותחושת שייכות; האפשרות לחלוק מחשבות, תמונות, סרטונים וחוויות.

לצד החיוב יש להאיר היבטים חיוביים פחות בשימוש ברשתות חברתיות: פגיעה בפרטיות; העלאת תמונות לא ראויות; הקמת קבוצות שנאה; פגיעה מילולית; הסתה ועוד. ילדים ובני נוער משתפים במידע אישי לעתים ללא הפעלת שיקול דעת, והם אינם תמיד ערים להשלכות של פעולותיהם.

מרכז המחקר והמידע של הכנסת (2011) מצטט סקרים שלפיהם, 91% מבני הנוער הגולשים באינטרנט בקרב האוכלוסייה היהודית חברים ברשת חברתית, וממוצע הגלישה ברשתות חברתיות בקרב בני הנוער הוא 3.8 שעות ביום. השימוש ברשתות החברתיות הוא פעילות עיקרית של רבע מבני ה-7-9, מחצית מבני ה-10-12, שני-שלישים מבני ה-13-15 ושלושה-רבעים מבני ה-16-18. עם זאת, נמצא כי מעורבות ההורים בהרגלי הגלישה של ילדיהם באינטרנט היא מעטה.

המינהל למדע וטכנולוגיה פועל בשיתוף עם אגף שפ"י, מינהל חברה ונוער ואגפי הגיל לחינוך והסברה לגלישה בטוחה ברשת האינטרנט. הפעילות החינוכית מכוונת להעלות את מודעות התלמידים והוריהם לשימוש חיובי ברשתות החברתיות, לפתח בקרב התלמידים ערכים חברתיים וכישורי חיים הולמים גם ברשת ולקבוע נהלים וכללים לשימוש מושכל ומוסרי ברשתות חברתיות. זאת כמובן בנוסף על חשיפת המורים לתרבות הרשת בכלל ושל ילדים ובני נוער בפרט.

הנחת היסוד היא כי ההתנהלות של ילדים ובני נוער באינטרנט היא המשך טבעי של ההתנהלות האישית והחברתית שלהם במרחב הפיזי, וכי האינטרנט כשהוא לעצמו איננו פוגע או מיטיב, אך הפעולות שנעשות באמצעותו עלולות להיות פוגעניות וזאת בשל חוסר הבנה ו/או אי-ערוותם של ילדים ובני נוער להשלכות של פעולותיהם באינטרנט. אלימות ברשת היא פעמים רבות המשך לאלימות המתרחשת במרחב הפיזי. הטיפול בה

דומה לטיפול בכל אלימות אחרת, אך יש להביא בחשבון גם את מעגל הנחשפים לאירועי אלימות, שעשוי להיות רחב ביותר.

בימים אלו, משרד החינוך פועל לניסוח חוזרי מנכ"ל בנושאי אתיקה ומוגנות ברשת. בחוזרים אלו יוצגו נהלים לתקשורת מורים, תלמידים והורים באתרים בית-ספריים, ברשתות חינוכיות וברשתות חברתיות וכן הנחיות לצוותי "חיים ברשת" - צוותים בית-ספריים שיפעלו לקידום התנהגות נכונה ובטוחה ברשת האינטרנט להנחלת ערכים ונורמות התנהגות נכונים ברשת האינטרנט במסגרת שיעורי כיסוי חיים. צוות "חיים ברשת" יכלול: רכז חברתי, רכז תקשוב, יועץ חינוכי ומורה מוביל. על פי הצורך, תתקיים היועצות עם פסיכולוג בית הספר הן בתכנון ההתערבויות והן בהתמודדות עם מצבים מיוחדים. הצוות ירתום גם הורים כשותפים ליצירת תכניות ההתערבות הבית-ספרית לחינוך לחיים ברשת.

מרכז המחקר והמידע של הכנסת:

<http://www.knesset.gov.il/qhebrqRrshlt.asp?HodID=8763>

נוסף על חוזרי המדיניות אנו מפתחים חומרי הוראה- למידה חדשים ורלוונטיים למציאות החיים המשתנה למורים ולתלמידים ועורכים הרצאות וסדנאות להורים. אנו מקיימים קשרים ושיתופי פעולה עם גופים ממשלתיים להטמעת הנושא. אחת לשנה, אנו מציינים את היום הלאומי לגלישה בטוחה ברשת. אשתקד התמקדנו בשימוש ראוי ברשתות חברתיות, זאת בשיתוף עם חברות ממשלתיות וגופים עסקיים.

אנו מזמינים אתכם להתעדכן בפעילויות ומידע בנושאים אלו ואחרים באתר המינהל למדע וטכנולוגיה בכתובת:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/UNITs/MadaTech/HomePage.htm>

בדף הפייסבוק של המינהל למדע וטכנולוגיה בכתובת:

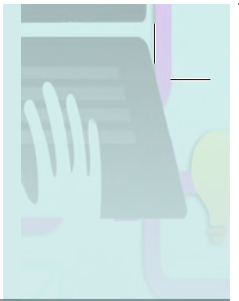
<http://tiny.cc/tw78h>

בדף ייעודי של המינהל העוסק באתיקה ומוגנות ברשת בכתובת:

<http://tinyurl.com/3er6qrf>

כמו כן, ברצוני להפנות אתכם לעלון לימות הקיץ המופץ להורי תלמידינו, הכולל טיפים והנחיות להורים לשמירה על בטיחות ילדיהם ברשת האינטרנט. העלון מפורסם בעברית ובערבית:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/MadaTech/computers/GlishaBetuca.htm>

מין תוספת לכך. מצד שני, זה סוג של תקשורת המחברת במעשי ההתנסות ההוראתיים, כך שהשימוש בו הוא יתרון יותר מחיסרון. ההתנסות הייתה מלאת תחושות: היה כיף, מעניין, מאתגר, מתסכל, ערבול שלם, אבל אין ספק שזה נתן לי איזושהי הבנה לגבי המשך דרכי.

רגאא עזמי מחדדת את הקושי להסתגל לחדש: "נשארתי מעודכנת כל הזמן. יכולתי לעדכן מתי שבא לי ולקבל מלא רעיונות חדשים מחברים. גם מחוץ לתחום הלימודי נשארתי בקשר עם אנשים. בהתחלה לא כל כך אהבתי, כי מבחינה פסיכולוגית אני מעדיפה את הדבר הישן, ולאחר מכן התרגלתי לחדש ושוב בא במקומו משהו עוד יותר חדשני אז מעדיפים שוב את הישן. כך זה היה אתי גם עם הפייסבוק והטוויטר, בגלל שלא אהבתי, בהתחלה היה קצת קשה. אבל כל מה שקשה לי נהפך למעניין בשבילי. לא צייצתי בהתמדה אבל כן אהבתי מדי יום להיכנס לקרוא מה חדש."

מונה פח'ר אלדין מתארת את הקשיים בתמצות רעיונות ובחוייתיה האישית כסטודנטית שפחות מצביעה בכיתה:

"הטוויטר יכול להוות כלי יעיל ללימוד משותף בזמן אמת בין עמיתים. הגבלה של הטוויטר למספר תווים מצומצם והתגובות בזמן אמת מחייבות אותנו הסטודנטים להיות יעילים תמציתיים וחדים. זה ישפר את הלמידה שלנו ויעשיר את הידע שאנו נקבל אחד מן השני. שינוי הדינמיקה הקבוצתית עוזר להשגת אינפורמציה באופן בלתי אמצעי; מחבר ומגשר אנשים אחד לשני למרות שזה לא 'צ'אט'; נותן דרך קלה להודיע הודעות; בגלל הגבלת גודל ההודעה מבטיח יעילות (למרות שלפעמים קצת קשה, הגבלת ההודעות ל-140 תווים יכולה לפגוע בכישורי השפה של התלמידים); מאפשר התפתחות מקצועית ובניית סביבה לימודית; מחבר עולמות בין המורים לתלמידים ומחזק את הקשר מחוץ לכיתה; מאפשר לתלמידים שלא באים לידי ביטוי בדרך הרגילה לבוא לידי ביטוי. השימוש בלמידה זו יכול להיות גולן זמן... בשבילי זו דרך חדשה ושונה ללמוד. אני חושבת בתור מורה בעתיד לשלב את הכלי לשיפור העבודה העצמית של התלמידים."

לאור ההתנסות נשאלו הסטודנטים אם בעתיד, כמורים, ישתמשו בפלטפורמה טכנולוגית מעין זו. איש מהם לא שלל זאת. 38% מהם ציינו שיתכן שהסיכוי לכך תלוי בגיל התלמידים שהם יחנכו. 62% ציינו שלבטח ישלבו טכנולוגיה זו או דומה לה בהוראה. ■

בעבר). נחמד לראות כי המורה בדיוק כמונו כותבת סטטוסים - מצחיק/עצוב/תוהה, אוהבת לגלוש בזמנה הפנוי ו"עוקבת" ו"נעקבת" (-: אני אוהבת את הסטטוסים הגדושים בחן של אחד העוקבים שלי - פשוט לייק".

תמר מונין, פעילה בפייסבוק, מתארת את התהליך שחווה ואת ההבחנה בין שני היישומים הטכנולוגיים:

"בתחילת השנה הרמתי גבה ותהיתי, כיצד רשת חברתית יכולה לתרום לתחום הלימודי בקורס אקדמי? בתור בעלת חשבון פעיל מאוד בפייסבוק לא הצלחתי למצוא נקודה משותפת בין חינוך/הוראה לבין הטוויטר או כל רשת חברתית אחרת. הייתי מאוד סקפטית בכל הנוגע לתרומה של אמצעי זה ללימודי והשתמשתי בו על מנת למלא את חובתי בקורס בלבד. במהלך השנה התחלתי להבין כמה אמצעי זה יכול לתרום ללימודי. הרגשתי שזה מקום שבו אני יכולה לשתף את חבריי ללימודים בחוויות, בקשיים, בלבטים מסוימים אשר אני חווה ואיני רוצה שכל שאר חבריי מהפייסבוק, אשר לא מעורבים בנושאי הלימודים, יידעו או יתערבו כיוון שאני לא חושבת שהם יוכלו להבין את מה שאנו תלמידי ההוראה חווים. הטוויטר נתן תחושה שיש ערך מוסף לקורס ומעבר לתכנים ולצורת העברתם המקובלת במכללה, היה מקום ללמוד מאחרים ולהתעניין בתחושות שאחרים חווים מעבר לשעות הלימודים בפתחות רבה, מבלי הפן הפורמלי אשר כרוך בשאר השיעורים המועברים בצורה קונוונציונלית. בנוסף, שימוש באמצעי זה אפשר לי ללמוד מסטודנטים אשר פחות קרובים אליי ואין לי איתם קשר טלפוני. כך יכולתי ללמוד גם מהם. היום אני יכולה להגיד שאני נכנסת לטוויטר בהנאה רבה. מעדכנת ומתעדכנת בנושאים רבים הרבה מעבר להתנסות."

מיסא:

"זה אפשר לי להכיר אנשים חדשים ולתקשר איתם, זה באמת מוסיף מהבחינה החברתית ומצד שני עזר לי לבטא ולכתוב את שאני מרגישה. אחד הציוצים שכתבתי ואהבתי הוא של פיאג'ה: למידה אמתית היא בנייה של רעיונות ולא שינון של מידע. היא תהליך של הטעמה והתאמה..."

קרן מציגה דילמה לגבי מידת השימוש של הטכנולוגיה בחי היום-יום שלנו:

"אני קצת חלוקה בדעתי, כי באיזשהו מקום אני מנסה לנער את כל הטכנולוגיה השולטת בחיינו מעללי, והטוויטר הוא

דוגמאות לציוצים של סטודנטים לאורך שנת הלימודים:

Salmons, J. E. (2006). *An overview of the taxonomy of collaborative e-learning boulder*: Vision2Lead, Inc. <http://www.vision2lead.com/Originality.pdf>

Twitter in Higher Education (2010). *Usage habits and trends of today's college faculty*. MAGNA. Available: <http://portal.macam.ac.il/DbImage.aspx?image=file&id=3384>

Wright, N. (2010). Twittering in teacher education: Reflecting on practicum experiences. *Open Learning: The Journal of Open and Distance Learning*, 25(3), 259-265

מקורות

Dunlap, J. C. & Lowenthal, P. R. (2009). Tweeting the night away: Using Twitter to enhance social presence. *Journal of Information Systems Education*, 20(2). Available: http://www.patricklowenthal.com/publications/Using_Twitter_to_Enhance_Social_Presence.pdf

Hart, J.(2011). *The top 100 tools for learning 2011 list*. Available: <http://www.c4lpt.co.uk/recommended/2011.html>

יש קנקן חדש מלא ישן: התנ"ך בפייסבוק

ד"ר שירלי נתן יולזרי וד"ר אילן אבקסיס | מכללת לוינסקי לחינוך

**מכיוון שפייסבוק הוא כלי נגיש
לאוכלוסיות רבות ומגוונות, ניתן
לנצל אותו כדי לחזק ולהרחיב את
הבסיס הרוחני-תרבותי בכלל ואת
העיסוק והדיון בתנ"ך בפרט**

למיזם "התנ"ך בפייסבוק" שני ערוצים: האחד, קהילה המנהלת שיח על תוכני המקרא; והאחר, למידה חווייתית בשיעורים מתוקשבים בבית הספר.

בערוץ האחד, מטרתנו להקים קהילה שבה יתקיים שיח תרבותי-ציבורי סביב תכניו של המקרא. למשל, סביב דמויות, נושאים, סיפורים וסוגיות מן המקרא ומפרשנותו. ערוץ זה של המיזם נועד עבור כל אחד ממשתמשי הפייסבוק. המטרה המרכזית היא להשיב את העניין בתנ"ך אל התרבות שלנו כיום: להזכיר את הסיפורים ואת המורשת היהודית והישראלית הקשורה בהם ושצמחה על בסיסם. אנו שואפים ליצור אינטראקציה בין הדמויות לבין עצמן וביניהן לבין קהל הגולשים, מבוגרים כצעירים. הדמויות המרוחקות והעתיקות הופכות לדמויות בעלות אישיות, המסבירות את מעשיהן, את מניעיהן ואת רגשותיהן. הגולש המייצג את הדמות נזקק לחקירתה: אילו נתונים ידועים עליה מן התנ"ך, מן המדרש וממקורות נוספים, ומה מסופר עליה. הוא למעשה הופך ל"שחקן" על הבמה, על בסיס הידע שרכש.¹ תחילה נפתחו פרופילים לדמויות מקראיות בפייסבוק על ידי המדריכים הפדגוגים למקרא (ד"ר שירלי נתן יולזרי וד"ר אילן אבקסיס) והסטודנטים של מכללת לוינסקי (הדמויות בעלות פרופיל הן: אחאב בן עמרי, עתליה בת עמרי, משה רבנו ברשיש, יואב בן צרויה, פרופטי-יהו בן חבל נביאים, בת-שבע בת אליעם, אמנון בן דוד, תמר בת דוד, תמר בת שם, כלב בן יפונה, אבשלום בן דוד, אביגיל אשת נבל הכרמלי ועוד). הפרופילים חוברו על סמך המידע מן המקרא, מקורות חוץ מקראיים, מדרשי חז"ל ועוד. למשל, בפרופיל של אחאב בן עמרי רשומים אירועים הנזכרים במקרא, כמו מות זמרי (מל"א ט"ז 18) והמלחמה עם תבני (מל"א ט"ז 21-22), וגם אירועים שידוע עליהם רק

הטקסטים המקראיים מוכרים לרוב האוכלוסייה הבוגרת בישראל, אולם הדורות הצעירים מתרחקים מיסודות תרבותיים אלו (סימון, 2002: 21), והיחס אל מקצוע זה מידרדר (פדואה, 1986; שקדי, 2000: 109; עירם, 2001; בן-איון, 2009). קשיים נוספים מלווים את לימודי התנ"ך, בהם הקושי השפתי. על מנת לעורר את העניין בקרב בני הנוער נדרש המורה להיות בעל כשרון ומקוריות בהוראתו, ובכלל זה בשימוש בכלים חדשים בני זמננו, הקרובים ללבם - קל וחומר בהוראת התנ"ך. האימרה "יש קנקן חדש מלא ישן" לקוחה מדברי חז"ל (פרקי אבות ד, כו), והיא משל לדבר ישן במעטפת חדשה. כך הוא המיזם "התנ"ך בפייסבוק", שכן הוא משלב בין ישן לחדש: התוכן המוכר מן התנ"ך בכלי הוראה חדש. את הרעיון לשילוב זה הגתה ד"ר יעל קשתן. המיזם מיושם בידי סטודנטים להוראת המקרא של מכללת לוינסקי לחינוך. מטרתו היא לעורר עניין בתנ"ך ובתכניו בדרכים מקוריות.

1 הדמויות המקראיות הן מודלים, דרכן משתקפים חיינו האנושיים. המסרים שהן מייצגות הם כלל אנושיים ועל-זמניים, ולפיכך ראוי שנעסוק בתנ"ך ובדמויותיו.

ממקורות חוץ-מקראיים, כמו כיבוש מואב בידי עמרי (מצבת מישע [אחיטוב, 1992: 249-261]) והשתתפות אחאב בקרב קרקר במונולית מכורח [כוגן, תשס"ד: 9-15]). בנוסף לכך, הדמות קרמה עור וגידים כאשר הושלמו אופייה, רגשותיה ודעותיה. למשל, אחאב, שביקתו הייתה שומרון, הדגיש את גדולת עירו לעומת ירושלים. כך הוא כתב בביוגרפיה שלו בפייסבוק: אבי עמרי העביר את הבירה מתרצה לעיר חדשה שבנה - שומרון. "אוויר הרים צלול כיון" זה אצלי בשומרון, לא בעיר הבירה הדלה והעלובה של חברי הטוב יהושפט מלך יהודה...

הנה דוגמה לסטטוס שעורר דיון בקרב הגולשים. תמר בת שם היא כלתו של יהודה. בבראשית לח מסופר שליהודה נולדו שלושה בנים מבת איש כנעני ששמו שוע. לבן הראשון קראו ער, לבן השני קראו אונן, ולבן השלישי קראו שלמה. יהודה השיא לער את תמר, אך אלוהים המית אותו, ולא היו לזוג צאצאים. אחר-כך מסופר "וַיֹּאמֶר יְהוָה לְאוֹנָן בֶּאֱלָא אֶשֶׁת אָחִיךָ וַיָּבֶם אֹתָהּ וְהָקָם זֶרַע לְאָחִיךָ" (פס' 8). יהודה נהג על פי חוק הייבום² שבתורה (ליונשטם, 1958), אבל אונן יודע שהילד ייחשב לבנו של ער, ולכן בכל פעם שבא אל תמר אשת אחיו, "וַיִּשְׁחַת אֶרְצָהּ לְבִלְתִּי נָתֵן זֶרַע לְאָחִיו" (פס' 9). עקב זאת, גם אותו המית אלוהים. יהודה לא נתן את תמר לשלה על מנת לקיים את הייבום. "וַיֹּאמֶר יְהוָה לְתֹמֶר פֶּלְתוֹ שְׂבִי אֶלְמָנָה בֵּית אָבִיךָ עַד יִגְדַּל שְׁלָה בְנִי כִי אָמַר פֶּן יָמוּת גַּם הוּא כְּאָחִיו" (פס' 11). הדמות של תמר בת שם העלתה לקיר שלה בפייסבוק דף שבו טקסט חיצוני לתנ"ך וכתבה: "תראו מה שחמות יכולה לעשות... ואחר כך מאשימים אותנו הכלות שאנחנו לא בסדר...". הדף הכיל טקסט מתוך חיבור בשם "צוואות השבטים".

צוואת יהודה הבן הרביעי ליעקב וללאה (מתוך אתר "דעת - לימודי יהדות ורוח")

פרק י (א) אחר הדברים האלה לקח לו ער בני את תמר מארם נהריים בת ארם לו לאישה. (ב) ויהי ער רע, ויצק לתמר, כי לא הייתה מארץ כנען, וימיתהו מלאך ה' בלילה השלישי. (ג) והוא לא ידעה במזימת אמו, כי לא חפץ להוליד ממנה בנים. (ד) ובימי המשתה, ואתננה לאונן לאישה. (ה) וגם הוא ברעתו לא ידעה, ויעש אתה שנה. (ו) ויהי כאשר יראתי אותו, ויבוא אליה, ושיחת זרעו ארצה במצוות אמו, וימת גם הוא ברעתו. (ז) ואבקש לתיקה גם לשלה, ולא נתנתי אמו, כי כעסה על תמר אשר לא הייתה מבנות כנען כמוה.

² חוק הייבום מופיע בדברים כה 5-10. לפי חוק זה אשת המת ואחיו של הנפטר (או קרוב משפחה אחר) מולידים צאצא, שייחשב לבנו של המת ("להקים את שם המת").

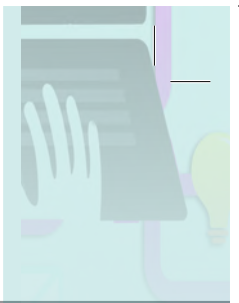
פרק יא (א) וגם אנכי ידעתי כי רעה משפחת הכנענים, ועצת נעורים נמהרה עיוורה את תבונתי. (ב) ובראותי אותה, והיא השקתני יין, ואפת ואקחה בלא עצת אבי. (ג) והיא כאשר הלכתי, ותלך ותיקח אשה לשלה מבנות כנען. (ד) וכאשר נודע לי אשר עשתה, ואקללה במר נפשי. (ה) ותמת גם היא ברעתה יחד את בניה.

פרק יב (א) ויהי אחר הדברים האלה, ותמר באלמנותה, ובשומעה מקץ שנתיים כי הולך אנכי לגזוז את צאני, ותעד בגדי כלולותיה ותשב בעיר עיניים לפני השער. (ב) כי כן חוק לאמורים, אשר יושיבו את המאורסה שבעה ימים לפני השער להזנותה. (ג) ואנכי בשתותי יין לשכרה לא הכרתיה, ויפתני יופיה ומראה יפי עדיה. (ד) ואט אליה ואומר, אבוא נא אליך. ותאמר מה תיתן לי. ואתן לה את מטי ואת פתילי ואת נזר מלכותי לעירבון, וכאשר באתי אליה ותהר. (ה) ובהוודעי את אשר עשיתי, ואבקש להורגה. והיא שלחה אלי חרש את הערבונות ותכלימני. (ו) ובקוראי לה ואשמע גם את דברי הסוד אשר דברתי בשוכבי עמה בשיכרוני. (ז) ולא יכלתי להמיתה, כי מאת ה' הייתה זאת. (ח) ואני אמרתי אולי בעצת ערמה עשתה, בקחתה את העירבון מאישה אחרת. (ט) ואנכי לא קרבתי אליה כל ימי חיי, כי עשיתי את התועבה הזאת בישראל. (י) וגם אנשי העיר אמרו לא הייתה בשער קדשה, כי מארץ אחרת באה ותשב בשער לזמן מצער. (יא) ואחשוב כי לא ידע איש כי באתי אליה. (יב) ואחרי כן באנו מצרימה אל יוסף מפני הרעב. (יג) ואנכי אז בן שש וארבעים שנה. ושלוש ושבעים שנה גרתי במצרים.

בעקבות העלאת הדף ובו הטקסט החיצוני לתנ"ך, החלו הדמויות המקראיות ואנשים אחרים להגיב על כך. הנה מקצת התגובות:

שרה רוטקופ-הרמתי: מצוקה מצוקה מצוקה. מאין הקטע הזה? איך לא מצאתיו מעולם?? ומי הוא הדובר? וחוק האמורים אשר יושיבו את המאורסה שבעה ימים לפני השער להזנותה? סליחה???? אני חייבת לקבל הסבר. מצוקה קשה ביותר.

אביגיל אשת נבל הכרמלי: וואו... סיפור סיפור... והכל התחיל מהאם שלחשה המזימה לאזנם. למה אמהות לבנים מתנהגות כך? האם הן באמת מעדיפות שלבניהן לא יהיו חיי מין תקינים, ובלבד שלא יעדיפו אישה אחרת על פניהן? מי יודע? גם אותי היה מעניין המקור של הקטע. **תמר בת שם:** גם אני התקוממתי כששמעתי שהכול היה מזימה של חמותי המרשעת! מקור הקטע הוא פרשת תמר אשת ער בספר "צוואות השבטים", י"ב (13): מתוך "הספרים החיצוניים".

בנושא תורת הגמול במקרא והתפתח לכיוון סיפור הגבעונים בשמ"ב כא, ואחר-כך התגלגל לדיון בדמותו של דוד המלך בספר שמואל. בשיחה זו הופיעו למעלה מ-40 תגובות. להלן מקצת התגובות.

אלכס בבייב: שאול תותח על, מלך גיבור וצדיק. בכלל,

מותו בקרב מתואר בצורה מאוד חזקה. ... נתן לעמו את כל כולו ואף את בניו. איש גדול ללא ספק.

עתליה בת עמרי: אין ספק, ואין ספק שבחלק מהפרקים בספר שמואל יש מגמה פרו-דוידית.

אלכס בבייב: זה מה שמיחד בספר, אי אפשר להבין את מגמת המחבר בשום מקרה.

עתליה בת עמרי: דוד מתואר כאיש מחושב, כחיובי באופן כללי. אבל יש הרבה ביקורת עליו. דוד רצח ונאף. ...

אלכס בבייב: "זרע הדבר אשר עשה דוד, בעיני ה'". זאת הפעם היחידה שהמחבר נוקט עמדה.

דותן ברזילי: ספר שמואל ב' מלא בכבוד שדוד רוכש לבית שאול. הוא דואג למפיבושת, ... הוא מברך את אנשי יבש גלעד שהביאו את שאול לקבורה, קינת דוד ועוד - דוד לא מרגיש ראוי לרשת את בית שאול. מבחינתו יש כאן שליחות שנפלה עליו, אך הוא רואה בבית שאול את המלוכה האמיתית. אכן דוד שקול ומחושב, אך בכל הנוגע לבית שאול, הוא פועל מתוך רגש ולא משיקולים אינטרסנטיים.

אלכס בבייב: זה לא העניין. באותה מידה אתה יכול לומר שהוא עושה את זה כדי לעשות רושם. העניין הוא שספר שמואל כמעט אף פעם לא אומר מהי עמדתו ולא שופט את גיבוריו, למעט ברצח אוריה. מלכים למשל כל פעם אומר "ויעש הרע/הישר". שמואל למשל לא שופט את שאול על הליכתו לבעלת האוב ... הוא משאיר את הקורא לשפוט וזה מה שמיחד בו.

דותן ברזילי: הטענה של "לעשות רושם" אינה נכונה בעליל! המוניטין של דוד נפגע בכל פעם שהוא חומל על בית שאול. הפגיעה הזו בתדמית שלו היא זו שגורמת לאבשלום בהמשך הספר למרוד בו... מחבר הספר מדגיש פעם אחר פעם את חולשתו זו של דוד וככה בונה את הסיפור עד למרד אבשלום ותבוסת דוד. אמנם הוא לא משתמש ב"ויעש הרע" אך הוא בהחלט בוחר להדגיש את רגשותיו של דוד (בניגוד לבני צוריה...).

יואב עציון: ספר שמואל לא שופט את הדמויות מכיוון שהסופר שלו הוא ישראלי ולא יהודי. מבחינת ישראלי, מי שיכול לשפוט מעשיו של אדם הוא אך ורק ה' אלוהיו, כלומר הוא עצמו. לעומת זאת לסופר היהודי של ספר מלכים יש כבר חוקים וכללים ברורים.

עתליה בת עמרי: ספרים חיצוניים = אפוקריפה. רבים מן הספרים החיצוניים שרדו בתרגומים ליוונית או אתיופית וכיו"ב. כאשר נתגלו מגילות קומראן, בעצם התגלו המקורות העבריים של חלק מהטקסטים החיצוניים. למשל חיבור כמו צוואות השבטים, שהיה ידוע לפני כן רק בתרגום.

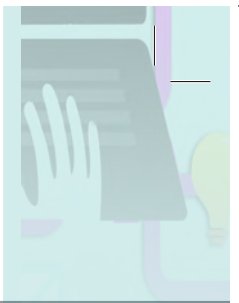
שרה רוטקופ-הרמתי: האם הטקסטים האלה נמצאים באינטרנט? איפה אני יכולה למצוא אותם ולקרא אותם? אני מאוד סקרנית לדעת מה קרה במשפחה אצלכם... **עתליה בת עמרי:** יש מהדורה של כהנא של הספרים החיצוניים. כהנא אברהם... (כאן מביאה עתליה את ההפניה הביבליוגרפית).

עתליה בת עמרי: בטקסט החיצוני יש השלמת פער מידע שנעלם מן המקרא - איך יכול להיות שיהודה לא זיהה את תמר כלתו. התשובה שניתנת בצוואות השבטים היא שהיה מנהג כנעני (של העם האמורי) להזנות את הכלה ולהושיבה בשער. מדוע לא זיהה יהודה את כלתו? משום שהיא התחפשה לכלה אמורית. היא לבשה את בגדי כלולותיה ונהגה כבת עם אחר. לכן הוא לא זיהה אותה. **אלונה פורוקוש-ברוך:** לא הבנתי מי הכותב: האם הדברים הם לכאורה מפי החמות? נראה לי מוזר שהיא תאמר דברי האשמות כלפי עצמה... בקיצור: פרשנות בלשון ימינו תסייע להדיוטות שבינינו. להבין מי נגד מי. דבר אחד ברור - את הטלנובלות המציאו בארץ כנען, ולא בארגנטינה...

עתליה בת עמרי: מסכימה בנוגע לטלנובלות. עייני - תנ"ך. כאן מדבר יהודה - אבי שבט יהודה. הרי נזכור שמדובר בחיבור בשם צוואות השבטים.

יעל קשתן: הלכתי לקרוא על הספרים החיצוניים בכלל ועל הספר צוואות השבטים בפרט. למדתי הרבה. (כאן יעל מעלה שלושה קישורים לאתרים שונים ברשת.)

הדמויות המקראיות מדברות אפוא ביניהן, ואל שיחתן מצטרפים גולשים (אנו שואפים להרחיב קהל זה, שעדיין אינו גדול). התכתבות מסוג זה היא דינמית וחופשית. האנשים והדמויות המשוחררים ביניהם מביעים את פרשנותם לטקסטים ומביאים ידיעות ממאגרי מידע מקוונים ואחרים. דיונים כאלו כללו 50 תגובות ואף יותר. הטקסט החיצוני עורר סקרנות וגרם לגולשים לחפש מידע. נוצר עניין משמעותי בסיפור המקראי ובפרשנות שהוא מקבל בטקסט חיצוני למקרא. לתוך הדיון נוספו גם ידיעות הקשורות בתחום חקר המקרא. להלן שיחה שהתנהלה בין דמותה של עתליה בת עמרי לשלושה גולשים - **אלכס בבייב**, **יואב עציון** ו**דותן ברזילי**. הדיון החל

כמו למשל: הוצאת המים מהסלע, ירידת לחם מהשמים, פתיחת ים סוף לשניים וכדומה. עוד סיבה לכך שאלוהים לא הוביל את בני ישראל בדרך הקצרה משום שהדרך הקצרה עברה דרך ארץ פלישתים. הפלישתים הם צבא חזק עם כלי נשק מברזל והחשש הוא שבני ישראל לא יוכלו להילחם נגדם משום שאין בידם כלי נשק. (: **תלמיד ג'**: הפסוק מסביר שהם ילכו בדרך הפלשתים ולא יתנו להם לעבור והם יחזרו מחדש למצרים.

איור מס' 1: דרך בני ישראל במדבר משימה מתוך השיעור של אורטל³

2. אלוהים מוביל את בני ישראל דרך המדבר ולא דרך ארץ פלישתים.

מאת בת שבע בת אלעם בתאריך יום שני 07 מרץ 2011 בשעה 22:29

עיינו במפה המצורפת וקראו ספר שמות, פרק י"ג, פסוק 17 (<http://www.mechon-mamre.org>)
(//1/10213.htm)

מפה המציינת מסלולים אפשריים למסע בני ישראל ממצרים לכנען. הקושי בזהו המסלול נובע הן מהעדר מקורות חיצוניים ועדויות ארכאולוגיות על המסע במדבר, והן מאופיו האגדי של המקור המקראי.

מדוע לפי הטקסט הוביל ה' את בני ישראל בדרך ארוכה?

האם אתם יכולים לחשוב על סיבות נוספות שלא נזכרות בטקסט (סיבה דתית, סיבה חברתית-חינוכית, סיבה אחרת)? העזרו במסמך במצורף: https://docs.google.com/document/d/1XKU3DJ2Mn8RkYUzOy8A_AQw_6qIwPmH_4A_qIqgnPK/edit?hl=en&authkey=CP_Y9fsP

תלמידה ד': ה' הוביל את בני ישראל בדרך הארוכה מכיון שה' רצה למנוע מבני ישראל להלחם נגד הפלישתים כאשר יעברו בדרכם, בהמשך דרכם של בני ישראל רצה ה' להראות לבני ישראל אותות ומופתים ולחזק את אמונם, ה' לא רצה שבני ישראל יפסיקו לעבוד וישיבתו מעבודה ולכן לקח אותם בדרך הארוכה, ה' חושש שבני ישראל

בשיעור המתנהל פנים אל פנים תפקיד המורה ותפקיד התלמידים ברורים ומוגדרים. כמו כן, השיעור מתועד ברשת. התלמידים יכולים לחזור אל "המחברת הווירטואלית" שבפייסבוק, שבה כולם רשמו את תגובותיהם. "מחברת" זו נגישה לכולם מכל מקום ובכל זמן. זהו יתרון במיוחד כאשר לתלמיד יש קשיים בהתארגנות וסדר או קשיים בכתיבה מרובה.

הסטודנטים בסיוע המדריכים הפדגוגים בנו שיעורים בפייסבוק לתלמידים משכבות ז-ח באמצעות "פתקים" הניתנים לעריכה. לאחר ההכנה, התחברו התלמידים אל הפרופיל של הסטודנט. התלמידים עבדו מעמדות המחשב האישיות שבמעבדת המחשבים וביצעו את המשימות בתוך מעטפת הפייסבוק. להלן דוגמה מתוך אחד השיעורים שהסטודנטים תכננו:

אורטל ביטון היא סטודנטית שנה ב' להוראת המקרא והספרות, והיא לימדה בקביעות לבת-שבע בת אלעם ובנתה את השיעור אורטל פתחה פרופיל לבת-שבע בת אלעם ובנתה את השיעור בתוך הפרופיל של הדמות. המערך שהכינה אורטל עסק בתחנות השונות במסעם של בני ישראל, מרגע יציאתם ממצרים ועד להגעתם למרגלות הר סיני. הוא כלל שמונה "פתקים", ששילבו דף מידע, מפה, עיון בטקסט, עיון בתמונה ופירושה, עיון במאמר, צפייה בסרטון ועיון בפרשנות ימי הביניים. התלמידים לא הספיקו לסיים את הפעילות במהלך השיעור שהתנהל בבית הספר והשלימו אותו בביתם דרך הרשת.

עם יציאתם של בני ישראל, לאחר פסח מצרים, מסופר: "וַיְהִי בְשַׁלַּח פָּרְעֹה אֶת הָעָם וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֲרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן יִנָּחֵם הָעָם בְּרֹאֲתָם מִלַּחְמָה וְשָׁבוּ מִצְרָיִם" (שמות יג 17). כלומר, אלוהים בחר להוביל את בני ישראל בדרך ארוכה על פני הדרך הקצרה (דרך פלישתים). המשימה הראשונה עסקה בסיבות לכך.³

תלמיד א': השיקול הדתי הוא שה' רוצה לעכב אותם כדי

שהוא יוכל להראות להם אותות את הכוח שלו והחוזק שלו.

בת-שבע בת אלעם: תלמיד ג', מדוע ה' לא הרשה ללכת

בדרך ארץ פלישתים? האם קראת את הפסוק והמסמך

המצורף?

בת-שבע בת אלעם: תלמיד א', יפה. אבל מדוע לפי

פסוק 17 ה' הוביל את בני ישראל בדרך הארוכה?

תלמיד א': לפי פסוק זה הוא הוביל אותם בדרך הארוכה,

כי היא הכי בטוחה וכדי למנוע עימותים ומלחמות עם

הפלישתים.

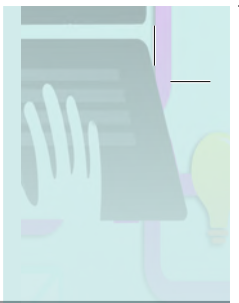
תלמידה ב': אלוהים החליט להוביל את בני ישראל בדרך

הארוכה משום שרצה לחזק אותם פיזית ונפשית. כדי

לחזק את אמונתם בדרך הוא גורם לכל מיני ניסית [ניסים]

3 בדוגמות שלהלן, דברי התלמידים מובאים כפי שנכתבו במקור, ובכלל זה שגיאותיהם ודרך התבטאותם.

4 המשימה משלבת עיון בטקסט, עיון במפה ודף מידע ב"גוגל-דוקס".

מנת להעלות את קרנו. "התנ"ך בפייסבוק" לא יצלח בכך לבדו, אך הוא בהחלט יכול להיות גורם מקדם משמעותי. אין ספק שהמדיה המתקשבת משרגת את תהליך ההוראה-למידה בבית הספר (בדש-זברו, 2009). אך הפייסבוק מוסיף גם ממד משמעותי ללמידה באמצעות מחשב, הן מבחינת הגישה של הילדים לשיעור ולתכניו, הן מבחינת הפוטנציאל השיתופי שבו, ובייחוד בשל היכולת ליצור אינטראקציה בין לומדים רבים. לכן, אין מדובר רק בכלי נוסף העומד לרשות המורה שמתכנן שיעור מתקדם. השימוש בפייסבוק מאפשר למורה לשלב מדיות רבות ומאגרים, אולם חשוב מכך הוא האתגר הפדגוגי שאמצעי זה מעמיד בפניו, בייחוד כשבכוונתו ליצור שיעור רב-משתתפים, שבו כל אחד מהקולות יישמע, יבלוט בייחודיותו וישתלב בדיון כתוב. מצד אחר, השימוש בפייסבוק, במהלך שיעור, מלווה בהצגת מסיחים רבים לפני הלומד. אולם הסטודנטים למדו להבהיר לתלמידיהם מה הם כללי העבודה המקובלים עליהם, וכך הצליחו להפחית את ההסחות מן השיעור באופן משמעותי. אנו מקווים שבעתיד הן גולשים בוגרים הן לומדים צעירים יפתחו בעצמם פרופיל לדמות מקראית, יחקרו אותה ואת רקעה ו"ישחקו" תפקיד, בין שזו דמות מסוימת מן התנ"ך או בעל מקצוע כגון איכר, רועה, רצען, נפח, סוחר, סופר וכו' שחי בתקופת התנ"ך ומבטא את הלכי הרוח המאפיינים אותה ומספר על האירועים שחלו בה. הללו יצטרפו אל קהילה הולכת וגדלה של חובבי מקרא, הכוללת גולשים ודמויות. תקוותנו היא, כי קהילה זו תתעצם ותגדל עוד יותר ותתרום להצפה ולהפצה של הטקסטים התנ"כיים אל פני השטח ולהגברת הידע וההערכה כלפי מורשתנו.

תודות

תודתנו נתונה לגורמים השונים שאיפשרו את ביצועו של המיזם: לסטודנטים, למורים, לאנשי הניהול וצוות המחשוב במכללת לוינסקי ולתלמידים. תודה מיוחדת לסטודנטים שהפכו לחוד החנית: **הדס קדוש, יואב ריינהורן, אורטל ביטון, דוברת שרעבי, גל מנחם וצליל סאידוב**. תודה מיוחדת לגולשים: **ד"ר יעל קשתן** (שגם הגתה את הרעיון), **ד"ר אלונה פורוקוש-ברוך, שרה רוטקופ-הרמתי, אלכס בבייב, יואב עציון ודודת ברזילי**, שנתנו את רשותם לצטט מדבריהם. עוד ברצוננו להודות ליעל ולאלונה על הערותיהן המאירות בעת התקנת המאמר. ■

הסטודנטים הגיעו למסקנה שהיה משהו מיוחד בפייסבוק שנגע בתלמידיהם. הם הגיבו בחיוב לשיעורים אלו ונטו להשתתף בהם. בהישמע הצלצול, התלמידים לא רצו לסיים את השיעור. לדעת צליל, ההנאה של התלמידים מן השיעור לא נבעה מן ההיבט הלימודי אלא מההיבט החברתי של הפייסבוק. ההתנסות הובילה לכך שהסטודנטים היו מודעים לנקודות התורפה של שיעור בפייסבוק: קיימים פיתויים לגלוש מחוץ למשימות השיעור. הסטודנטים פעלו אפוא בהתאם ושיפרו את כללי העבודה וההנהגות ללומדים בראשית השיעורים. אולם לעתים צצו בעיות אחרות. מכיוון שתגובות התלמידים היו חשופות לחבריהם, היו תלמידים שהתחמקו מהתמודדות עצמאית עם המשימה והעתיקו דברי תלמיד אחר או שכתבו אותם. לאור זאת, נראה שעל מנת להשיג שיעור אפקטיבי ומהנה, יש לייחס חשיבות רבה לסוג המשימה ולדרך ניסוחה. שאלות רגילות לא יתאימו לכך. אם מטרתנו לעורר דיונים בין תלמידים ולמידה בדרך של חקירה יש להשתמש במונחים מתאימים (כגון: ערכו דיון, הביעו דעתכם, נמקו, הגיבו). משימות מסוג כזה ינטרלו העתקה ושכתוב וידרשו יותר כישורים מן התלמיד. בעתיד נצטרך לבדוק כיצד מגיבים תלמידים בעלי כושר ביטוי נמוך למשימה מסוג כזה - האם ימשיכו "לצוץ" או ישובו ויאלמו? לשיעור המקוון השיתופי יתרונות מסוימים על פני שיעור רגיל ואף על פני שיעור מקוון רגיל. תלמידים המתקשים לעקוב אחד השיח המתנהל בכיתה (מסיבות שונות) יכולים לעקוב אחר השיח הכתוב. אכן, התברר שתלמידים, שבשיעור רגיל "הולכים לאיבוד", פתאום הגיבו בצורה יוצאת מן הכלל בתוך המעטפת. ביניהם גם תלמידים בעלי יכולת מילולית נמוכה. כמו כן, השיעור נגיש ללומדים מכל מקום שיש בו מחשב, גם בבית. ה"מחברת" שבה כתבו התלמידים פתוחה לכולם, והיא בבחינת "מחברת" שיתופית. בכך נוצר מצב שבו הלמידה חוצה את הגבולות של זמן השיעור, של הגדרתו הגיאוגרפית ושל קיומן הנפרד של המחברות האישיות. גם המורה יכול לעקוב אחר השיעור הווירטואלי מכל מקום ובכל זמן שיש לידו מחשב. מכיוון שהפייסבוק הוא כלי נגיש לאוכלוסיות רחבות ומגוונות, ניתן לנצל אותו כדי לחזק ולהרחיב את הבסיס הרוחני-תרבותי בכלל ואת העיסוק והדיון בתנ"ך בפרט. זו ההזדמנות להשיב במידת-מה את השיח התרבותי לחיינו ולהשפיע על הדור המתחנך בהווה. בד בבד יש לקדם את תחום הדעת בדרכים נוספות על

מקורות

אחיטוב, ש' (עורך) (1992). *אסופת כתובות עבריות*. ירושלים: מוסד ביאליק.

בדש-זברו, א' (17.8.2009). *הלפטופים העלו את מוטיבציית התלמידים*. Ynet. נדלה מאתר: <http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-3762932,00.html>

בן-איון, ח' (2009 [תש"ע]). *עמדות תלמידי בית הספר היסודי בכיתות ד-ו כלפי מקצוע התנ"ך*. תל-אביב: מחקר שנערך בתמיכת הוועדה לעידוד מחקרים במכללת לוינסקי לחינוך ובתמיכת האגף להכשרת עובדי הוראה במשרד החינוך.

בן אמוץ, מ' (2010). *רשתות חברתיות וחינוך. קשר עין - ירחון ארגון המורים* (גיליון 203), עמ' 28, 30.

ולמר, ת' (20.2.2011). *Unlike*. *לסמארטפון: פייסבוק משתלט על הכיתות*. Ynet. נדלה מאתר: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4027615,00.html>

שקדי, א' (2000 [תש"ס]). *מקומו של התנ"ך בבית הספר הכללי*. בתוך: ד' יעקובי (עורך), *בינוי האומה: סוגיות נבחרות בתולדות היישוב והמדינה*. ירושלים: מאגנס.

כהנא, א' (עורך) (1956 [תשט"ז]). *הספרים החיצוניים: לתורה, לנביאים לכתובים ושאר ספרים חיצוניים עם מבואות ופירושים*. תל-אביב: מסדה.

כוגן, מ' (2003 [תשס"ד]). *אסופת כתובות היסטוריות מאשור ובבל: מאות ט'-ו' לפסה"נ* (ספריית האנציקלופדיה המקראית יט). ירושלים: מוסד ביאליק.

ליונשטם, ש"א (1958). *יבוס, יבם ויבמה*. *אנציקלופדיה מקראית* (כרך ג, עמ' 444-447). ירושלים: מוסד ביאליק.

מכללת הרצוג. *צוואות השבטים: צוואת יהודה הבן הרביעי* ליעקב וללאה. דעת - לימודי יהדות ורוח. נדלה מאתר: <http://www.daat.ac.il/daat/hasfarim/tsavaot4-2.htm> (כניסה לאתר: 31.5.11).

סימון, א' (2002). *בקש שלום ורדפהו: שאלות השעה באור המקרא, המקרא באור שאלות השעה* (יהדות כאן ועכשיו). תל-אביב: משכל.

עירם, י' (2001 [תשס"א]). *תמורות במעמדן של תחומי הדעת ההומניסטיים במערכת החינוך בישראל*. בתוך: ר' מרגולין (עורך), *דברי הקונגרס העולמי השנים-עשר למדעי היהדות: חטיבה ה': החברה היהודית בת-זמננו* (עמ' 167-178). ירושלים: האיגוד העולמי למדעי היהדות.

פדואה, מ' (1986 [תשמ"ו]). *סקר הישגים ועמדות: מקרא בבית הספר הכללי, כיתות ו', ט'.* ירושלים: משרד החינוך והתרבות, האגף לתכניות לימודים.

מקורות נוספים רלוונטיים

הרטום, א"ש (עורך) (1969-1958 [תשי"ט-תשכ"ט]). *הספרים החיצוניים* (תשעה כרכים). יבנה: תל-אביב.

רונן, י' (עורך) (12.4.2011). *ריאיון עם עמוס רולניק. ערב חדש* (קטע וידאו) נידלה מאתר: <http://www.youtube.com/watch?v=0TXPO-gJW7k>

"שישי בבוקר", 25.3.2011, <http://192.118.60.6/radio/2011/03/25/3694592.wmv> 22.5.2011

ולמר, ת' (23.3.2011). *like*. *ליואב בן צרויה: שיעורי תנ"ך עוברים לפייסבוק*. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4046660,00.html> (22.5.2011)

עמנואל רוזן וכן כספית (27.3.2011). *"עמנואל ובן"*. FM103. רדיו ללא הפסקה. <http://www.103.fm/programs/Media.asp> (22.5.2010). <http://www.103.fm/programs/Media.asp?ZrqvnVq=FFFMKD&c41t4nzVQ=EF>

אימג'בנק/Thinkstock

יישום הוראה-למידה במדיה חברתית מקוונת

ד"ר אברום רותם ועידית אבני | מובילי מיזם "מתקוונים לאתיקה"

**כל התייחסות לשילוב
מדיה חברתית
בהוראה-למידה-בית
ספר חייבת להתבסס
על ההבנה שהשינוי
המרכזי הוא בהרחבת
המושג "כיתה" אל
מרחב מקוון, שמעבר
לגבולות המרחב והזמן
של בית הספר**

תיאור האתגר

מהפכת המדיה החברתית בחינוך, שאנו מצויים כיום בעיצומה, אינה דומה להטמעה של שילוב הטכנולוגיה בבתי הספר, שהחלה עם כניסת המחשבים לחדרי המחשב בבתי הספר (תחילת שנות ה-90), המשיכה בכניסת האינטרנט אל בין כתליו (שלהי שנות ה-90), והתרחבה לשילוב טכנולוגיות מידע ותקשורת בתהליכי למידה בתחומי דעת ובתהליכי ניהול וארגון (תחילת העשור הראשון של שנות ה-2000).

תרבות המדיה החברתית היא המהפכה הטכנולוגית שתשנה את פני החינוך בעתיד הקרוב. תרבות זו חודרת לכל היבט בחינוך ומלווה באופן טבעי גם את שגרת

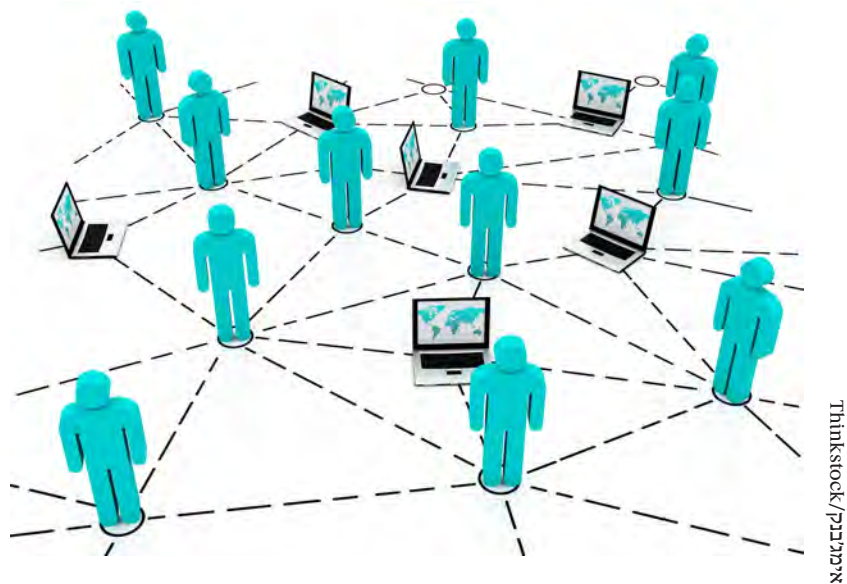
חייהם של התלמידים ושל חלק הולך וגדל מהמורים. מדובר בשירותי רשת נגישים וידידותיים, המאפשרים לגולשים ליצור אינטראקציה במעגלים שונים של עניין ושל נמענים, תוך שיתוף תכנים. השירותים הללו הפכו זה מכבר לפופולריים ביותר בקרב גולשי הרשת ברחבי העולם. שינוי זה משתלב היטב בתהליכי למידה שיתופיים במגוון דרכים יצירתיות המותאמות אישית ללומד ולקהל לומדיו, והוא מאפשר מימוש הלכה פדגוגית ותיקה של דורות, למעשה, של פדגוגיה איכותית הבנייתית (קונסטרוקטיביסטית) בתהליכי למידה חדשניים ברוח המאה ה-21.

האתגר המרכזי העומד לפתחה של מערכת החינוך הוא שילוב המדיה החברתית בעשייה הפדגוגית ובתרבות הארגונית של בית הספר - ממש כפי שנעשה כיום בקרב ארגונים ומוסדות אקדמיים - בידיעה שכל ארגון הנמנע משילוב מדיה חברתית בהתנהלותו יהפוך בתוך זמן קצר ללא עדכני, ובסופו של יום גם לא רלוונטי לאוכלוסייה שהוא משרת.

הטמעת מדיה חברתית במערכת החינוך לעומת הטמעתה בתרבות של ארגון עסקי-ציבורי כלשהו מציבה אתגר ייחודי - התאמת מתודות ההוראה-למידה לשינויים התרבותיים-חברתיים באופן שיאפשר למידה יעילה ואיכותית. בלמידה

ברוח זו, הלומד פועל מתוך הנעה פנימית ואחריות אישית בקהילת לומדים המבנה ידע בשיתופיות באמצעות טכנולוגיות המידע והתקשורת. בהמשך ללמידה אישית-שיתופית, מתנהלים המפגשים פנים מול פנים בין כותלי בית הספר. למידה שכזו איננה מונהגת על ידי "מורה מעביר ידע"/"המורה במרכז" (רותם, 2010), אלא היא מתרחשת כפעילות אקטיבית של כל קבוצת הלומדים, המנהלים את הלמידה במרחב מקוון מכל מקום ובכל זמן. בתוך כך, הלומדים מיישמים מיומנויות למידה אישית ובין-אישית, חשיבה גבוהה ואסטרטגיות למידה המאפיינות את הלומד במאה ה-21 בהקשר חברתי-תרבותי של העידן הדיגיטלי (אבני, רותם ובן-חפר, 2010). ההתנסות במדיה חברתית מקוונת בחינוך מעלה סוגיות חדשות בפני מערכת החינוך והמורים. לצד ההזדמנויות הפדגוגיות והרווחים המקצועיים והאישיים שניתן להפיק מלמידה המלווה במדיה החברתית, מרבית המורים עדיין אינם מודעים לבעייתיות, לדילמות ולמלכודות העוללות לצורך מהתנהלות זו ולעתים תכופות נאלצים להתמודד עימן לאחר שכבר קרו.

1 ד"ר אברום רותם, יועץ מדעי שילוב טכנולוגיה בחינוך; עידית אבני, ממונה על התקשוב בחינוך במשרד החינוך במחוז חיפה ודוקטורנטית החוקרת את התפתחות המודעות האתית של המורה המקוון באוניברסיטת חיפה.

החינוך למאה ה-21 (משרד החינוך, 2011), מניחה בימים אלה את התשתית הפדגוגית-ארגונית לשינוי זה במרבית בתי הספר בארץ.

הכיתה העתידית בטווח הקרוב מסתמנת כמרחב למידה שאליו יגיע כל תלמיד עם מחשב-לוח, בדומה ל-IPad דהיום, אך עממי וסטנדרטי יותר. באמצעות מחשב-לוח אישי, תתממשק הלמידה של התלמיד עם מרחב הלמידה הכיתתי המקוון, המצוי במחשב האישי של התלמיד. אמצעי זה יזמן הן לתלמיד הן למורה לא רק מימוש פרדיגמת הוראה-למידה שונה ויעילה יותר מזו המזוהה עם הכיתה המסורתית על כל גווניה, אלא חוויית למידה המעוגנת במציאות תרבותית דיגיטלית אותנטית, תוך יישום אמצעים, כלים, שפה ונורמות שהם חלק מחיי התלמידים. למידה שכזו מלווה את התלמיד בכל מקום וזמן - בכיתה הפיזית במהלך מפגשים פנים אל פנים בבית הספר, באתרי למידה מחוץ לכותלי בית הספר ובמרחבי הלמידה המקוונים. בכיתה שכזו משתנה תפקיד המורה מבעל הסמכות והידע למורה המנהיג את הלמידה ומנווט אותה (אבני ורותם, 2011).

על סמך הנחות אלה ניתן לגבש מספר עקרונות יסוד של תהליך שבו מוטמעת המדיה החברתית בהוראה ולמידה הלכה למעשה.

1. בית הספר משתמש במדיה החברתית לשלוש מטרות:

- לצורכי הוראה-למידה: שילוב שגרתו ושוטף של מדיה חברתית, המלווה את תהליכי ההוראה ולמידה בקרב לומדים המצויים במרחב המקוון כל שעות היממה בחפצים (גאדג'טים) האישיים שלהם ו/או בנגישות לרשת בכל אופן אחר, כשהכיתה היא חלק בלתי-נפרד ממרחב זה. מכאן שבשימוש חד-פעמי כ"פרויקט" מיוחד שאין לו המשך,

המדיה החברתית והפוטנציאל הגלום בה ללמידה ולחינוך, לצד מודעות למלכודות הטמונות בה ואימוץ עקרונות המתווים דרכי פעולה מושכלות להתמודדות עימן.

עקרונות יסוד בשילוב מדיה חברתית בהוראה-למידה ובהתנהלות ארגונית בבית הספר

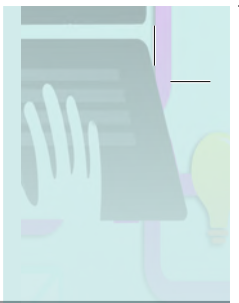
ההתמודדות עם שילוב מדיה חברתית מקוונת בהוראה ובלמידה איננה רק הסתגלות ל"כלי" נוסף ולשילובו בהוראה-למידה; הפרדיגמה היא ארגונית ופדגוגית, ולפיכך הטמעתה דורשת שינוי גם בתפיסת התשתיות הטכנולוגיות העומדות לרשות בית הספר, המורים והתלמידים.

כל התייחסות לשילוב מדיה חברתית בהוראה-למידה-בית ספר חייבת להתבסס על ההבנה שהשינוי המרכזי העומד על הסף הוא של פני הכיתה. השינוי המרכזי הוא בהרחבת המושג "כיתה" אל מרחב למידה מקוון, המצוי מעבר לגבולות המרחב והזמן של בית הספר. תכנית התקשוב הלאומית להתאמת מערכת

התנסויות שכאלה עשויות להביא את מערכת החינוך לפעול ברוח אחת משתי התפיסות האלה:

א. רתיעה וחשש עד כדי "פאניקה המדיה החברתית": תפיסה הרואה במדיה החברתית איום על שלמות החברה בכלל ועל החינוך בפרט (רותם ואבני, 2011). תפיסה זו עלולה להוות אפקט מצנן ולהביא למגבלות ולחסימות בעבודה בסביבת המדיה החברתית המקוונת; לציפיות לא ריאליות מן החברה להסדרה ולחקיקה בסוגיה זו; ולשיח ציבורי הקורא להגביל, לחסום ולא לאפשר שימוש פתוח, שקוף, נגיש ומידי של המדיה החברתית במהלך ההוראה ולמידה.

ב. המדיה החברתית כמייצרת הזדמנות לעיצוב מחודש ועדכני של החינוך: על פי תפיסה זו, המדיה החברתית מזמנת התחדשות חינוכית והתמודדות עם מהויות ועם ערכים המשנים את פניהם בעידן הדיגיטלי. התמודדות מאתגרת זו צריכה להיעשות בדרך מושכלת, מתוך היכרות עם מאפייני

לא ניתן למצות את הערך המוסף של המדיה החברתית. המשתתפים הם מורים ותלמידים, ולעתים מומחים או גורמים מקצועיים נוספים, אך לא מתאפשר עירוב קהל אחר כמפרסמי מידע (הורים, כלל הציבור) אלא במרחב ייעודי לשם כך ולצרכים ממוקדים וברורים מראש.

ניתן לממש מטרה זו - הוראה ולמידה במדיה חברתית - בתנאים מסוימים גם ברשת ציבורית, בהסתייגויות ובהירות נדרשת כמפורט בהמשך.

• **לצורכי התנהלות ארגונית של סגל בית הספר:** בעיקרון ניתן לנצל את המדיה החברתית גם לצורכי התנהלות ארגונית של בית הספר, בדומה לכל ארגון מתקדם. לא ניתן ליישם מטרה זאת במדיה חברתית ציבורית, אלא רק בכלי ארגוני ייעודי לשם כך.

• **לצרכים של יחסי ציבור ופרסום בקהילה:** הפייסבוק פותח אפשרות חדשה של נראות בית הספר ומידיות בפרסום. מיתוג, פרסום ושיווק בית הספר נעשים ללא עלות, תוך אפשרות להגיע למרב קהל היעד שבית הספר מעוניין בו - אוכלוסיית התלמידים, ההורים, הקהילה ביישוב או באזור ויתר בעלי העניין. כדי להגיע לקהל זה צריך לפגשו במקומות שהוא נוכח בהם, ולכן הפייסבוק מהווה כלי יעיל, מצוי ונגיש לפרסום וליצירת אינטראקציה. כך נפתחת דרך פשוטה, חינוכית ויעילה ביותר של מיתוג מחודש ועדכני של בית הספר, פרסומו ושיווקו במרחב המקוון האותנטי של קהל היעד הישיר והפוטנציאלי שלו - תלמידיו הנוכחיים, תלמידיו הפוטנציאליים, הורי התלמידים, הרשות והציבור בכלל (אבני ורותם, 2010).

יישום מטרה זאת יש לעשות רק במדיה ציבורית. בכל מדיה אחרת השימוש יהיה לא יעיל.

2. המדיה החברתית משקפת עקרונות התנהלות בית ספר, כיתה, תלמידים ומורה

כל עקרונות ההתנהלות, תקשורת, סמכויות עובדי ההוראה, תפקיד המורה המקצועי והאישי, מיושמים גם בהתנהלות במדיה החברתית. אין להתנהל בתפיסות שונות במדיה החברתית המקוונת.

לשם כך יש להסדיר עקרונות התנהלות במדיה החברתית, שיהיו ברורים ובהירים, עם הנחיות ומגבלות ברורות מראש, שישקפו את ההתנהלות בין כותלי בית הספר. למשל, המורה איננו "חבר" של התלמידים, אינו חושף בפניהם את חייו האישיים ואינו מגיב ומתערב בחייהם באופן שונה מזה שהוא נוהג לעשות בין כותלי בית הספר או בנהלי קשר עם בית התלמיד. הקפדת יתר נדרשת בשל השקיפות והתפוצה ההמונית ברשת.

3. שמירת זכויות משתמשים במדיה החברתית

המדיה החברתית, בין שהיא ציבורית ובין שהיא סגורה בהתנהלות ייעודית, מושתתת על זכויות בסיסיות. גם במדיה חברתית חינוכית יש לתת ביטוי לזכויות אלה במסגרת יצירת נורמות מוסכמות בין המורה והלומדים, בכפוף לכללים הנקבעים בהסדרה מוסכמת מראש.

• **נגישות וביטוי:** זכות שווה לכל משתמש לנגישות, להבעה, לפרסום ולשימוש במידע.

• **שליטה אישית במידת החשיפה:** זכות שווה לכל משתמש לשלוט במידת החשיפה של פרטיותו ולמנוע מאחר לחשוף מפרטיותו, להחליט ולבצע עיבוד, אלא

בהסדרה מוסכמת מראש. לכן, כל פעילות חינוכית במדיה חברתית מחויבת להיות מושתתת על הסדרה מוסכמת מראש, המובאת לידיעת כל המעורבים בטרם תחילת הפעילות. עם זאת, נדרשת הגדרה של יכולת ניהול ועריכה של פרסום כדי לטפל במידע פוגעני.

• **זכות שמירה על קניין רוחני:** שמירה על קניין אישי וציבורי על פי החוק, שלכך יש לצרף תקנות ייעודיות והסדרות מקומיות או מערכתיות, כמו בחוזרי מנכ"ל משרד החינוך בעניין. הסיבה לכך היא כי החוק אינו נותן מענה ברור לסיטואציות מצויות, המתבררות תוך כדי השימוש במדיה חברתית, הנוגעות לשימוש בחומרים המצויים ברשת ובחומרים וביצירות של מורה, של צוותי מורים ושל תלמידים.

4. מידת החשיפה של מידע אישי, לגבי מורים כמו גם לגבי תלמידים, מוגבלת תחת העקרונות האלה:

• הגבלת חשיפה, עריכה ומחיקה של מידע שמפרסם קהל המשתמשים (מורים, תלמידים, אחר), נתונות בידי אחראי המרחב מטעם בית הספר. לדוגמה, מורה אחראי למרחב שבו הוא מנהל את ההוראה-למידה מול תלמידים. בידי האפשרות להסיר או לערוך כל מידע שאינו משרת את הלמידה, קל וחומר אם הוא פוגע באופן כלשהו בזכויות בסיסיות ובסדר חברתי הולם.

• אין להתיר ואין להצדיק בשום הקשר ובאופן קטגורי ומוחלט, שימוש בזהות אנונימית, זהות בדויה או התחזות בזהות של אחר בכל פעילות חינוכית במדיה חברתית מטעם בית הספר.

• כל מידע, המפורסם מטעם כל משתמש, חייב להיות קשור לפעילות

חינוכית ו/או להקשר הבית-ספרי בלבד.

- יש להקפיד שהמידע המפורסם במרחב הלמידה או במרחב הבית-ספרי אינו כזה שאין לו קשר למטרות של מרחב הלמידה; מידע המתקבל בחשיפה לא מבוקרת של משתמשים, כמו מידע אישי, או זה המתקבל מ"חברים של חברים" ומתפרסם אוטומטית ברשת ציבורית.

התנהלות הוראה-למידה במדיה חברתית בשירות מקוון ציבורי

כמענה למציאות קיימת, ניתן ליישם פעילויות חינוכיות גם במדיה ציבורית כמו הפייסבוק. המלכודות והאפשרויות למעידה בשירות זה הן רבות (רותם ואבני, 2010). אף על פי כן, עם מודעות מתאימה ניתן להשתמש גם בשירות ציבורי כמו הפייסבוק, שממילא מצויים בו מרבית התלמידים, המורים והוריהם. כהעדפה, יש

לשאוף לשירות ייעודי, סגור, עם ממשקים מתאימים גם לרשת החברתית הציבורית. למשל, הודעות עם דירוג חשיבות גבוה, שעליו יחליט בית הספר, יופיעו גם בדף הפייסבוק של התלמיד ולא רק בדף שלו ברשת הייעודית.

עד שיהיה שירות ייעודי הולם לחינוך, יש להקפיד על עקרונות פעולה ביישום הוראה-למידה ברשת ציבורית כמו הפייסבוק, המושתתים על "נוהל שימוש במדיה חברתית מקוונת בבתי הספר" (אבני ורותם, 2010), שעיקרם:

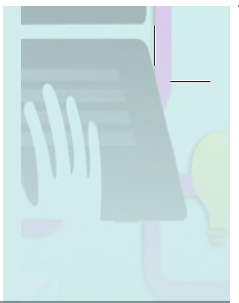
- שימוש ברשת חברתית ציבורית לצורכי מיתוג בית הספר: לשם מיתוג ופרסום בית הספר, רצוי להשתמש ברשת חברתית ציבורית תוך ניצול המדיה החברתית למיתוג אפקטיבי לקהל יעד פוטנציאלי.
- זהות בית הספר וסגל עובדיו: ייצוג בית הספר ברשת ציבורית ייעשה בזהות בית-ספרית ולא כזהות של אדם פרטי, גם אם הוא נציג בית הספר. ייצוג איש

סגל בית הספר ברשת ייעשה בזהות מקצועית-ארגונית המשויכת לבית הספר, בפרופיל המציג את שמו ואת שם בית הספר. המידע המפורסם הוא באחריות בית הספר, יש להתייחס אליו בקפידה כמו אל כל מכתב רשמי או אינטראקציה אחרת שמקיים איש סגל בית הספר.

- איסור על התחזות ועל אנונימיות: חל איסור מוחלט על איש סגל בית הספר, כמו גם על תלמידים, על התחזות לאחר ברשת החברתית בכל אינטראקציה ובפרסום מידע או דעה הקשורים לבית הספר. כמו כן, איש סגל בית ספר לא יסתיר את זהותו ולא יתחזה לאחר במסרים ובמידע שהוא מעלה במדיה חברתית אחרת, בעניינים הקשורים לבית הספר - ולא לא רק בפייסבוק ובדומיו, אלא גם בבלוגים, בתגובות (טוקבקים) בקהילות מקוונות ועוד.

אימג'בנק/Thinkstock

מקורות

אבני, ע' ורותם, א' (2010). פרסום, מיתוג ושיווק בית הספר בפייסבוק. מתקוונים לאתיקה. http://ianethics.com/?page_id=2573.

אבני, ע' ורותם, א' (2010). נוהל שימוש במדיה חברתית מקוונת בבתי הספר, מתקוונים לאתיקה. http://ianethics.com/?page_id=2606.

אבני, ע' ורותם, א' (2011). רנסנס האתיקה והאמון בלמידה הדיגיטאלית: הכיתה נוכחת במחשב-הלוח ("iPad") של התלמיד. מתקוונים לאתיקה. http://ianethics.com/?page_id=2781.

אבני, ע', רותם, א' ובן-חפר, א' (2010). רנסנס ההוראה הפרונטאלית בנוכחות לוח אינטראקטיבי, וגם בלעדיו. חינוך, הוראה, למידה בסביבה מקוונת. ד"ר אברום רותם וחברים. <http://avrumrotem.com> מדור "הוראה למידה מקוונת".

משרד החינוך (2011). התכנית הלאומית - התאמת מערכת החינוך למאה ה-21; חזון ורציונל. אתר מינהל מדע וטכנולוגיה. <http://cms.education.gov.il/EducationCMS/UNITS/MadaTech> מדור התאמת מערכת החינוך למאה ה-21; חזון ורציונל.

רותם, א' (2010). המודל השלישי כפתיח לקהילת ידע. למידה שיתופית חינוך, הוראה, למידה בסביבה מקוונת. ד"ר אברום רותם וחברים. <http://avrumrotem.com>

רותם, א' ואבני, ע' (2011). פאניקת הפייסבוק - הסכנות ברשת - זה לא מה שחשבתם. מתקוונים לאתיקה. http://ianethics.com/?page_id=2755.

רותם, א' ואבני, ע' (2010). המורה במלכודת הרשת החברתית - מורה או חבר? מתקוונים לאתיקה. http://ianethics.com/?page_id=2568

של יחסי עבודה, יחסים חברתיים ומקצועיים במערכת החינוך בכלל ובבית הספר בפרט.

פרסום: כל פרסום מידע, בכל הקשר, ייעשה מתוך שמירה על זכויות היוצרים, שמירת כבוד האדם וזכויות הילד והילדה ותקנות משרד החינוך בעניין.

יידוע מראש בפעילות חינוכית ברשת: בשלבים ההתחלתיים של שימוש ברשת חברתית ציבורית, על רקע הרגישות, אי-ההבנה והחששות של הורים ולומדים, מומלץ ליידע מראש על הפעילויות המתוכננות במדיה החברתית:

1. ליידע הורים מראש על ביצוע פעילות מורה-תלמידים ברשת חברתית.

2. ליידע את הנהלת בית הספר בפעילות חינוכית המתבצעת ברשת.

3. ליידע, להסביר ולהנחות את התלמידים בכל פעילות חינוכית ברשת חברתית, תוך הדגשת כללי ההתנהלות בה.

טיפול בבעיות העולות במהלך שימוש ברשת החברתית: בכל בעיה העולה בעקבות שימוש ברשת חברתית של מורה-תלמידים, כמו אלימות מקוונת של תלמידים, האשמות על אינטראקציה פוגענית אישית או מוסדית וכדומה, יש לנהוג על פי חוזרי מנכ"ל העוסקים בקידום אקלים בטוח והתמודדות עם אירועי אלימות במוסדות החינוך. אין ולא צריכה להיות התייחסות מיוחדת דווקא לשימוש במדיה חברתית מקוונת. עם זאת, יש לזכור לתעד את פרטי האירוע שהתרחש במדיה באמצעות צילומי מסך, שמירת כל התכתובת והסרה מידית של המידע הפוגעני. ■

- קשר ברשת החברתית של איש סגל עם תלמיד: יש להימנע מקשר אישי בין מורה לתלמיד באמצעות הרשת הציבורית, גם לא בדפים אישיים שאינם קשורים למרחב המקוון הבית-ספרי. קשר אישי ינוהל באמצעים אחרים כמו דוא"ל ייעודי. קשר פרטי ואינטימי עם תלמיד ברשת ציבורית מועד לבעייתיות, שכן אין למורה כל דרך להבטיח את הגדרות הפרטיות של התלמיד בשירות חברתי מקוון ציבורי. יש להרגיל את הלומדים כמו גם את הוריהם, שבית הספר אינו ערוך ליצירת קשר אישי באמצעות הרשת הציבורית (כמו "הודעה פרטית") וכל קשר כזה ייעשה באמצעים אחרים ההולמים את צורכי בית הספר, גם אם על התלמיד לפתוח חשבון דוא"ל אישי לשם כך.
- קשר ברשת חברתית של איש סגל עם הורים: בהמשך לקשר אישי עם תלמידים, מומלץ מאוד לא לעדכן הורים בפרטים אישיים על ילדם ולא ליצור כל אינטראקציה מורה-הורה ברשת החברתית הציבורית. אינטראקציה זו מועדת לכשלים. יש ליצור מנגנון קשר בית הספר עם ההורים באמצעים אחרים, חסויים יותר ומועדים פחות לבעיות.
- מניעתה של הבעת דעות ועמדות אישיות באמצעות פרסום בכל מדיה מקוונת ציבורית ופרטית: בהמשך לתקנון משרד החינוך (חוזרי מנכ"ל בעניין) בסוגיית הפרסום במדיה מקוונת, ולנוכח הנגישות המידית והקלות שבפעולה זו, חל איסור על איש סגל בית הספר לבקר, להביע עמדות ודעות, במיוחד בנושאים השנויים במחלוקת, להזדהות בפרופיל האישי מול גופים פוליטיים, לנסות להשפיע על התלמידים ועל הוריהם ולהשתמש ברשת להסדרת עניינים עקרוניים, ערכיים ומקומיים בהקשר

לקראת בימת דיון!

לכל מורי המורים הפעילים בצוותים השונים במכון מופ"ת ובמכללות!

גיליון 47 יעסוק בנושא:

**ניירות עמדה שהתגבשו במפגשי צוותים
ומבטאים את מדיניות חבריהם בסוגיה שלשמה חברו יחדיו**

הנכם מוזמנים לשלוח אלינו מסמכים שכתבתם – אנו נפרסמם!

נא לשלוח קובץ word עד שישה עמודים* (גופן 12, רווח של שורה וחצי), בציון שם המאמר, שם הכותב (תואר), תפקיד ושם מכללה, מובאות בטקסט יגובו ברישום מקורות מלא.
מועד אחרון לשליחת המאמרים: 1 באוקטובר 2011 לדוא"ל: bitaon@macam.ac.il

* מאמרים ארוכים מדי יוחזרו לכותבים כדי לקצר להיקף הנדרש.

bitaon@macam.ac.il

פורום מופ"ת לתקשוב בחינוך ובהוראה | ד"ר עוזי מלמד, יו"ר הפורום

דבר יו"ר הפורום | ד"ר עוזי מלמד

בכל תחום (מדע, אמנות, בריאות, ביטחון, תעשייה, מסחר, שיווק, פיננסי, משפט, תחבורה ועוד תחומים רבים אחרים) מחפשים ומאמצים ללא הרף דרכים לניצול טכנולוגיות התקשוב במרדף אחר הקידמה. אין אנו רוצים שמערכת החינוך תעמוד מן הצד, כעץ שתול על פלגי מים, המסרב לינוק מן המים הזורמים סביבו.

פורום מופ"ת לתקשוב בחינוך ובהוראה הוקם כדי לבחון את האמצעים הטכנולוגיים החדשים המציפים את עולמנו. מטרתו היא להבין את ההשפעות התרבותיות והחברתיות של אמצעים אלה ולחפש דרכים יצירתיות לניצולם לטובת מערכת החינוך.

במסגרת הפורום נערכו שלושה כנסים גדולים שעסקו בנושאים: עולמות וירטואליים והקשרם לעולם החינוך, רשתות חברתיות בחינוך ושילוב משחקי מחשב בלמידה.

בשנת הלימודים תשע"א פעלו במסגרת הפורום קבוצות עבודה בנושאים שונים, כגון: רשתות חברתיות ועולם החינוך, עולמות וירטואליים, משחקי מחשב בשירות החינוך, עתידנות בחינוך ועוד. כל אחת מן הקבוצות בוחנת לעומק אמצעי טכנולוגי אחד והשאיפה היא שבוגרי הקבוצות יפתחו מודלים, סביבות, כלים וחומרים לניצול אמצעי זה לקידום מעשה החינוך.

ב-3 ביולי נערך מפגש בוגרי קבוצות העבודה ברוב משתתפים. במפגש זה עסקה הרצאתו של **זיו קיטרו** ביתרונות השימוש במחשבי לוח (טאבלטים) בלמידה: כניסתם של מחשבי הלוח לשוק הובילה למספר שינויים מהותיים בדרך שבה אנשים צורכים מידע, אבל חשוב יותר - היא גרמה לשינויים מהותיים באינטראקציה של אנשים עם המחשב. אסור לשכוח שמסכי מגע כבר נמצאים פה מעל לעשור, אבל לראשונה, הטכנולוגיה נמצאת במצב בשל שבו יש

מגע ישיר בין האדם למסך. כל פעולה שהמשתמש מבצע מתורגמת מיד וללא אמצעים נוספים (כמו עט דיגיטלי) על ידי המחשב. השינוי הזה הוביל לכך שהשימוש במחשבי הלוח הפך לפעולה טבעית שאינה דורשת עקומת למידה. בהרצאה הוצגו דוגמאות לאפליקציות שקיימות כבר עכשיו ויכולות לשמש מידית ללמידה, וגם דוגמאות לאפליקציות שניתן לאמץ ולשנות כדי להוסיף להן ערך לימודי לצד זה המשחקי.

נוסף על כך, כל קבוצת עבודה סיכמה במפגש את עיקר פעילותה בשנת תשע"א, והוצגו הקבוצות החדשות שיפעלו בסמסטר א' של שנת הלימודים תשע"ב:

1. YouTube בכיתת הלימוד - **זיו קיטרו**
2. פיתוח למידה מבוססת מקום - **שני זיו**
3. המורה המרושת - מדיות חברתיות וחינוך - **ד"ר אלון הסגל**
4. חינוך זה לא משחק ילדים, עתידנות בחינוך - **קבוצת ממשיכים**

אנו מזמינים אתכם, העוסקים בחינוך, להצטרף לקבוצות העבודה, לתרום מיכולתכם, להתקדם ולקדם!

YouTube בכיתת הלימוד

זיו קיטרו

מועדים: 12 מפגשים, החל מנובמבר 2011, ימי ד' 16:00-19:00

רציונל: הקורס "YouTube בכיתת הלימוד" מספק את הכלים לבנות סיפור מעניין סביב חומר לימוד, מלמד איך לצלם ולערוך את הסרטון בכלים הפשוטים ביותר ומדריך איך להעלות ולהפיץ את החומר. הכלים שיירכשו יעזרו למורים שרוצים לעשות שימוש בפלטפורמה, כמו גם למורים שרוצים להכיר את העולם הזה ולהעביר את הידע הלאה לתלמידים.

פיתוח למידה מבוססת מקום

שני זיו

מועדים: 12 מפגשים, החל מנובמבר 2011, ימי ג' 16:00-19:00

רציונל: הוראה חווייתית במרחב החוץ-כיתתי, המחברת תכנים ממקצועות שונים בהקשר פיזי, תוך ניצול הטכנולוגיה הזמינה בסמארטפון והעצמת המורה היצירתי והאוטונומי.

מטרה: מטרת הקבוצה היא יצירה אינדיווידואלית של פעילות למידה מרחבית שניתן יהיה להשתמש בה הלכה למעשה. המשתתפים יפיקו תכנית לימודים מבוססת מקום, שאותה יוכלו להפעיל באמצעות מכשירים ניידים. מטרת נוספת של הקבוצה:

הרחבת הידע לגבי המושגים והתאוריות:

1. קונסטרוקטיביזם
2. רשתות - מבנים תאורטיים ויישומים קונקרטיים ב-Web 2.0 וברשתות חברתיות
3. GIS ולמידה מרחבית

תרגול הכישורים האלה:

1. אוריינות סלולרית (אפליקציות, גלישה, שירותים מבוססי מקום, רשתות חברתיות מבוססות מקום)
2. עבודה עם מחולל
3. עבודה עם תבניות
4. בניית רציונל בלמידה מרחבית - משחק, בלוג, סיור, בחינה, אירוע, ניווט
5. הערכה מוטמעת

טיפוח הערכים:

1. עצמאות וחשיבה פתוחה
2. חשיבה בהקשר ונכונות לנסות ולטעות
3. מורשת קהילתית ולמידה מונחית יישום
4. דילמות בעבודה במערכות שונות

תנאי סף:

1. כובע - מסתובבים הרבה בחוץ
2. אומץ - מחויבות להביא משתתפים לנסות את תוצרי הלמידה שלך
3. כבוד - רצון לתרום ליצירה של משתתפים אחרים
4. סף תסכול גבוה - סקרנות לנסות פלטפורמות למידה מתקשבות
5. סמארטפון או לוח מחשב עם גלישה סלולרית

סוג הלומד האופטימלי:

1. סקרן עם מוקד פנימי (אוהב לפתח) או חיצוני (צריך ללמד)
2. אוהב לשחק - ללמוד מאחרים, להגיב גם באינטרנט
3. בעל פניות

המורה המרושת

ד"ר אלון הסגל

מועדים: 12 מפגשים, החל מנובמבר 2011, ימי ב' 16:00-19:00

רציונל: המדיה הדיגיטלית מהווה פלטפורמה חדשה ליחסים חברתיים. קביעה זו מנחה אותנו בקבוצת העבודה בבואנו לנתח את היכולות של הרשת החברתית וכלי המדיה הדיגיטליים כבסיס ליצירת למידה, חינוך בפרט וקשרים חברתיים בכלל. הבנת העקרונות של התפתחות קהילות-מעשה ברשתות חברתיות, ההתמודדות עם האוריינות המתאימה לטכנולוגיה הדיגיטלית, התחרות על הידע באמצעות קמפיינים חברתיים, הצורך במיתוג עצמי כמורה, כמחנך מקצועי ובכלל כמומחה, הם חלק מהכלים שנלמד ונתנסה בהם במהלך השנה.

רקע: הטכנולוגיה של המרחב הדיגיטלי מאפשרת מעבר מקשרים בין-אישיים לרשתות חברתיות ככלי יישומי, חברתי ולימודי שיכול לתמוך באינטראקציות מורכבות ומרובות (Reeman, 2004). מערכות הקשרים בין המשתמשים ברשת החברתית בסביבה דיגיטלית מאופיינות במשתמשים רבים הנמצאים בקשרים זה עם זה ומבוססות על צורך ליצור בסיס ענייני ומשימתי להתארגנות.

פורום מופ"ת לתקשוב בחינוך ובהוראה | ד"ר עוזי מלמד, יו"ר הפורום

ההתארגנות מאופיינת בקהילות עניין המקדמות זהות חברתית, רעיונות וידע. מניתוח נתוני השימוש בכלי המדיה החברתית וברשתות חברתיות עולה כי קיימת התפתחות מהירה בשימוש השוטף במדיה הדיגיטלית. כלי המדיה נתפסים כמגבירים את יכולותיו של הפרט ל"הדהד" את צרכיו ואת רצונותיו, לפעול להשגת מטרות משותפות, להתארגן ולנהל קהילות-מעשה וקהילות לימודיות (Wenger & Snyder, 2000) מתוך כוונה לקחת אחריות אישית, ללמוד, להיות מעורב, להשפיע ולשנות סדר יום.

מטרה: מטרתה של קבוצת העבודה - להכיר, להבין וליישם פעילות חינוכית והוראתית באמצעות רשתות חברתיות. כדי להשיג מטרה זו על המשתלמים להבין את עקרונות הפעילות של הרשת החברתית, להתנסות בה וליישם עקרונות פדגוגיים באמצעותה.

עקרונות העבודה:

- שילוב מעשי בין עקרונות תאורטיים ויישומם הלכה למעשה ברשת חברתית במערכת החינוך.
- המשתתפים ילמדו את עקרונות הרשת החברתית, ינתחו, יעריכו ויפעילו יישומים חברתיים.
- פעילות מעשית תלויה את הקורס באופן שוטף.

שיטת עבודה:

1. מפגשים פרונטליים בחדרי מחשב
2. ליווי הקורס באמצעות השתתפות ברשת חברתית.
3. פרויקט מעשי מלווה לאורך הקורס
4. שימוש באמצעי המדיה (twubs, tumblr, Facebook NF).

לפרטים נוספים והרשמה, נא לפנות אל חדוה אהרונז: hedvah@macam.ac.il 03-6901405

אתר פורום מופ"ת לתקשוב בחינוך ובהוראה: www.mofet.macam.ac.il/tikshuv

מפגש הבוגרים של פורום מופ"ת לתקשוב בחינוך ובהוראה

www.mofet.macam.ac.il/tikshuv

פורום מופ"ת לתקשוב: 03-6901405 ■ hedvah@macam.ac.il

לפרטים
נוספים

בית הספר ללימודי התמחות מקצועית

ע"ש פרופ' משה זילברשטיין

www.mofet.macam.ac.il/prof

**מכון
מופ"ת**

בית ספר למחקר ולפיתוח תכניות
בהכשרת עובדי חינוך והוראה במכללות

ממאמה, מצאח, מאביל!

תכניות הלימודים הייחודיות בבית הספר פותחות עבור העוסקים
בהכשרה להוראה צוהר הזדמנויות להתפתחות מקצועית במגוון תחומים:

- הדרכה והוראה
- מחקר
- יישומי טכנולוגיה בחינוך
- ניהול באקדמיה
- דיאלוג בחינוך
- חינוך חזותי

קבוצות הלומדים כוללות עמיתים מכל מוסדות ההשכלה הגבוהה העוסקים בהכשרת עובדי הוראה.
המפגשים מזמנים למידה הדדית, שיתוף ידע בין-מוסדי וקיום שיח רפלקטיבי, מעשיר ומפרה.

הלימודים מתקיימים בימי חמישי בשבוע, והם מסובסדים על ידי משרד החינוך. התעודה מוכרת והיא
שווה ערך לתעודת הוראה. העומדים בקריטריונים יכולים להגיש בקשה לקבלת שעות מענק השתלמות.

בשנת הלימודים תשע"ב יפעלו התכניות האלה:

דו-שנתיות: הדרכה, הנחיה והוראה; ניהול אקדמי; מחקר והערכה; טכנולוגיות מידע ותקשורת
חד-שנתיות: דיאלוג מצמית; חינוך חזותי

לפרטים נוספים: רינה רוסו, רכזת לימודי התמחות, טל' 03-6901453 או בדוא"ל rinars@macam.ac.il
להרשמה: מינהל לומדים, טל' 03-6901426/469 או mlomdim@macam.ac.il

פורום מופ"ת לתקשוב בחינוך ובהוראה | ד"ר עוזי מלמד, יו"ר הפורום

נא להכניס לוחות מחשב לכיתה!

ערן תור | מנכ"ל iDigital

מהפכת לוחות המחשב (טאבלטים) בעולם החינוך הופכת את סביבת הלימודים וההוראה למסגרת עשירה, מעצימה, אינטראקטיבית ובעיקר אטרקטיבית, המעמידה את המורה במרכז כמתווך הידע, בהתאם לתפקידו במערכת החינוך של המאה ה-21. בעידן הגלובלי, רווי המידע, אין אנו יודעים מה הם מקצועות המחר; כל שאנו יודעים הוא שלאוטומציה ולטכנולוגיה יהיה תפקיד מרכזי ביותר ויותר תחומים. לפיכך, חשוב לנצל כבר היום את היתרונות הללו על מנת להכשיר את תלמידינו לצריכה יעילה של תכנים ולתרגומם לכלים ולמיומנויות אשר ישמשו אותם בחייהם הבוגרים.

המסרים והתגובות - לכל אלה - יש מקום רחב גם בכיתה. יישומים לימודיים על גבי לוחות מחשב מעשירים את הלימודים בכיתה והופכים אותם לוויזואליים, חווייתיים, עוצמתיים, אפקטיביים ומלמדים הרבה יותר. למידה חזותית מעודדת מעורבות יתר בתכנים הלימודיים ומחוללת מוטיבציה בתלמידים לצורך עוד ועוד מידע בקצב המתאים להם ובכל מקום ובכל זמן.

שילובם של לוחות המחשב בכיתה יכול לשפר פלאים את תהליך הלמידה, שכן התלמידים יכולים להתמקד בפתרון של בעיות, בהתנסות אינטראקטיבית בפיצוח חידות ובמענה על שאלות, במובחן משיטות למידה המבוססות בעיקרן על שמיעה, על הקשבה ועל שינון החומר באופן יבש. תלמיד אשר התנסה ביישום לימודי באייפד, ואשר פגשתי במהלך ביקורי בארה"ב, השכיל לתאר את ההרגשה באופן שאולי ממחיש הכי טוב את היתרונות של לוחות מחשב בכיתה: "אני רואה תמונות בראש, אני חושב בצורה ברורה יותר, ואני יכול לזכור עם הידיים".

וסטטיסטיקות, המסמלת באופן דומיננטי את מהפכת לוחות המחשב.

טכנולוגיות המכשירים הנישאים, אשר צוברות תאוצה, משפרות לא רק את עולם העסקים, הפנאי והבידור, אלא מעניקות שירות מצוין גם לעולם החינוך. לוחות המחשב מעצימים את סביבת ההוראה והלימודים, שעה שהם מאפשרים למורה לעמוד במרכז כמתווך הידע בעולם רווי מידע ולהקנות לו יכולת הוראה פרטנית ואישית מחד גיסא. לתלמידים, מאידך גיסא, ניתנים כלים ללמידה עצמאית בהתאם לקצב התקדמות המתאים עבור כל אחד ואחת, נטולי רגשי נחיתות אל מול קצב ההתקדמות של החברים לכיתה.

יותר מכול, מאפשרים לוחות המחשב למידה חזותית, אינטראקטיבית ואטרקטיבית, הנושקת לעולם התוכן של התלמידים, של שעות הפנאי והבידור שלהם. בכך, ניתן למעשה לקרב את עולם הלימודים אל עולם החוויות העשיר של התלמידים אשר מחוץ לכותלי בית הספר. ההתלהבות, הריגושים ממסכי מגע והתכנים האינטראקטיביים, שיתוף התמונות והקבצים הוויזואליים, החלפת

רבות דובר על השפעת הטכנולוגיה על עולם החינוך וסביבת ההוראה, אולם כיום, יותר מבעבר, אלו הם לוחות המחשב אשר מאפשרים למורים לפרוץ את גבולות הכיתה המסורתית ולתקשר עם תלמידיהם במהירות רבה יותר, ברמת נגישות גבוהה יותר ובאמצעים אטרקטיביים המתאימים ביותר לעולם התוכן והפנאי שלהם. ובלשון אחרת, לדבר עם התלמידים בשפה שהם מכירים - בשפת המכשירים הנישאים.

המגמה בעולם כבר ברורה, וכך גם התמורות המובהקות: כ-75% מאוכלוסיית העולם משתמשים בלוחות מחשב; 90% מאוכלוסיית העולם מכוסה ברשתות סלולריות; משנת 2009 ועד לשנת 2012 צפויה להירשם עלייה של יותר מ-20% במכירות לוחות המחשב (למעלה מפי 2); לא פחות מ-51% מתלמידי המכללות בארצות הברית משתמשים בקמפוסים בטלפונים חכמים; וככלל, מדי שנה, נרשמת עלייה מתמדת להתחברות לאינטרנט מלוחות מחשב, זאת לעומת הירידה המתמדת בהתחברות לאינטרנט ממחשבים שולחניים. אלו הן רק מקצת הדוגמאות מקשת רחבה של מחקרים

על נושא עבודה כזה או אחר - כל מורה בכל מקצוע יוכל לראות, כי לוחות המחשב מספקים רצפת עבודה עשירה ביישומים וכלים לביטוי עצמי של התלמידים. החינוך הוא עתידנו, ואנחנו איננו יכולים להרשות לעצמנו להתעורר מאוחר ולאחר לבית הספר. שפת המכשירים הנישאים כבר כאן, מתחוללת ומחוללת מהפכה בכל העולם. חובה עלינו להקנות לתלמידים ולמורים את כל המיומנויות ואת הכלים, אשר כבר קיימים, על מנת שיוכלו ליהנות מסביבת לימודים מעודדת יותר ולהצליח בחייהם הבוגרים. ■

יש בה כדי להעניק למורים ולתלמידים כאחד - סביבת הוראה ולימודים חווייתית, מאתגרת, מעניינת ושיתופית.

פלטפורמות השיתוף המידי הללו, הקיימות בטכנולוגיות המכשירים הנישאים, כמו גם יישומי היצירה, הסאונד והווידיאו הנפוצים במכשירים אלה, מספקים לתלמידים מקום רחב וחסר גבולות לביטוי עצמי של מקוריות ויצירתיות, סיפוק מהיר של שיתוף בתוצרים וקבלת פידבקים מידיים מן הסביבה. בין שאלה הם כתיבה וציור על מסכי מגע בשיעור, בין שזה צילום תמונות במהלך טיול שדה של הכיתה ובין שזו עריכת סרטון וידאו קצר

לאור פרסום תוצאות המחקר האחרון של חברת קומסקור לחודש אפריל 2011, שלפיהן הישראלים מובילים בשעות הגלישה ברשתות חברתיות בעולם (עם ממוצע חודשי של כ-11 שעות), ישראל יכולה להפוך למעצמה מובילה בפיתוח, באימוץ וביישום של אפליקציות לימודיות על גבי לוחות מחשב. תכונת השיתופיות המובהקת של החברה הישראלית, ובמרכזה הצעירים, יחד עם יכולות המכשירים הנישאים לספק פלטפורמות של שיתוף פעולה בתהליכי למידה והוראה, יוצרת למעשה סינרגיה חינוכית, חינונית וחיובית, אשר

אימג'בנק/Thinkstock

תכניות רשות המחקר לשנת תשע"ב*

חקר הטקסט והשיח

(קורס מרוכז בן יום)

מנחה: פרופ' עירית קופפרברג

הקורס מיועד למשתתפים המעוניינים להתנסות בניתוח שיח דבור, כתוב ומקוון כדי ללמוד תחום חדש או על מנת לקדם את מחקרם. הקורס יצייע תשובות לשאלות האלה: מהו התחום המחקרי הקרוי חקר השיח? כיצד יכול תחום זה לקדם את עבודת החוקר/ת האיכותני/ת? כיצד מבצעים ניתוח שיח? כיצד ניתן לשלב מחקר איכותני עם מחקר כמותי? כיצד אוספים נתונים בתחום חקר השיח? מה מקומו של הסיפור האישי בתחום? מה מקומה של הפרשנות בתהליך המחקרי?

בחלק הראשון של הקורס נציג מסגרת תאורטית, המגדירה את התחום ואת הגישות השונות הקיימות, בלויית דוגמאות. בחלק השני נתמקד בתהליך איסוף הנתונים, ניתוחם ופרשנותם. המשתתפים יתנסו בניתוח טקסטים משיח דבור ומקוון. בחלק השלישי נתייחס לכתיבה מחקרית.

הקורס יתקיים ביום שני, ו' באלול, 5.9.11, בין השעות 9:30 עד 16:30, על פי חלוקה זו:

14:45-13:15	11:00-9:30
16:30-15:00	12:45-11:15

הקורס מוכר לצבירת גמול השתלמות לפי 8 שעות אקדמיות. עלות הקורס: 80 שקלים. פתיחת הקורס מותנית במספר המשתתפים.

להרשמה: באופן מקוון בכתובת <http://register.macam.ac.il>

באמצעות מינהל לומדים, טל' 03-6901426/469

מבוא למחקר נרטיבי

(קורס מרוכז בן יום)

מנחה: ד"ר גבריאלה ספקטור-מרזל

הפרדיגמה הנרטיבית הולכת ותופסת תאוצה במחקר החברתי במגוון דיסציפלינות. קורס מרוכז זה מבקש להפגיש את המשתתפים עם עיקריה של פרדיגמה מחקרית זו. יידונו בו הנושאים האלה: ההתפתחות ההיסטורית של מחקר נרטיבי; היסודות הפילוסופיים של הפרדיגמה הנרטיבית (אונטולוגיה ואפיסטמולוגיה); גישות שונות למחקר נרטיבי; עקרונות מתודולוגיים; ואתיקה.

הקורס יתקיים ביום חמישי, ט"ז באלול, 15.9.11, בין השעות 9:30 עד 16:30, על פי חלוקה זו:

14:45-13:15	11:00-9:30
16:30-15:00	12:45-11:15

הקורס מוכר לצבירת גמול השתלמות לפי 8 שעות אקדמיות. עלות הקורס: 80 שקלים. פתיחת הקורס מותנית במספר המשתתפים.

אם המשתתפים יהיו מעוניינים, ייקבע קורס מרוכז בן יום בנושא של ניתוח נרטיבי.

להרשמה: באופן מקוון בכתובת <http://register.macam.ac.il>

באמצעות מינהל לומדים, טל' 03-6901426/469

* עשויים לחול שינויים בתכניות.

הודעה על פתיחת ההרשמה לקבוצות העניין לשנת הלימודים תשע"ב

קבוצת עניין במחקר איכותני

יו"ר: ד"ר גבריאלה ספקטור-מרזל

קבוצת העניין במחקר איכותני, הפועלת במכון מופ"ת, היא מסגרת המפגישה חוקרות וחוקרים, המתעניינים במחקר איכותני, למטרות של התעדכנות, לימוד משותף, פיתוח מיומנויות מחקר וקידום של השיח המקצועי, המחקר וההוראה בתחום. הקבוצה שואפת לתמוך בחוקרים מתחילים וותיקים לצורך קידום מחקרים ופרסומים בגישה האיכותנית. במסגרת הקבוצה נפגשים חוקרות וחוקרים ללימוד משותף בקבוצות משנה המתמקדות בפרדיגמה, בשיטה או בהיבט מוגדר של המחקר האיכותני, ומאזינים להרצאות של חוקרות וחוקרים איכותניים מובילים מהארץ ומחול.

בשנת הלימודים תשע"ב יתקיימו חמישה ימי עיון, בימי ראשון, במועדים האלה:

ט' בחשוון, 6.11.11; ט"ו בכסלו, 11.12.11; כ' בטבת, 15.1.12; ב' בניסן, 25.3.12; כ"א באייר, 13.5.12

בכל יום עיון ייפגשו קבוצות המשנה של הבוקר (בין השעות 11:00-13:00), ייערכו הרצאת אורח במליאה (בין השעות 13:30-15:00), וייפגשו קבוצות המשנה של אחר הצהריים (בין השעות 15:15-17:15). החברים מוזמנים להשתתף בקבוצת משנה אחת או בשתיים, לפי בחירתם.

קבוצות המשנה ושמות המנחים

קבוצות בוקר:	קבוצות אחר הצהריים:
• כתיבת מאמרים ועבודות, פרופ' ברכה אלפרט	• ניתוח נתונים איכותניים, ד"ר נעמי וינר-לוי
• מחקר אתנוגרפי, פרופ' יהודה בר-שלום	• מחקר נרטיבי, ד"ר גבריאלה ספקטור-מרזל
• מחקר נרטיבי, ד"ר גבריאלה ספקטור-מרזל	• חקר הטקסט והשיח, פרופ' עירית קופפרברג
• מחקר פעולה ומחקר עצמי, פרופ' מיכל צלרמאיר	

הערות:

ההרשמה לקבוצות המשנה מוגבלת במספר המשתתפים, אנא מהירו להירשם.
ניתן להירשם לקבוצת משנה אחת או לשתיים, שאינן חופפות בשעות הפעילות שלהן.

קבוצת עניין במחקר כמותי

מנחה: ד"ר רינת ארביב-אלישיב

ליווי אקדמי: פרופ' אברהם (רמי) יוגב

בשנת הלימודים תשע"ב תפעל במכון מופ"ת קבוצת עניין במחקר כמותי. קבוצת העניין מהווה מסגרת לשיח בין חוקרים ומרצים במכללות להוראה, בעלי רקע במחקר כמותי. במהלך המפגשים יובאו לדיון סוגיות שונות במחקר הכמותי, יילמדו מתודות סטטיסטיות מתקדמות ויוצגו מחקרים שנעשה בהם שימוש במתודות אלו.

המפגשים יתקיימו שש פעמים במהלך השנה, בימי ראשון, בין השעות 10:00 עד 13:45, על פי חלוקה זו:

ט"ז בחשוון, 13.11.11	מודלים של ניתוח שונות	ה' בשבט, 29.1.12	מודלים היררכיים
ט"ו בכסלו, 11.12.11	רגרסיה לוגיסטית	ז' באייר, 29.4.12	מודלים היררכיים
י"ג בטבת, 8.1.12	רגרסיה מולטינומית	כ"ח באייר, 20.5.12	מודלים היררכיים

קבוצת עניין במחקר כמותי - ממחקר למאמר

מנחה: ד"ר רינת ארביב-אלישיב

ליווי אקדמי: פרופ' אברהם (רמי) יוגב

בשנת הלימודים תשע"ב תיפתח במכון מופ"ת קבוצת עניין במחקר כמותי, העוסקת בארגון החומר האמפירי למאמר. קבוצת עניין זו מיועדת לחוקרים שאספו נתונים אמפיריים כמותיים ונמצאים בשלב ארגון לצורך כתיבת מאמר. במסגרת קבוצת העניין יילמדו דרכים לארגון הממצאים בלוחות ובתרשימים ולניתוח הממצאים תוך שילובם עם המסגרת הקונספטואלית של המחקר. בנוסף, יוצגו דרכים לכתיבת הפרק המתודולוגי ופרק הממצאים. המפגשים יכללו דיון עמיתים וייעוץ אישי. קבוצת העניין מוגדרת כסדנת עבודה שבה יעבדו המשתתפים על נתונים שהם אספו במסגרת המחקר שלהם ובתוך כך יקדמו את תהליך הכתיבה. תהליך זה ימשך גם בין המפגשים, כאשר המטרה היא להציג בסיום הסדנה טיוטה ראשונה של מאמר.

המפגשים יתקיימו שש פעמים במהלך השנה, בימי ראשון, בין השעות 10:00 עד 13:45, במועדים האלה:
כ"ג בחשוון, 20.11.11; כ"ב בכסלו, 18.12.11; כ' בטבת, 15.1.12; כ"ד באדר, 18.3.12; י"ד באייר, 6.5.12; כ' בסיוון, 10.6.12.

קבוצת עניין חקר טכנולוגיות מידע בחינוך

מנחות: ד"ר אולז'ן גולדשטיין, ד"ר מירי שינפלד

טכנולוגיות מידע ותקשורת משנות את חיי האנושות, והשפעתן על תחום החינוך מעסיקה חוקרים רבים. במפגשי הקבוצה יערכו דיונים בממצאי המחקרים הבולטים בתחום, יוצגו סקירות ספרות בנושאים אקטואליים ויידווחו חדשות מכנסים ישראליים ובינלאומיים. כמו כן, יוכלו משתתפי הקבוצה להציג את מחקריהם בפני העמיתים ולקבל מהם משובים והצעות יעול. במהלך המפגשים ייחשפו המשתתפים למתודולוגיות מחקר ייחודיות (ניתוח רשתות חברתיות, כריית טקסט, חקר העתיד וכדומה) ואף יתנסו בהן. קבוצת עניין היא שדה ליצירת שיתוף פעולה בין המשתתפים, לעריכת מחקרים משותפים ולהכנת הצעות מחקר עתידיות.

המפגשים יתקיימו שש פעמים במהלך השנה, בימי שני, על פי חלוקה זו:

י' בחשוון, 7.11.11	15:00-10:00	טיפולוגיה של מחקרים בתחום טכנולוגיות מידע בחינוך ניתוח רשתות חברתיות
ט' בכסלו, 5.12.11	12:15-10:00	השפעת טכנולוגיות ניידות על הוראה ולמידה
ז' בטבת, 2.1.12	12:15-10:00	הפרויקט "עת הדעת" במבט מחקרי
י"ב בשבט, 6.2.12	15:00-10:00	כריית טקסט (Text Mining)
ט' באייר, 7.5.12	15:00-10:00	טכנולוגיות תלת-ממד והשפעתן על הישגי תלמידים ניתוח חומרים חזותיים
ה' בתמוז, 25.6.12 (ייתכן שינוי)	15:00-10:00	הערכת תכניות להטמעת טכנולוגיות מידע במוסדות חינוך

פרטי ההרשמה לכל קבוצות העניין

ניתן להירשם לקבוצת משנה אחת או לשתיים, שאינן חופפות בשעות הפעילות שלהן.

דמי הרשמה - לקבוצה אחת: 150 ש"ח; לכל קבוצת עניין נוספת (מחקר איכותני, מחקר כמותי): 75 ש"ח

הרשמה: באופן מקוון בכתובת <http://register.macam.ac.il>; באמצעות מינהל לומדים, טל' 03-6901426/469

גמול השתלמות: ההשתלמות בקבוצות העניין מאפשרת לעובדי המוסדות להכשרת עובדי הוראה צבירת שעות מבין 14 השעות הדרושות כמינימום שנתי לצבירת גמול השתלמות בשנת לימודים אחת. מכון מופ"ת ידווח על הזכאות כ"נושאים בהכשרת מורים".

ליצירת קשר: inyan@macam.ac.il

מידע מפורט ניתן למצוא באתר של קבוצת העניין <http://www.mofet.macam.ac.il/interests>

קול קורא!

להגשת הצעות לביצוע מחקר גישוש

רשות המחקר הבין-מכללתית מזמינה את החוקרים במכללות להגיש הצעות לביצוע מחקר גישוש. מחקר גישוש מהווה שלב הכנה לביצוע מחקר מקיף ורחב.

בהצעה לביצוע מחקר גישוש* יש לכלול את הפרטים האלה:

פרטים אישיים: שם ותואר מגיש ההצעה, שם המכללה שבה הוא עובד, תפקידו במכללה
פרטי המחקר המוצע: נושא המחקר וחשיבותו, רקע עיוני קצר, שאלות המחקר, מתודולוגיה, פירוט התקציב הדרוש והסבר על הקשר בין מחקר הגישוש המוצע לבין המחקר הייעודי המתוכנן בעקבותיו.
הנחיות מפורטות להגשת הצעות מופיעות באתר הרשות:

<http://www.mofet.macam.ac.il/gishush>

היקף ההצעה: 4-5 עמודים

סכום התמיכה: 2,000-4,000 ש"ח

הצעות יוגשו לרשות המחקר הבין-מכללתית לא יאוחר מיום חמישי, ה' בכסלו תשע"ב, 1 בדצמבר 2011
להגשת הצעות (מקוונות) ולפרטים נוספים, ניתן לפנות לרשות המחקר הבין-מכללתית במכון מופ"ת:

דוא"ל rashut@macam.ac.il ; טל' 03-6901429

* מומלץ לקרוא את מאמרו של ד"ר צחי אשכנזי "מחקר גישוש - סוגים, מטרות ושיטות", שהתפרסם באיגרת של רשות המחקר הבין-מכללתית של מכון מופ"ת, "שבילי מחקר" מס' 9, עמודים 2-3: <http://www.mofet.macam.ac.il/rashut/hafacha/Documents/shviliey-mehkar-9.pdf>.

קול קורא!

להגשת הצעות לביצוע מחקר שנתי בתמיכת האגף להכשרת עובדי הוראה

כמדי שנה, ועדת המחקר שברשות המחקר הבין-מכללתית קוראת לכם, מורי המורים, להרחיב את פעילותכם המחקרית ולהגיש הצעות מחקר.
מכון מופ"ת והאגף להכשרת עובדי הוראה מסייעים לסגל המורים במכללות להכשרת עובדי הוראה לערוך מחקרים בנושאים רלוונטיים להכשרת מורים ובנושאים דיסציפלינריים.

ניתן להגיש את הצעות המחקר עד מוצאי שבת, ה' בטבת תשע"ב, 31 בדצמבר 2011

הנחיות מפורטות להגשת הצעות מחקר מופיעות באתר של ועדת המחקר הבין-מכללתית

www.mofet.macam.ac.il/rashut/vaada

למידע נוסף ניתן לפנות לוועדת המחקר הבין-מכללתית במכון מופ"ת

vaada@macam.ac.il, טל': 03-6988617

www.mofet.macam.ac.il/rashut

rashut@macam.ac.il ■ 03-6901429

לפרטים
נוספים

הכנס הישראלי החמישי למחקר איכותני

7-6 בפברואר 2012, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

קול קורא להצעת מושבים ולהגשת תקצירים

תאריך אחרון להגשת הצעות ותקצירים - 28 באוקטובר 2011

את ההצעות והתקצירים נא לשלוח למזכירות הכנס

icqm2012@bgu.ac.il

מי שמיקומם החברתי הוא פריבילגי; מחקר אשר "זוכר" את המערכות החברתיות הגדולות בבואו לעסוק בסיפורים של אנשים, בתיאור המיקרו, בחיי היומיום; מחקר העוסק בניתוח ופירוק של הבניות חברתיות ובהבנת כוחן והשפעותיהן; מחקר אשר עוסק בהשפעות ובביטויים של מדיניות חברתית על עיצוב הזהות ועל הפנמה מחד ויצירת פרקטיקות של התנגדות מאידך; ומחקר המאתגר את דרכי הידיעה הקיימות.

אנו רואים בכנס מקום להצגה ודיון בסוגיות האונטולוגיות, האפיסטמולוגיות, המתודולוגיות והפוליטיות במחקר האיכותני ולחקירת הקשרים בין המתודולוגי לבין עולמות תוכן ספציפיים. אנו קוראים להצגת מחקרים איכותניים העושים שימוש בנרטיבים ובסיפורי חיים, מחקרי שיח, אתנוגרפיה ואוטו אתנוגרפיה, מחקרים העושים שימוש בשיטות משולבות (mixed methods), מחקרים ויזואליים ומחקרים העושים שימוש באמצעים אמנותיים, מחקרים הבוחנים את התרבות המטריאלית ומחקרים פרפורמטיביים, מחקרי פעולה ומחקרי פעולה משתפים, חקר מקרה, כמו גם דיון במחקר פמיניסטי, הוראת המחקר האיכותני ואתיקה.

אנו מבקשים לעודד דיבור רפלקסיבי על ההקשרים התרבותיים והיסודות הפילוסופיים של המחקר האיכותני, על גישות איכותניות מודרניות, פוסט-מודרניות ופוסט-קולוניאליות, על השימוש שנעשה בהן ועל השלכותיהן בדיסציפלינות כמו חינוך, פסיכולוגיה, עבודה סוציאלית, תקשורת, ניהול, סוציולוגיה ואתרופולוגיה, גיאוגרפיה ותכנון עירוני, מערכות מידע, הוראת המדעים, משפטים, פסיכותרפיה, סיעוד ורפואה.

הכנס החמישי של המרכז הישראלי למחקר איכותני של האדם והחברה יתקיים בתאריכים 6-7 בפברואר 2012 באוניברסיטת בן-גוריון בנגב תחת הכותרת המחקר האיכותני כאתגר לשינוי חברתי.

בשבועות האחרונים אנו עדים לפעולות רבות הקוראות לשינוי חברתי ומשקפות בעצמן שינוי בתפיסתם של אזרחים לגבי יכולתם להשפיע על המדיניות החברתית. בהרצאה שנתנה מישל פיין (CUNY) בטקס הפתיחה של המרכז הישראלי למחקר איכותני במשכנו החדש ב-2007, היא קראה לנו, החוקרים האיכותניים (כמו גם לחוקרים כמותיים או לחוקרים העוסקים בשילוב השיטות) לראות את עצמנו כמי שיכולים להתנגד למגמות של התפשטות אי הצדק החברתי. במחקרנו אנו יכולים, מחד, לתעד את התוצאות הקשות של דיכוי, עוני, פטריארכיות, גזענות וחוסר שוויון, ומאידך, לתעד אזורים חברתיים של תקווה אליהם אנו שואפים, כדי להכלילם בדמיון הציבורי ולהפוך אותם לאפשריים. (ניתן לצפות בהרצאה המלאה באתר המרכז:

www.bgu.ac.il/icqm

בבחירה שלנו להקדיש את הכנס לנושא זה, אנו מבקשים להשתתף בשיח העכשווי הרואה את האתגר של השפעה על שינוי חברתי באמצעות חשיפת הקשרים המורכבים בין האישי, החברתי והפוליטי. בתוך השיח הזה, אשר כובש לו מקום של כבוד בדיסציפלינות מגוונות, נכללים מחקרים המתעדים את סיפוריהם, קולותיהם, כאביהם, מאבקהם, שאיפותיהם והסובייקטיביות של אנשים שאי השוויון החברתי מצלק את גופם, כמו גם של

חברי הוועדה המארגנת (לפי סדר א"ב):

ד"ר נצן אלמוג, רעות דובקין, עינת וגר אטיאס, מני מלכה, כלנית צאלח, ד"ר סיגל רון, נור שמעי

מוזמנות הצעות מארבעה סוגים:

- **הצעה לנושא למושב:** זו הזדמנות לקדם נושא שאינכם יודעים מי בישראל מתעניין בו או חוקר אותו. ההצעה תכלול כותרת למושב, שם יו"ר המושב ותיאור בן כ-10 שורות של הנושא המוצע, ללא שמות של מרצים אפשריים. **ההצעה תשלח לוועדה המארגנת עד לתאריך 25 בספטמבר 2011** ולאחר אישורה, תופץ על ידי הוועדה לרשימות תפוצה רלבנטיות. מי שהציע את המושב יהיה אחד משני השופטים של התקצירים שיתקבלו. קיומו של המושב מותנה בקבלת תקצירים רלבנטיים לנושא שעברו שיפוט.
 - **הצעה למושב מלא:** זו הזדמנות להציג נושא רחב הכולל מספר הרצאות שיש ביניהן זיקה אמיצה. ההצעה תכלול כותרת למושב בצירוף שם יו"ר וכן 3-4 תקצירים רלבנטיים (כל אחד כ-250 מילים) של מרצים שונים, אשר יועברו לשיפוט. **המועד האחרון להגשת הצעות למושב מלא הוא 28.10.11.**
 - **תקציר אישי:** הצעה להרצאה בודדת. אורך ההצעה 250 מילים. **המועד האחרון להגשת הצעות לתקציר אישי הוא 28.10.11.**
 - **פוסטר:** במקודד ההצעות לפוסטרים (כ-250 מילים) יעמדו ממצאי המחקר ולא דיון בשיטות המחקר. במקרים בהם יתקבל תקציר אישי שמיועד על ידי כותביו להרצאה, אולם במרכזו יעמדו ממצאי המחקר, ימליצו שופטי ההצעות על הצגה בפוסטר. הפוסטרים שיוצגו יתחרו על קבלת פרס לפוסטר מצטיין (פרטים על פרס זה יימסרו בהמשך). **המועד אחרון להגשת הצעות לפוסטרים הוא 28.10.11.**
- הנחיות לכתיבת ההצעות (נא לעקוב אחר ההוראות במלואן. הצעות שיחסרו בהן פרטים לא יטופלו):**
- גופן דוד, גודל 12, שוליים של 3 ס"מ משני צידי העמוד.
 - בראש העמוד יופיע סוג ההצעה (נושא למושב, מושב מלא, תקציר אישי, פוסטר).
 - מתחת לסוג ההצעה תופיע כותרת ההצעה.
 - מתחת לכותרת יופיעו שמות הכותבים, השיוך האקדמי, כתובת אי-מייל ומספרי טלפון זמינים.
 - תקציר ההצעה באורך של 250 מילים.

את ההצעות יש לשלוח לכתובת icqm2012@bgu.ac.il

תכנית הכנס תכלול מושבי מליאה בהשתתפות מרצים מוזמנים, מושבי הרצאות, תצוגת פוסטרים (כולל פרס לפוסטר מצטיין), וכן סדנאות לימוד בהשתתפות מיטב החוקרות והחוקרים בתחום. **פרופ' מיכל קרומר-נבו** (עבודה סוציאלית, ראש המרכז הישראלי למחקר איכותני של האדם והחברה, אוניברסיטת בן-גוריון, יו"ר הכנס.

פרופ' עמיה ליבליך (פסיכולוגיה, האוניברסיטה העברית, המכללה האקדמית ת"א-יפו), יו"ר הוועדה המדעית. **ד"ר מיה לביא-אגאי** (עבודה סוציאלית, רכזת אקדמית המרכז הישראלי למחקר איכותני של האדם והחברה, אוניברסיטת בן-גוריון, יו"ר הוועדה המארגנת.

חברי הוועדה המדעית (לפי סדר א"ב):

- * **ד"ר ניר אביאלי** (סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אונ' בן גוריון)
- * **ד"ר נצן אלמוג** (אונ' בן גוריון) * **פרופ' ברכה אלפרט** (חינוך, מכללת בית- ברל ומכון מופ"ת) * **ד"ר איה בידרמן** (רפואת משפחה, אונ' בן-גוריון) * **פרופ' עדיטל בן ארי** (עבודה סוציאלית, אונ' חיפה) * **ד"ר גדי בן-עזר** (אנתרופולוגיה, המכללה למנהל)
- * **ד"ר איתן בר יוסף** (ספרויות זרות ובלשנות, אונ' בן גוריון)
- * **ד"ר אריאלה גדרון** (מכון מופ"ת) * **ד"ר אפרת הוס** (עבודה סוציאלית, אונ' בן גוריון) * **ד"ר רויטל היימן** (המכללה לחינוך ע"ש דוד ילין; מכון מופ"ת) * **ד"ר נורית זיידמן** (מנהל עסקים, אונ' בן גוריון) * **פרופ' תמר כתריאל** (תקשורת וחינוך, אונ' חיפה)
- * **ד"ר נעמה לויצקי** (המכללה האקדמית ת"א יפו) * **ד"ר עדנה לומסקי-פדר** (חינוך, אונ' עברית) * **פרופ' אילה מלאך-פינס** (ניהול, אונ' בן-גוריון) * **ד"ר דורית סגל-אנגלצ'ין** (עבודה סוציאלית, אונ' בן-גוריון) * **ד"ר גבריאלה ספקטור-מרזל** (גרונטולוגיה ועבודה סוציאלית, אונ' בן-גוריון) * **פרופ' חנה עזר** (מכללת לוינסקי) * **פרופ' עינת פלד** (עבודה סוציאלית, אונ' תל-אביב)
- * **פרופ' חנוך פלוס** (חינוך, אונ' בן גוריון) * **כלנית צאלח** (עבודה סוציאלית, אונ' בן-גוריון) * **פרופ' נעמה צבר בן-יהושע** (חינוך, אונ' תל-אביב) * **ד"ר ג'וליה צ'ייטין** (עבודה סוציאלית, המכללה האקדמית ספיר) * **פרופ' עירית קופפרברג** (מכללת לוינסקי)
- * **פרופ' לאה קסן** (אונ' בן-גוריון ומכללת לוינסקי) * **ד"ר דני קפלן** (סוציולוגיה, פסיכולוגיה ולימודי מגדר, אונ' בר-אילן)
- * **פרופ' אורי רם** (סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אונ' בן-גוריון) * **פרופ' תמר רפופורט** (סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אונ' עברית)
- * **פרופ' שפרה שגיא** (התכנית לניהול וישוב סכסוכים, אונ' בן-גוריון) * **ד"ר לאה שגריר** (חינוך, מכון מופ"ת) * **ד"ר איתן שחר** (עבודה סוציאלית, המכללה האקדמית ספיר ואונ' בן-גוריון) * **ד"ר רבקה תובל-משיח** (פסיכולוגיה, אונ' בר-אילן)

בית הספר ללימודי התמחות מקצועית ע"ש פרופ' משה זילברשטיין ד"ר גלעדה אבישר, ראש בית הספר

דיאלוג מצמיח

ד"ר שוש מלאת | מרכזת התכנית

בתש"ע נפתחה תכנית חדשה במסגרת ההתמחות בהנחיה, הדרכה והוראה, והיא עוסקת בסוגיות העומדות בלב-לבו של החינוך. התכנית היא נדבך נוסף בהתפתחות המקצועית של מורי מורים ושילובם במערכת השינויים שעוברת מערכת החינוך בכללותה.

היועץ האקדמי הוא פרופ' נמרוד אלוני והמרכזת היא ד"ר שוש מלאת.

התכנית פורסת היכרות עם פילוסופיות שונות, העומדות מאחורי סוגים שונים של דיאלוגים כמו הדיאלוג הלונינסי, הפרריאני, הנודינגיאני מצד אחד, והתנסויות בקיום דיאלוג איכותי מצד אחר, כמו גם הדיאלוג המתכוון, המאתגר, האמפתי-תומך-מעצים בהוראה הפרטנית.

השילוב של התאוריה והמעשה החינוכי בנושא הדיאלוג מעלה לדיון את התפיסה הפדגוגית החדשה לתפקידו של המורה, המושתתת ביסודה על אינטראקציה מרובת פנים וכיוונים של המורה עם תלמידיו. במקביל, נערכת בדיקה מחודשת של מקום החינוך הדיאלוגי בהכשרת מורים כמנוף לבניית מסגרות למידה שונות, שבהן 'שיח עמיתים' הוא המפתח להפחתת זרות דיסציפלינרית וליצירת חוויות חינוכיות מעצימות במישורים לימודיים-אישיים-חברתיים-ערכיים.

משתתפי הקורס מעידים:

"התכנית מרתקת, הנושא כל כך חשוב ומשמעותי שמוכרחים להמשיך ולהעמיק בו בשנה הבאה..."

"זהו יום שבו אני מרגישה שאני לוקחת לעצמי 'מרחב העצמה אישי', יום שבו אני מרשה לעצמי לחשוב ולהתעניין בדברים מהותיים, מעניינים, מעשירים ומרחיבים את הדעת".

"המפגש עם המיטב שבמומחים בתחום הדיאלוג, עם חברי הקבוצה בעלי תחומי עניין שונים, מעשיר ומאתגר במיוחד".

"זהו קורס מעורר שאלות ותהיות. בכל מפגש אני מלקטת את התובנות, ההתאמות והכלים מכל סוג דיאלוג אליו אני נחשפת, והתהליך בעיצומו".

"הקבוצה איכותית ומקסימה, האווירה תומכת, מקבלת, מעודדת מתוך יחס חברי ורצון לשתף – ברוח הנושא 'דיאלוג מצמיח'".

"הנושא מרתק ומעורר השראה, ההרצאות לא פעם מפעימות, החומר משמעותי ויוצאים בימי חמישי ב-high".
"הסיור בבית ספר גנים במסגרת הקורס היה מרגש והבליט את הגישות הלימודיות-ערכיות המתבססות על תהליכי חקר, הומניות, חשיבה ויחס ליחיד כבן תרבות. 'שיח העמיתים' בין הילדים והמורים הביא בפנינו חוויה של 'אפשר גם אחרת'".

שיר שכתבה מתמחה בתכנית "דיאלוג מצמיח", עם סיומה:

אי של שפיות / ציפי זלקוביץ

יש אי קטן, אי חם, אי ירוק,
אי של שלוה,
אי בו המים והשמים כחולים והפרחים בכל הצבעים,
אי של שפיות, אי של תקווה,
אי של דיאלוג, צמיחה ושיחה.

אי בו מטיילים להנאתם אנשי חינוך מכל התחומים
בו לומדים דיאלוגים של הוגי דעות שונים
אי בו לומדים שניתן להקשיב לשני,
גם אם לא תמיד מסכימים.
אי בו מקבלים כל אחד במאור פנים בחיוך
ומילת הקסמים היא הקשבה
אי בו מקבלים את האחר
(בתרבות, בדת, במגדר, בהשקפת העולם)
אי בו מאמינים
שמילים יכולות לפתוח שערים,
ולא לבנות חומות.

כן יש אי כזה, זו לא אגדה ולא סיפור רעי.
גם לא משל ולא נמשל.
זה אמיתי, ואפשרי והייתי באי.
טיילתי בו.
פגשתי את שוש ודוד
שהפכו לי ולחברי בקבוצה את יום חמישי ליום של למידה,
ליום של תובנה, ליום של "משהו אחר..."
ליום שכדאי לחכות לו כל השבוע.

למדנו להכיר טוב יותר את עצמנו ואת חברינו
למדנו פירושה של המילה סבלנות וסובלנות,
פגשתי אנשים כמוני הרוצים שהאי הזה יהפוך לאימפריה,
לאימפריה של דיאלוג ותקשורת לא אלימה. ואולי גם שלום...

שוש ודוד* היקרים, וכל המרצים המוזמנים
לימדתם אותנו ראשיתה של תורה,
הייתם עבורנו מודל של יחסי אנוש,
שונים זה מזה, ודומים ביחסכם האנושי,
פתוחים, מקשיבים, אמפתיים, סובלניים.
הפגשתם אותנו דרך השיעורים והסיורים
עם בעיות בתרבות השיחה,
עוולות התנהגותיות, רעיונות ותקוות לעתיד,
השארתם אותנו עם טעם של עוד...

ולכם חברי מכל קצות הארץ,
הקשבתי לכם ואתם הקשבתם לי,
שיתפתם אותנו בהגיגכם,
הבאתם מפרי מחקריכם ועבודתכם וגם טיפה מתרבותכם,
שלא לדבר על השיתוף הקולינרי שהשתבח משבוע לשבוע.

כן, אנו יודעים שהדרך עוד ארוכה
וללמוד שפה חדשה זו לא מלאכה קלה,
אך ביחסכם והתנהגותכם "פתחתם שערים"
ובכוונתנו להשאירם אותם פתוחים.

* ד"ר שוש מלאת, מרכזת התכנית ומנחה
ד"ר דוד נצר, מנחה (תשע"א)

בית הספר ללימודי התמחות מקצועית
עש פרופ משה זילברשטיין

מכון
מופ"ת

בית ספר למחקר ולפיתוח תוכניות
בהכשרת עובדי חינוך והוראה במכללות

תכנית ייחודית בבית הספר
ללימודי התמחות מקצועית

דיאלוג מצמיח

הדיאלוג בין המורה לתלמידיו, בין המרצה או בין המדריך לפרח ההוראה
הוא לב לבה של העשייה החינוכית.

יוסף אקדאי: פרופ' נאחז אלון

בתכנית נלמדים נושאים ייחודיים כמו:

- ✿ הדיאלוג על סוגיו השונים
- ✿ תקשורת בין-אישית עתידנית
- ✿ הוראה פרטנית
- ✿ פיתוח חשיבה יצירתית

עבודה בקבוצות קטנות, ביתוח אירועים, סדנה יישומית ועוד...

אתר בית הספר ללימודי התמחות מקצועית: www.mofet.macam.ac.il/prof

נשמח לעמוד לרשותכם בכל שאלה בטלי' 03-69014453 או בדוא"ל rinars@macam.ac.il

להרשמה: מינהל לומדים, טלי' 03-6901426/469 או בדוא"ל mlomsim@macam.ac.il

היחידה לקורסים ולסדנאות ד"ר גילה אולשר, ראש היחידה

לפרטים נוספים:

ד"ר גילה אולשר:
gilao@macam.ac.il
03-6901403

אורית פנחסי:
orit@macam.ac.il
03-6901467

www.mofet.macam.ac.il/sadnaot

הסדנאות שייפתחו בשנת הלימודים תשע"ב

- קורס למנחי סדנאות הסטאז': מבחר כלים להעצמת המנחה - מסלול לימודים ייחודי
- עקרונות האימון הקוגניטיבי-התנהגותי לבעלי ADHD ולקויות למידה
- גישת ה-NLP המציעה ארגז כלים מגוון ופשוט ללמידה - כלים אלו מסייעים בארגון וב'כוונון' המוח שלנו כך שנוכל להשיג תוצאות מדויקות ונממש בקלות את הפוטנציאל הרב הטמון בנו
- כתיבת סיפורי ילדים - מבוגרים כותבים לילדים
- צילום דיגיטלי
- לחשוב אחרת - לחיות אחרת - בשיתוף מכון אדלר
- תרגילי מוח לשיפור ביצועים ותפקודים בלמידה והוראה
- עקרונות הגרפולוגיה: א. "הפסיכולוגיה של הכתב" ב. "כתב היד - לא עוד בן חורג לאוריינות
- יזמות, אמנות ומה שביניהן
- מיומנויות mindfulness בחינוך

ברכות לקבלת התואר השלישי

ד"ר לירון דושניק, טיוטורית בהתמחות "מחקר והערכה" בבית הספר ללימודי התמחות מקצועית במכון מופ"ת, מרצה באוניברסיטת תל אביב, על עבודתה בנושא: "השקפות מוסריות של מורים כלפי פעילותם המקצועית", אוניברסיטת תל אביב.

ד"ר שירלי נתן יולזרי, המכללה האקדמית בית ברל, מכללת לוינסקי לחינוך, גורדון המכללה האקדמית לחינוך, על עבודתה בנושא: דרכי הסיפור ועיצוב הדמויות באפוס 'עלילת אקתה' מאוגרית, אוניברסיטת תל אביב.

אורט עולמי והערוץ הבינלאומי במכון מופ"ת - סמינרים למורים להוראת לימודי יהדות בתפוצות

ד"ר איליין חוטר, ראובן ורבר | חברי סגל הערוץ הבינלאומי

ארגון אורט העולמי מקיים סמינרים למורים ליהדות שבהם מתעדכנים המורים בחידושים בהוראה. בשנים האחרונות מושם הדגש בסמינרים אלה על שילוב טכנולוגיה בהוראת לימודי היהדות. למטרה זו פנה אורט העולמי אל מכון מופ"ת, המהווה גוף מוביל בתחום של הטמעת טכנולוגיות בחינוך בכלל ובהכשרת מורים בעיקר, ובאמצעות הערוץ הבינלאומי של מכון מופ"ת החל שיתוף פעולה פורה הנמשך מאז שנת 2007 ועד היום. לקראת כל סמינר, מגייס הערוץ הבינלאומי את המומחים המתאימים (מבחינת שפת האירוע, תחום התוכן הספציפי, לוח זמנים וכדומה) מבין חברי סגל המכון ו/או המכללות השונות ויחד נבנית תכנית מתאימה לצורכי קהל היעד. על החוויה, אופן הפעילות, התוצרים והמשמעות החינוכית של פעילות זו, מפי שני חברי סגל מומחים שנרתמו למשימה.

משתתפי הסמינר ביהונסבורג, דרום אפריקה - יוני 2011

ד"ר איליין חוטר - דרום אפריקה:

בקיץ 2010 התקיים סמינר ראשון בדרום אפריקה. הסמינר, שנמשך שבוע, התמקד בשיפור עבודתם של מורים ליהדות בבתי ספר יסודיים. לאור הצלחתו הוחלט לקיים השנה (קיץ 2011) סמינר נוסף המיועד למורים בבתי ספר תיכוניים. בשני המקרים גויסתי למפעל חשוב זה במסגרת היותי חברת סגל הערוץ הבינלאומי של מכון מופ"ת וחברת סגל המרצים במכללת תלפיות.

בשיתוף עם **דניאל טייסון**, ראש אגף החינוך באורט העולמי ואריאלה רונברג מאורט דרום אפריקה, נבנתה תכנית אשר חשפה את משתתפיה למגוון כלים המשמשים לשילוב טכנולוגיה בהוראת היהדות כמו גם למקורות ולאתרים הנחוצים לכל מורה בתחום. התכנית נבנתה בצורה מודולרית, שכן מדובר בקבוצה הטרוגנית מאוד הן ברמת הידע בתקשוב והן בתחומי ההוראה השונים (יהדות, עברית היסטוריה יהודית ושואה). משתתפי הסמינר הגיעו מעריה הגדולות של דרום אפריקה וכן מזימבבואה. בשל המרחקים העצומים בין מקומות המוצא השונים (משך נסיעה של כ-12 שעות)

הסמינר בלבד, אך הורחבה לאחר מכן למורים נוספים ליהדות בדרום אפריקה. בחירת קבוצה בפייסבוק מאפשרת פרטיות לחבריה, משמשת מאגר שיתופי למסמכים ולסרטונים שהמשתתפים הפיקו באמצעות כלים שונים שלמדו (לדוגמה Goanimate ו-Photostory) ומהווה מקום מוכר ונוח להמשך הקשר לאחר הסמינר. במהלך הסמינר עצמו הועלו כלל המשימות והתוצרים של המשתתפים לאתר הקבוצה בפייסבוק והחל להיבנות

לא הייתה עד כה למורים אפשרות לעבוד יחד לאורך זמן וברציפות. אחת ממטרותיו העיקריות של סמינר מסוג זה היא לבנות קהילה לומדת אשר יכולה (מבחינת הידע והתשתיות) להמשיך ולעבוד יחד גם לאחר שריקת הסיום של הסמינר. כיוון ש**שילובים**, הרשת החברתית-מקצועית שפותחה במכון מופ"ת בדיוק למטרות שכאלה, פועלת בשלב זה רק בעברית, פתחתי קבוצה בפייסבוק. הקבוצה נפתחה במקור כקבוצה סגורה למשתתפי

המקצועית **שלובים** שפותחה במכון מופ"ת ושבאמצעותה הם יכולים להתרשת עם אנשי חינוך המעוניינים לחלוק את הידע וההתלבטויות שלהם לקידום פעילותם החינוכית. המשתתפים קיבלו ממני LiveBinder של מקורות מוערים בכל הנושאים שהצגתי בפניהם ובו הם יכולים לעשות שימוש בזמנם החופשי. במהלך הסמינר בנינו קבוצה בפייסבוק שבאמצעותה יכלו המשתתפים לשתף את עמיתיהם בפרויקטים שלהם, בשאלות ובתובנות שונות. הקבוצה משמשת כמקור לצמיחה ולתמיכה מקצועית רציפה. רבים מהמשתתפים כבר הצטרפו לקבוצה ולדיונים הערים המתנהלים בה. הצלחתו של מכון מופ"ת בסמינרים אלה באה לידי ביטוי בקשר המקצועי האמיץ שנוצר בין המכון והמומחים השונים לבין המורים בתפוצות, ובהשתלבותם של המשתתפים הרבים בפעילויות השונות שהערוץ הבינלאומי מציע לקהילת החינוך היהודי ולהכשרת המורים בעולם (הפורטלים השונים שפותחו במכון, קורסי האקדמיה המקוונת, הוובינרים, הפורומים המקוונים, ועוד). ■

הבית-ספרית ובכללה לימודי היהדות. המשתתפים למדו כיצד להשתמש בכלים החינוכיים של Web 2.0 כדי לאפשר לתלמידים שלהם ליצור בקלות, לתקשר ולשתף פעולה תוך כדי בניית הידע שלהם בנושאים יהודיים, ונחשפו למספר גדול של כלים ומאגרי תוכן יהודי מקוונים. את ההתנסות שלהם בשימוש בכלים אלה עשו המשתתפים בסביבת הוויקי שיצרתי עבור הסמינר (<http://ort-ba.wikispaces.com>). קשה מאוד ללמד את התורה כולה על רגל אחת, ולכן היה לי חשוב מאוד לחשוף את המשתתפים לכמה שיותר משאבים חינוכיים אשר יאפשרו להם להמשיך ולהתפתח מבחינה מקצועית גם בתום הסמינר. שיעור שלם הוקדש להצגת המשאבים החינוכיים הרבים שפותחו ומופעלים על-ידי מכון מופ"ת למטרה זו בדיוק (פורטלי התוכן באנגלית, בספרדית ובעברית, הוובינרים השונים, קורסי האקדמיה המקוונת - בשפות השונות - השמים דגש על דידקטיקה של הוראת לימודי היהדות וסמינרי המנהיגות החינוכית המתקיימים מדי שנה בישראל). נוסף לאלה, נחשפו המשתתפים לרשת

"בנק" חומרים, הכולל אתרים וסרטונים מומלצים מהאינטרנט, עבודות מקוריות של המשתתפים ותמונות מהסמינר.

ראובן ורבר – ארגנטינה:

במחצית השנייה של חודש יוני 2011 התקיים סמינר בבואנוס איירס. בסמינר השתתפו 28 מורים ללימודי יהדות מארגנטינה, צ'ילה, פרו, ברזיל ומקסיקו. במסגרת הסמינר, שנמשך ארבעה ימים, פעלו המשתתפים יחד לשיפור מיומנויות ההוראה שלהם על-ידי שימוש בכלים טכנולוגיים ובמשאבים מקוונים. גויסתי למשימה כמומחה מטעם הערוץ הבינלאומי של מכון מופ"ת ונתבקשתי לסייע למורי הסמינר לרכוש מיומנויות טכנולוגיות וללמוד כיצד לשלב כלים טכנולוגיים בעבודתם החינוכית. תכנית הסמינר נבנתה בשיתוף עם דניאל טייסון, ראש אגף החינוך באורט העולמי ואבי גונן מרכז לימודי היהדות בביה"ס הטכנולוגי של אורט בבואנוס איירס. במסגרת הסמינר הצגתי למשתתפים מודל קוריקולרי המשלב אוריינות מידע, למידה מבוססת בעיות ומיומנויות טכנולוגיות בנושאים שונים מתוך תכנית הלימודים

משתתפי הסמינר בבואנוס איירס, ארגנטינה - יוני 2011

הערוץ הבינלאומי

האקדמיה המקוונת של מכון מופ"ת ממשיכה להתרחב. להלן דוגמאות לקורסים מהתכניות השונות:

- **Didactics of Teaching Hebrew as a Foreign Language**
 - Theory and Practice of Teaching the Hebrew Language in the Diaspora
 - Exposing Young Children between the Ages Five to Eight to the Hebrew Language and the Jewish Culture
 - Workshop for Teaching Hebrew: Tools, Implementation and Experience
- **Didactics of Teaching the Holocaust**
 - Teaching about the Holocaust through Narrative
 - Teaching about the Holocaust through Narrative of Lviv
 - And Thou Shalt Tell Thy Son (And you tell to your son): Holocaust Remembrance Day Ceremony
- **Didactics of Teaching Talmudic Literature and Oral Law**
 - Teaching Mishnah - Goals and Skills
 - Methods in Teaching Talmud
 - Teaching Aggadah - Midrash, Talmudic Stories, Parables, and Sayings
- **Didactics of Teaching the Cycle of the Jewish Year**
 - Teaching the Shabbat - Goals and Skills
 - The Tishrei Festivals: Ways and Means of Teaching the Tishrei Festivals
 - Integrating Technologies into the Teaching of the Jewish Year Cycle
- **Educational Use of Information & Communication Technologies**
 - Teaching and Learning in the Information Age
- **Didactics of Teaching English as a Foreign Language**
 - Children's Literature in the EFL Classroom
 - Digital Story Telling for Teaching Language Acquisition

תכניות חדשות:

- **Didactics of Teaching Jewish People-Hood**
 - Dilemmas Regarding Teaching 'Israel' in the Diaspora
- **Didactics of Teaching Tanakh**
 - Teaching Narrative in Chumash – A Multifaceted Approach

סדרת הרצאות

הערון הבינלאומי יקיים סדרת הרצאות מקוונות באנגלית בשנת הלימודים תשע"ב. שתי ההרצאות הראשונות לשנה זו:

■ הרצאתה של ד"ר רות וולפיש תתקיים ביום רביעי, ט"ו באלול תשע"א, 14 בספטמבר 2011, בין השעות 19.00-20.30.

נושא ההרצאה: What kind of prophet was Jonah? Reflection on Jonah and Yom Kippur

■ הרצאה של פרופ' יהודה בר-שלום תתקיים ביום רביעי, ז' בתשרי תשע"ב, 5 באוקטובר 2011, בין השעות 19.00-20.30.

נושא ההרצאה: Challenges in Teaching Jewish People-hood in a Post Modern Era

ההשתתפות בהרצאות אינה כרוכה בתשלום.

לפרטים ולהרשמה: סימוני בראון 03-6901488 simone@macam.ac.il

סיורים לימודיים בשנת הלימודים תשע"ב

הערון הבינלאומי יקיים באביב תשע"ב שני סיורים לימודיים במתכונת דומה לסיור שהתקיים בשנת תשע"א:

■ סיור נוסף בנושא הטמעת טכנולוגיה בחינוך:

T and T & ICT, Teacher Education, Teaching and Information Communication Technologies

■ סיור בנושא קיימות וחינוך בישראל:

Sustainability and education in Israel

facebook

EmailPasswordLogin

אנו מזמינים את קוראי הביטאון:

✓ להצטרף לערוץ בפייסבוק

✓ לשאול שאלות

✓ לשתף במחשבות ובהארות

✓ להוות חלק מהקהילה המקוונת הבינלאומית של מורי מורים ומורים.

הערוץ הבינלאומי בפייסבוק:

הערוץ הבינלאומי של מכון מופ"ת מזמין אתכם להצטרף לדף הפייסבוק הרשמי שלו על מנת להתעדכן בפעילויות המגוונות (פורטלי תוכן, אקדמיה מקוונת, סמינרים, וובינרים וסיורים לימודיים), להתעדכן בחדשות ומחקרים אחרונים מהעולם בנושא חינוך ועוד.

להצטרפות:

http://www.facebook.com/mofetinternational

www.mofetinternational.macam.ac.il

סימוני בראון: 03-6901488 ■ simone@macam.ac.il

לפרטים
נוספים

גיליון 46 ■ אוגוסט 2011 ■ ביטאון מכון מופ"ת | 67

פורטלים בינלאומיים בהכשרת מורים וחינוך יהודי מאמרים מומלצים העוסקים ברשתות חברתיות בחינוך

ראובן ורבר ופני ברסימנטוב | הערוץ הבינלאומי, מכון מופ"ת

The Rationale for Educational Technology for General and Jewish Studies

Author: Pittinsky, Tzvi

Source: HaYidion – iSchool, (Spring 2010), pp. 24-25. Rabbi Pittinsky of the Frisch School writes about how utilizing technology can help cure boredom in the classroom. With on-site school educational technology coordinators providing "just on time" professional development for staff in integrating technology into their curriculum, effective pedagogy can help create a stimulating and engaging learning environment for students. He talks about the 3 Cs of successful technology integration: Communication and Collaboration, Constructivist and Cooperative Learning, and Compelling Course Content. <http://jtec.macam.ac.il/portal/ArticlePage.aspx?id=907>

אימג'בנק/Thinkstock

Chasms and Bridges: Generativity in the Space between Educators' Communities of Practice

Author: Niesz, Tricia

Source: Teaching and Teacher Education, Vol. 26, No. 1, (January 2010), pp. 37-44.

This article presents findings from an ethnographic study that explored how participation in an educator network contributed to the production of meaning, identity, and agency among the teachers and school district administrators involved. The author argues that identities afforded by multi-membership in very different communities, along with the bridges participants worked to build between the communities, hold promise for generating change in the field of education.

<http://itec.macam.ac.il/portal/ArticlePage.aspx?id=1482>

The Jewish Counselors of Practice (JCoP) for Mental Health

Source: Jewish Counselors of Practice (JCoP) website The Lookstein Center for Jewish Education has announced the launch of the Jewish Counselors of Practice (JCoP), a

2 מסגרת הערוץ הבינלאומי של מכון מופ"ת, פועלים שני פורטלי תוכן העוסקים בהוראה והכשרת מורים - (International Portal of Teacher Education) ITEC ו-(Jewish Portal of Teacher Education) JTEC. שני הפורטלים מתפרסמים בשפה האנגלית במטרה לנסות ולהוביל את שיתוף הידע הגלובלי בתחום. מפורטלים אלה, אנו מביאים לפניכם הפניות למספר מאמרים מומלצים מהשנים האחרונות, העוסקים ברשתות חברתיות בחינוך.

לקריאת תקצירים או סיכומים של מאמרים אלה ולחיפוש פריטי מידע נוספים הנכם מוזמנים לבקר בפורטלים, אשר נגישים באינטרנט ללא תשלום בכתובות:

International Portal of Teacher Education:

<http://itec.macam.ac.il/portal>

Jewish Portal of Teacher Education:

<http://jtec.macam.ac.il/portal>

כמו ניתן להצטרף בחינם לרשימת המנויים בכל אתר ולקבל בקביעות, לקט תקופתי ישירות לתיבת הדוא"ל. למידע נוסף: itecportal@macam.ac.il

processes of collaboration. CARN's strength is that it promotes flexibility and tolerance and works to be inclusive of a wide range of methods and approaches that espouse action research principles.

<http://itec.macam.ac.il/portal/ArticlePage.aspx?id=1774>

Social Media With a Jewish Angle

Author: Abbey, Alan D.

Source: Scribd website (March 2010)

A compilation of articles and links to material about social media and how Jewish organizations and communities are using it. The compilation contains a number of articles and digital publications which discuss the usage of social media such as Facebook, Twitter, Youtube and more in Jewish education, community building and fundraising. Specific examples and practices are described and illustrated. A handy collection for those involved in Jewish education and community life.

<http://jtecmacam.ac.il/portal/ArticlePage.aspx?id=595>

professional online community of practice developed by and for mental health professionals in Jewish day schools. Together the community creates and shares resources and best practices, discusses trends and needs, develops collaborative research and works together to maximize the positive impact on the well-being of their students.

<http://jtecmacam.ac.il/portal/ArticlePage.aspx?id=798>

The Collaborative Action Research Network: 30 Years of Agency in Developing Educational Action Research

Author: Somekh, Bridget

Source: Educational Action Research, Vol. 18, Issue 1 (March 2010), pp. 103-121.

This article provides an analysis of the Collaborative Action Research Network's (CARN) origins and development since its foundation in 1976. The article focuses on key themes of CARN's activity, such as developing teachers' knowledge as an engine of school reform, establishing an action research literature and supporting the challenging

אימג'בנק/Thinkstock

הערוץ הבינלאומי

a platform for Jewish learning, socializing, organizing and fundraising. The internet is making it easier for Jews all around the world to find and engage themselves. The Jewish blogosphere raises issues and initiates vibrant conversations encouraging extra-organizational innovation, particularly among the younger generation.

<http://jtec.macam.ac.il/portal/ArticlePage.aspx?id=426>

Expertise, Networks and Indicators: The Construction of the European Strategy in Education

Author: Romuald, Normand

Source: European Educational Research Journal, Vol. 9 No. 3, (2010) pp. 407-421.

This paper describes the networks of experts involved in the fabrication of indicators and benchmarks supporting the Open Method of Coordination led by the European Commission. In studying international expertise, the article explores the policy borrowing process and the transfer of knowledge between several agents and institutions at global level.

<http://itec.macam.ac.il/portal/ArticlePage.aspx?id=2119>

Making Practice Public: Teacher Learning in the 21st Century

Authors: Lieberman Ann, Pointer Mace Désirée H.

Source: Journal of Teacher Education, Vol. 61 (1-2), (January/February 2010), pp. 77-88.

The authors in this article propose that the advent and ubiquity of new media tools and social networking resources provide a means for professional, networked learning to "scale up." The authors preface their discussion with a review of research that has led them to argue for professional learning communities, document the policies and practices of professional development in high-achieving countries internationally that have transformed the way teachers learn, and discuss online social networking as it is being used for teacher learning.

<http://itec.macam.ac.il/portal/ArticlePage.aspx?id=1662>

How Social Networking Impacts the Jewish Community

Author: Pessah, David

Source: Baltimore Jewish Times, August 28, 2009

As social media become an extremely popular mode of global communication and social interaction, it provides

MOFET ITEC

Portal Internacional de Formación Docente

[Home](#)
[Acerca de](#)
[PMF](#)
[Contacto](#)
[Facebook](#)
[Twitter](#)
[RSS](#)

כל פריטי המידע מאונדקסים (indexed) על פי מחברים ומילות מפתח ומנגנוני שיתוף והמלצות תכנים ברשתות חברתיות.

ניתן להצטרף בחינם לרשימת המנויים ולקבל בקביעות לקט תקופתי ישירות לתיבת הדוא"ל.

אנו שמחים להודיע כי בימים אלו עלה לרשת פורטל תוכן בינלאומי בהכשרת מורים בשפה הספרדית -

Portal Internacional de Formación Docente

בכתובת: <http://macam.ac.il/portal>

פריטי המידע בפורטל כוללים תקצירים וסיכומים של מיטב המאמרים והמחקרים מכתבי עת ואתרי חינוך בהכשרת מורים בעולם תוך דגש על חומרים שעוסקים במדינות דוברות ספרדית ורלבנטיים לקהילות החינוך שלהן.

נשמח אם תפיצו את כתובת הפורטל בקרב אנשי חינוך דוברי ספרדית המוכרים לכם

למידע נוסף: esportal@macam.ac.il

סיוור לימודי במסגרת הערוץ הבינלאומי

בלהה כהן

הערוץ הבינלאומי פתח השנה ביוזמה חדשה - סיוורים לימודיים לאנשי חינוך, למורי מורים ולבעלי עניין מחו"ל בנושאים שעל סדר היום במערכות חינוך בארץ ובעולם. בראשית אפריל הסתיים במכון מופ"ת הסיוור הלימודי הבינלאומי הראשון מסוגו בנושא T and T & ICT, Teacher Education, Teaching and Information Communication Technologies, שעסק בהטמעת טכנולוגיות התקשוב במערכות חינוך, במוסדות להכשרת מורים ובמוסדות להשכלה גבוהה בארץ. השתתפו בו נציגים מאוניברסיטאות, ממכוני טכנולוגיים וממשרדי החינוך מאוסטרליה, אוגנדה, אנגליה, מיאנמר, סינגפור והרפובליקה הדומיניקנית, לרובם רקע בהכשרת מורים. הסיוור התקיים בעקבות פניות של ארגונים שונים בתחום החינוך ושל נציגויות זרות לבקר במכון מופ"ת כדי להתוודע לעשייה המתרחשת בו בתחום התקשוב, הלמידה מרחוק, הפורטלים ומרכזי התקשורת. הערוץ הבינלאומי נענה לבקשות ותכנן סיוור לימודי שמטרתו הייתה להציע היכרות עם מערכת החינוך והכשרת המורים בישראל ולהציג פרויקטים חינוכיים, המאמצים את טכנולוגיות התקשוב. הסיוור כלל ביקור במרכז דוידסון שבמכון ויצמן, העוסק בהכשרת מורים למקצועות המדעים, השבחת ההוראה וקידום תלמידים המגלים עניין ויכולת בתחום המדעי; באוניברסיטה הפתוחה ובמעבדות הלמידה מרחוק שלה; באורט ישראל ובחברות הי-טק ישראליות,

העוסקות בפיתוח מערכות תומכות-חינוך; בקידום פרויקטים חינוכיים ובפיתוח תכניות לימודים המשלבות טכנולוגיות מתקדמות. הביקורים הללו עוררו עניין רב בכלל ובפרט ברכישת טכנולוגיות ישראליות עבור המוסדות שמהם הגיעו המשתתפים. בית הספר בכברי, שבו ביקרו האורחים ביומו השני של הסיוור, הוא דוגמה לקידום החינוך הטכנולוגי תוך הפעלת פרויקטים המשלבים תקשורת מקוונת ומתן הזדמנות לכל תלמיד להתפתח בכיוונים המתאימים לו תוך שימוש בכלים טכנולוגיים. אחת ממטרות הסיוור הייתה להציג את ישראל כמדינה העוסקת בהכשרת כוח אדם שיוכל להשתלב בעתיד בתעשיות הטכנולוגיות של מדינת ישראל, ולפרוס בפני המשתתפים את העשייה החינוכית במרכז ובפריפריה גם יחד - עבודה עם סטודנטים, עם מורים ועם תלמידים מאוכלוסיות שונות בעיר, בכפר ובקרב קבוצות מיעוטים. את הפריפריה ייצגו בכבוד נציגי היישוב חורה והפזורה הבדווית בנגב, שקיבלו את פני המשתתפים במיטב מסורת האירוח האופיינית להם. מנהליהם של שני בתי ספר הבדואים הציגו תמונה מרשימה של בתי ספר מקוונים ומודרניים. המתמודדים עם השינוי החל במערכת החינוך ועם פער הדורות בין דור התלמידים ודור ההורים. בהמשך ביקרו משתתפי הסיוור במכללה האקדמית לחינוך ע"ש קיי, שם התקבלו על ידי ד"ר רפי דוידסון וד"ר אנט כהן. מכללת קיי מהווה דוגמה לשילוב בין קהילה למכללה, שבתחומה

פועלים פרויקטים לקידום התקשורת בין ההורים לתלמידים ולבית הספר באמצעות הטכנולוגיה המקוונת. באינטל שבקריית גת זכו משתתפי הסיוור להתוודע אל פאר הטכנולוגיה של מעבדים מתקדמים למחשבים ולמערכות ייצור סטריליות. הם אף שמעו על אודות התרומה של מפעל זה לחינוך בבתי הספר, במסגרת תפיסת האחראיות החברתית שלו. נוסף על הביקורים המקצועיים המעניינים, נהנו המשתתפים מסיוורים מרתקים ומרגשים באתרים קדושים לנצרות ובאתרי מורשת ישראלים ויהודיים. הביקורים כללו אתרים באזור סובב כנרת, רמת הגולן, העיר העתיקה בירושלים, מצדה ים המלח ותל אביב יפו. הסיוור הלימודי הסתיים במכון מופ"ת ביום שהוקדש כולו לסקירה ולהכרה של מגוון היחידות הפועלות במכון מופ"ת עם דגש על התקשורת המקוונת בכל הנוגע לפיתוח ולביצוע. מרכז התקשורת, בית הספר ללימודי התמחות מקצועית, הפורטלים והפורומים השונים הוצגו בפני המשתתפים שיכלו ביום זה לערוך אינטגרציה בין כל מה שראו ושמעו במשך השבוע. המשתתפים סיימו את הסיוור כשהם נרגשים ואסירי תודה על ההזדמנות שניתנה להם לבקר בארץ ולהיות עדים להישגים וליכולות הטכנולוגיות של מדינת ישראל. בערוץ הבינלאומי של מופ"ת מאמינים שמשתתפי הסיוור הפכו לשליחים של רצון טוב לישראל ולמכון מופ"ת, וכי הקשר עם המשתתפים ימשך גם בעתיד. ■

www.mofetinternational.macam.ac.il

סימוני בראון: 03-6901488 ■ simone@macam.ac.il

לפרטים
נוספים

ברכות לקבלת התואר השלישי במכללת לוינסקי לחינוך

ד"ר שירה בסר-בירון, על עבודתה בנושא: "תיווך הורי במשימות כתיבה וניצני האוריינות של קוראים מקדימים: השוואה לילדים באותו גיל וילדים ברמת קריאה דומה", אוניברסיטת תל אביב.

ד"ר ליזי כהן, על עבודתה בנושא: "כלי למדידת הפוטנציאל לחשיבה חדשנית בפיתוח רעיונות טכנולוגיים בקרב סטודנטים במקצועות עתירי ידע וטכנולוגיה", אוניברסיטת בר-אילן.

ד"ר אלכסנדרה כץ, על עבודתה בנושא: "המטאפורה כייצוג של חשיבה מוזיקלית אצל ילדים: מיפוי מטפורי ופרמטרים מוזיקליים", אוניברסיטת תל אביב.

ד"ר סיון שריד-גולדפישר, על עבודתה בנושא: "עיצוב נוף שתי המולדות בשירת הנשים העברית של שנות העשרים והשלשים", אוניברסיטת חיפה.

ד"ר חוה וייס, על עבודתה בנושא: "משמעות הטיפול הקבוצתי במוזיקה עם נערות שחוו אירועים טראומטיים לפני, בזמן ולאחר עקירתם מגוש קטיף", אוניברסיטת בר-אילן.

ד"ר מרסלה ליפרמן אטר, על עבודתה בנושא: Carrier Matching in a Bedouin Community: Community Genetics in a Critical, Social and Political Context, אוניברסיטת בן גוריון.

ד"ר טליה לפן, על עבודתה בנושא: "רובינזון, מבט פילוסופי", האוניברסיטה העברית.

ד"ר יעל כהן עזריה, על עבודתה בנושא: "ניבוי הצלחה בלימודים ובחיים - ממוצע הישגים לעומת הצטיינות בתחומים ספציפיים", אוניברסיטת תל אביב.

ד"ר איילת ששון, על עבודתה בנושא: Literacy Experiences and Cultural Negotiations in Transnational Academic Context: The Case of Israeli Study Abroad MBA Students in an American University, אוניברסיטת אינדיאנה.

ד"ר פנינת טל, על עבודתה בנושא: "תפיסות הערכה של מורים בזיקה לתפיסותיהם האפיסטמולוגיות ולהתנסויותיהם המוצהרות בתהליכי הערכה", אוניברסיטת תל אביב.

כרמלי גלית, על עבודתה בנושא: Walking a Tightrope: Parents' Experience of Their Child's Divorce, אוניברסיטת בן-גוריון.

בית הספר ללימודי התמחות מקצועית

ע"ש פרופ' משה זילברשטיין

www.mofet.macam.ac.il/prof

מכון
מופ"ת

בית ספר למחקר ולפיתוח תכניות
בהכשרת עובדי חינוך והוראה במכללות

מחייאים את מקצוענו!

הדרכה, הנחיה והוראה
נתיב המראה למומחיות

בלימודי ההתמחות בהדרכה, הנחיה והוראה תקבלו "ארגז כלים"
ותרכשו מיומנויות שיתרמו לכם בתחומים האלה:

- הנחיית קבוצות
- כישורי הדרכה, הנחיה והוראה
- אימון (Coaching)
- פסיכולוגיה של החשיבה
- הערכה ומשוב רפלקטיביים
- דגמים של עמיתות מכללה-שדה
- דימינפורה

"לימודי ההתמחות היו פריבילג' לאי את המקצוע"

*"נצלתי מדריך ומורה טוב יותר,
כך שלט או כאי מקצועיים"*
(מדביר בארץ)

**בואו והצטרפו למאות הבוגרים
שסיימו את הלימודים בהתמחות!**

לפרטים נוספים: רינה רוסו, רכזת לימודי ההתמחות, טל' 03-6901453 או בדוא"ל rinars@macam.ac.il
להרשמה: מינהל לומדים, טל' 03-6901426/469 mlomdim@macam.ac.il

כותרים חדשים

המגדל נפרק | חידושי מילים של ילדים וניתוחם

מיכל סגל

עורכת גרפית ומעצבת השפה: בלה טאבור ■ איורים: גפן רפאלי

ילדים (לא) מתבלבלים. אמירות כמו "בִּיצוֹת", "כִּפְכְּפִיִּים" וגם "המגדל נפרק" - הנשמעות לנו אולי כשיבושים משעשעים - אינן סתם טעויות, אלא שלבי התפתחות טבעיים ברכישת השפה. בספר אוסף עשיר של אמירות מקוריות של בני שנה וחצי עד ארבע וחצי - שכמותן לא שמעו מעולם מפי המבוגרים הסובבים אותם - ואליהן נלווה הסבר לשוני והתפתחותי. הספר מכוון לכל אלה הרגישים ומתרגשים למשמע יצירות השפה המיוחדות של הילדים, ובהם בני משפחתם, סטודנטים ואנשי חינוך.

ספרה של ד"ר מיכל סגל הוא ספר מיוחד במינו בשל הדרך שהוא מציג כיצד ילדים רוכשים שפת-אם. הספר בנוי משני רבדים השלובים זה בזה: הרובד האחד הוא חידושי הלשון של הילדים; והרובד האחר מכיל הסברים בלשניים והתפתחותיים המבהירים מה הן דרכי התצורה של החידושים ומהו השלב ההתפתחותי של הילד שיצר את החידוש. מתברר כי לילדים הרכים יש חושים לשוניים מפותחים מאוד וכל חידוש שלהם מבוסס על עיקרון המצוי בשפה. חידושים לא מעטים - שנוצרו בשל מחסור במילה מתאימה - יכולים בלא ספק להתקבל בתור מילים תקינות בשפה העברית. הספר מתאים מאוד לעוסקים בחינוך והוראה בגיל הרך, והוא יסייע להם להבין את המקורות הלשוניים ליצירות הילדים ולפתח את היצירתיות של הילדים באפיקים אחרים. הספר כתוב בצורה ברורה מאוד וגם מי שאינם אנשי לשון יבינו את ההסברים, יעשירו את ידיעותיהם בדרכי התצורה בעברית וייהנו מן היצירות הנפלאות של צברינו החמודים. יהיו, גם מי שיסתפקו בקריאת החידושים היצירתיים של הילדים וייהנו מהם. דרך הצגתו של הספר והמצוי בו שווים לכל נפש. בספר שזורים איורים מלאי הומור, והוא מתאים מאוד לספר מתנה לחג או ליום הולדת.

ד"ר רותי בורשטיין, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין

החלוצה שהתייחפה

ספר חדש, "המגדל נפרק", בוחן את התפתחות השפה דרך תחדישים לשוניים של פעוטות | נגה שביט-רז

רונה, בת שלוש ושלושה חודשים, הגדירה עצמה כ"חלוצה", לאחר שחלצה את נעליה. תחדישי הלשון החינניים של הילדים הקטנים מוכרים לרבים, אך לרוב מגיבים עליהם בחיוך ולא מייחסים להם חשיבות.

ספרה של ד"ר מיכל סגל, המגדל נפרק, שיצא לאחרונה בהוצאת מכון מופ"ת, ממחיש עד כמה עמוקה יצירתיות הילדים ועד כמה התחדישים הם שלב התפתחותי חיוני בתהליך רכישת השפה. הספר מנסה להציג את חידושי המילים בצורה קלילה ככל הניתן, אך גם לספק הסברים מקצועיים תמציתיים. לדברי סגל, רק לאחר שהילדים חווים פרק זמן ארוך דיו של רחש יצירתי ועצמאי, יהיו הם נכונים לקבל עליהם את עולה של המסגרת המילונית הממוסדת והמקבעת.

(מתוך "הארץ" 31.7.11, גלריה - פינת הילד)

קולות של נופים |

קומפוזיציה: תרצה ספיר
כתיבה: תרצה ספיר ונירה על-דור

עיצוב ועריכה גרפית: אורלי יעקב ■ עיצוב השעה: ילנה בודיאנסקי ■ איורים: אורי בינשטוק

בספר נפרשות מחשבות על שנים-עשר ריקודים שרקדה קבוצת "ריקודנטו". הריקודים תועדו בכתב תנועה אשכול-וכמן בספר נופים, אשר נכתב על ידי מחברות ספר זה ויצא לאור בשנת 2007. הספר מאפשר לעקוב אחר המארג התנועתי הנטווה בין ריקודי האסופה ואחר המתודה שעל פיה חוברו. המתודה מעוגנת בדרכי עבודתה של פרופ' נועה אשכול, במגוון האפשרויות שהכתב מזמן לעיסוק בתנועה ובמגוון התחבירי הנובע ממנו. בספר נעשה שימוש במתודה זו באמצעות וריאציות שחוברו על נושא מרכזי, ולאורה מובנות דרכי ההוראה של וריאציות אלו. הספר מיועד לשרת מורים המעוניינים ללמד בשלבים את הריקודים השלמים. הוא נכתב לאור ניסיון רב-שנים של הכותבות בהוראה, בכתיבה, בקריאה ובביצוע תנועתי. הוא נותן ביטוי לייחודיות בהוראה שמציעה הכתב בלמידת תווי תנועה על ידי פירוק הריקוד השלם ל"קולותיו" והרכבתם ההדרגתית לפרטיטורה מלאה של ריקוד שלם. אופן ההוראה זה מאפשר להקנות ערכים ומושגים בכתב תנועה, להעמיק בהם כתשתית רבת-פנים להבנה של תנועה וקומפוזיציה ולהתבונן ב"רצף הספרתי" המחולל את צורותיהם הריקודיות של הנופים.

סדרת ספרים בנושאי חינוך ותרבות

לשיטתו של צ'כוב | מחשבות על כתיבת הדוד וניה

מוטי לרנר

עורכת תוכן ולשון: שולי נוסבאום ■ עורכת גרפית: בלה טאובר ■ מעצבות העטיפה: בלה טאובר, רוני בלוסטוקי
אנטון צ'כוב הוא מגדולי המחזאים בתיאטרון המודרני. מחזותיו, המתרחשים רובם ככולם באחוזה כפרית פרובינציאלית ברוסיה בשלהי המאה ה-19, מעוררים התרגשות והתפעלות בכל שפה ובכל מדינה, ומעידים על מושלמות אמנותו של מחברם. כיצד הצליח צ'כוב לכתוב מחזות כה בשלים ומעודנים, כה עמוקים ומסעירים? לשיטתו של צ'כוב הוא ניסיון לפענח את תהליך יצירתו של אחד מהם - "הדוד וניה". המחזאי מוטי לרנר טוען שהתבנית העלילתית, הדמויות והדיאלוגים שבמחזה מכילים רמזים על אופן תכנונם ועיצובם, ושפענוחם מצביע על קיומה של שיטה סדורה שהשתמש בה צ'כוב במהלך כתיבת המחזה, ובמידה רבה גם במהלך כתיבת מחזותיו המאוחרים יותר: "שלוש אחיות" ו"גן הדובדבנים". שיטה זו לא נוסחה בידי צ'כוב עצמו, אשר על פי עדותו שלו לא היה לו עניין בהיבטים התיאורטיים של כתיבתו. ואף על פי כן, חשיפתה באמצעות בחינה מדוקדקת של הדיאלוגים והוראות הבמה מאפשרת להתחקות אחרי סוד גאונותו של המחזאי הדגול ולהציע בהשראתו שיח חדש על אודות כתיבת מחזה גם בימינו.

הוצאת הספרים

תמה - תאוריה ומעשה בהכשרת מורים ■ כליל - ספרים בנושאי חינוך ■ מונוגרפיות בחינוך ■ ספרים דיגיטליים

תמה תאוריה ומעשה בהכשרת מורים

אוריינות חזותית בפעולה | חינוך בעידן החזותי

רחל שליטא; אריאל פרידמן; רות הרטאן

עורכי תוכן ולשון: רחל רוקח ושמואל אבידר ■ עורכת גרפית ומעצבת השער: מאיה זמר-סמבול

הספר מציע להטמיע את המרכיב החזותי בכל תחומי הלימוד, לא רק בשיעורי האמנות, ולהפוך אותו לרכיב משמעותי בעל נראות גבוהה במערך הלימודים. דגש מיוחד מושם על קריאה ביקורתית של טקסטים חזותיים. כיוון שבעולם של ימינו ילדים "מוצפים" בטקסטים חזותיים, ומשך הצפייה שלהם במסכים חזותיים למיניהם עולה על כל דמיון, הצורך בקריאה ביקורתית של טקסטים אלה הוא הכרחי.

הפרק הראשון בספר דן בטקסט החזותי, באפשרויות הקריאה שלו ובנחיצותו העכשווית במערכת החינוך. הפרק השני מתמקד בתמונה באמצעות תצלומים עיתונאיים ותצלומים אישיים. בפרק השלישי נידונה התרבות החזותית הפופולרית, והפרק הרביעי מציע יישומים של תכנית הלימודים בדיסציפלינות למיניהן.

הספר מיועד לאנשי חינוך מכל התחומים, אשר רוצים להכיר באופן רחב את מקומו ואת כוחו של הטקסט החזותי, לשכלל את יכולתם ואת היכולת של תלמידיהם לקרוא טקסטים חזותיים, להטמיעם בתוך ההוראה, ובעיקר לחנך לקריאה ביקורתית הכוללת את המסרים הגלויים והסמויים של הטקסט החזותי.

בבית הספר ללימודי התמחות מקצועית במכון מופ"ת מתקיימת תכנית בנושא "הדימוי החזותי בחינוך ובתרבות". בראש התכנית עומדת רחל שליטא, אחת ממחברות הספר.

דרכים בהוראת גמרא |

יצחק מ' שליזינגר, יוסף מלמד, שלמה ריבלין

עורכת תוכן ולשון: רחל רוקח ■ עורכת גרפית ומעצבת השער: מאיה זמר-סמבול

ספר זה נועד לסייע למורים לגמרא להתמודד עם הבעיות הייחודיות של הוראת גמרא. הוא מנתח את הקשיים העומדים בפני התלמיד הצעיר, שאינו אומן עדיין על לימוד גמרא, ומציע דרכי הוראה והכוונה מתודית להתגבר עליהם. קשיים אלה הם בתחום הטכניקה (העדר ניקוד והעדר סימני פיסוק בדף הגמרא, שימוש רב במילים ארמיות ועוד), בתחום ההניעה [מוטיבציה] (פער בין המציאות והנורמות המתוארות בגמרא ובין אלה של ימינו, נושאים שנראים כ"בלתי-מעשיים" וכו') ובתחום ההכרה (כגון מונחים ומושגים שאינם מוכרים לתלמיד, דרכי חשיבה שאינם רגילים בהן או הלכות הנראות לו כתמוהות).

הספר כולל מספר רב של הצעות מעשיות לקירוב החומר לתלמיד - מבחינה רגשית ומבחינה הפדגוגית [קוגניטיבית] - להפכו לרלוונטי לו, להקנות לו בהדרגה את הקריאה הנכונה בגמרא, את הבנת הסגנון ואת דרכי הדיון התלמודי, לפתח בו הבנה אמיתית של הסוגיה, להאזיב עליו את לימוד הגמרא ולטפח אותו כלומד עצמאי. כל אלה - באמצעות המחשה, המחזה, ניתוח אירועים, הפעלה בכתב, ניהול ויכוח, שימוש בתרשימים ובטבלאות ועוד. הקו המנחה את הצגת השיטות ודרכי ההוראה הוא התחשבות הן ברמת התלמיד והן בגישתו וביכולותיו של המורה.

כל הצעה מלווה בהסבר דידקטי, מתודי ופדגוגי ובהדגמה על ידי ניתוח של סוגיה תלמודית (בסך הכול מודגמות כ-200 סוגיות). כמו כן יש בספר הצעות רבות ומגוונות להפעלת התלמיד ולהפעלת הסטודנט, ביבליוגרפיה מפורטת ומפתח למציאת כל סוגיה הנדונה בו.

הספר מיועד למורים לדידקטיקה של הוראת תלמוד במכללות, לסטודנטים במכללות לחינוך ולמורים מתחילים. הוא עשוי לסייע לכל אחד מהם לנתח את הקשיים בהוראת גמרא ולתכנן את דרכי ההתמודדות שלו עמם. גם המורה המנוסה עשוי למצוא בו תועלת רבה, שכן יש בו מגוון של הצעות חדשות ומעניינות.

שבוע הספר 2011

גם השנה השתתפה הוצאת הספרים של מופ"ת בשבוע הספר בכיכר רבין בתל אביב. למבחר הגדול של ספרים שיצאו השנה לאור הצטרפו לקראת שבוע הספר שני ספרים חדשים: "אוריינות חזותית בפעולה" ו"המגדל נפרק - חידושי מילים של ילדים וניתוחם" (על אודות הספרים ראו ב"כותרים חדשים").

במוצאי השבת הראשונה של שבוע הספר הגעתי ליריד הספרים. אמנם גם בחנויות הספרים אפשר לרכוש ספרים בהנחות ניכרות, אולם אין תחליף לחגיגת הספר המתרחשת בכיכר. הצפיפות הייתה גדולה, ומבחר הספרים היה אדיר. התחנה הראשונה שלי הייתה כמובן הדוכן שלנו. עבורי, ואני בטוחה שגם עבור כל מי שפרסם ספר בהוצאה, היה משמח ומרגש לראות את הספרים שלנו מחוץ להקשר המוכר כל כך של המכון לצד הוצאות גדולות ומכובדות. עמדתי כמה דקות בצד כדי ליהנות ממראה האנשים, שאינם קהל היעד הרגיל שלנו, הניגשים לדוכן ומעלעלים בספרים. אינני יודעת כמה ספרים נמכרו, אבל די היה לצפות בחשיפה של הוצאת מכון מופ"ת לקהל הרחב כדי להבין כי היא משמעותית וחשובה למיצובה.

ד"ר יהודית שטיימן

קוראים מומחים

כל הספרים היוצאים לאור בהוצאת הספרים של מכון מופ"ת עוברים תהליך של שיפוט. להלן רשימה חלקית של קוראים מומחים מאוניברסיטאות, ממכללות ומגופים אקדמיים אחרים שהעריכו את הספרים לפני צאתם לאור בשנתיים האחרונות:

שם הקורא/ת	שם המוסד	נושא
פרופ' דוד בן-חיים	הטכניון	מתמטיקה
ד"ר אביקם גזית	האוניברסיטה הפתוחה	מתמטיקה
ד"ר ענת סטבנס	מכללת בית ברל	שפה ואוריינות
ד"ר רחל יפעת	אוניברסיטת חיפה	שפה ואוריינות
פרופ' רחל גלי צינמון	אוניברסיטת ת"א	פסיכולוגיה, ייעוץ חינוכי
פרופ' יורם עשת	אוניברסיטה פתוחה	תקשוב
ד"ר יגאל רזן	אוניברסיטת חיפה	תקשוב
ד"ר ריבקי ריב"ק	אוניברסיטת חיפה	תקשורת
פרופ' ענת פירסט	המכללה האקדמית נתניה	תקשורת
ד"ר דפנה גולן	האוניברסיטה העברית	משפטים
ד"ר נתן גובר	האוניברסיטה העברית	חינוך ופדגוגיה
פרופ' מרדכי ניסן	מכון מנדל למנהיגות	חינוך ומנהיגות

ערוץ כתיבה: הוצאת הספרים ■ כתב העת האקדמי דפים ■ דפי יוזמה ■ ביטאון מכון מופ"ת | ד"ר יהודית שטיימן, ראש הערוץ

הוצאת הספרים

תמה - תאוריה ומעשה בהכשרת מורים ■ כליל - ספרים בנושאי חינוך ■ מונוגרפיות בחינוך ■ ספרים דיגיטליים

שם הקורא/ת	שם המוסד	נושא
פרופ' שלמה (ג'ורא) שוהם	אוניברסיטת תל אביב	קרימינולוגיה, פסיכולוגיה
ד"ר בתיה צור	מכללת סמינר הקיבוצים	לקויות שפה
פרופ' אפרים מאיר	אוניברסיטת בר אילן	יהדות
ד"ר אביגיל אורן	אוניברסיטת תל אביב	תקשוב
אבינועם בן זאב	מכללת אורנים	פילוסופיה
ד"ר ישראל קורן	מכללת אורנים	יהדות, פילוסופיה
ד"ר רחל ארנון	המכללה האקדמית בית ברל	פסיכולוגיה וחינוך
פרופ' תלמה ליבל	אוניברסיטת תל אביב	פסיכולוגיה
פרופ' שמעון לוי	אוניברסיטת תל אביב	תיאטרון
פרופ' איילה מלאך - פיינס	אוניברסיטת בן גוריון	פסיכולוגיה
ד"ר יהודית ברק	מכללת קיי	חינוך ופדגוגיה
פרופ' רחל אהרד	אוניברסיטת תל אביב	פסיכולוגיה
ד"ר ניצה מעוז	מכללת לוינסקי	ערבית
ד"ר עופרה לובצקי	מכללת לוינסקי	פסיכולוגיה
ד"ר איציק גילת	מכללת לוינסקי	פסיכולוגיה
ד"ר תמי בר און	אוניברסיטת חיפה	טיפול באמצעות אומנות
ד"ר עופר שיף	אוניברסיטת בן גוריון	היסטוריה
ד"ר דן פורת	אוניברסיטה עברית	היסטוריה
ד"ר רחל זורמן	מכון סאלד	מחוננים
ד"ר אלה באואר	סמינר הקיבוצים	תקשורת
פרופ' שמואל ליימן-וילציג	אוניברסיטת בר אילן	תקשורת
פרופ' אברהם מלמד	אוניברסיטת חיפה	יהדות, חגים ומועדים
ד"ר שרה שמעוני	מכללת לוינסקי	פסיכולוגיה, חינוך
ד"ר בלה גביש	מכללת לוינסקי	חינוך מיוחד
פרופ' יונה לייזר ז"ל	מכללת בית ברל	חינוך מיוחד
פרופ' דינה תירוש	אוניברסיטת תל אביב	מתמטיקה
ד"ר חנוך בן פז	אוניברסיטת בר אילן	פילוסופיה
פרופ' דן אוריין	אוניברסיטת תל אביב	תיאטרון וטלוויזיה
פרופ' יובל דרור	אוניברסיטת תל אביב	היסטוריה של החינוך
ד"ר נירית רייכל	מכללת אוהלו, המכללה האקדמית כנרת	היסטוריה של החינוך
ד"ר דליה מנור	אוניברסיטת תל אביב	אמנות ותרבות ישראלית
ד"ר אביבה כהן	מכללת קיי	PDS
ד"ר מיכל אונגר	מכללת אורות	PDS
אשר גניס	מכללת לוינסקי	מקרא ותנ"ך

<http://www.mofet.macam.ac.il/ktiva>

ניתן לבצע רכישה מקוונת (online) של ספרים בהוצאת מכון מופ"ת
באמצעות מרכז ההרשמה המקוון: <http://register.macam.ac.il>

**לפרטים
נוספים**

חדש על המדף! דפים 52

- דפים- כתב עת המכוון לקדם תאוריה, מחקר ומעשה בחינוך, בהוראה, בהכשרת עובדי הוראה ובפיתוחם הפרופסיונלי.
- כתב עת זה מיועד לעובדי הוראה על מגוון תפקידיהם במערכת החינוך, למורי מורים במכללות, לסטודנטים במכללות ובאוניברסיטאות ולמרצים באוניברסיטאות.
- מטרתו של כתב העת היא לעודד מחקר, עיון ודיון בנושאי חינוך חשובים ומגוונים. יתקבלו בברכה מאמרים עיוניים ומחקרים בגישה כמותית ואיכותית, שיש בהם משום עדכון וחידוש.
- דפים מופיע פעמיים בשנה, עובר תהליכי שיפוט חיצוניים, ונערך על פי הנהלים והכללים של כתב עת מדעי מובחר.
- המאמרים המופיעים בגיליון זה:
- זהותם של בני נוער פלסטינים אזרחי ישראל, מידת הזדהותם עם המדינה ועם התרבות היהודית וההשתמעויות למערכת החינוך | חאלד אבו-עסבה, וורוד ג'וסי, נעמה צבר-בן יהושע
- סדנת סטאז': מעורבת או ייעודית? | רינת ארביב-אלישיב, דורון לדרר
- תפיסת התפקיד של המורה-מאבחן הדידקטי | ורדה שרוני, מרים בן יהודה
- הקשר בין איכות החיים הבית-ספרית לבין הכישורים החברתיים של תלמידים בשכבות גיל שונות ובזרמים חינוכיים שונים | איריס הכהן, מתי רונן
- אפיון האוריינות הסביבתית של סטודנטים להוראה לקראת סיום לימודיהם: השלכות להכשרת מורים בישראל | בלה יעבץ, שרה פאר, דפנה גולדמן
- התמודדותם של מורים מנוסים עם אתגרים בלימודי תואר שני (M.Ed.) בחינוך סביבתי | יהודית וינברגר, עמוס דריפוס
- דמות המורה הראוי לפי תפיסותיהם של מרצים במכללות לחינוך ובאוניברסיטאות בישראל | אירית לוי-פלדמן, דוד נבו

כתבו לנו:

Ministry of Education
وزارة التربية والتعليم

לכבוד
גב' חני שושתרי
רכזת הוצאת הספרים
מכון מופ"ת
רח' שושנה פרסיץ 15
קריית החינוך
תל אביב 69378

שלום רב,
תודה רבה על קובץ המחקרים בחינוך וחברה שהעברתם לתשומת לבי.
"התמודדות צעירים בישראל עם מצבי לחץ ומצוקה", מתוך הכרת השטח, הספר יוצא בעיתוי ובזמן הנכון ואין לי ספק שישמש כלי חשוב בהתמודדות עם מצוקות ולחצים אצל בני הנוער.

העתק: גב' מיכל כהן, סמנכ"לית בכירה ומנהלת המינהל הפדגוגי
גב' חנה שדמי, מנהלת אגף א' שפ"י

בכבוד רב,
ד"ר שמשון שושני

מרכז המידע הבין-מכללתי | עמי סלנט, מידען ראשי

במרכז המידע הבין-מכללתי קיים אוסף של עבודות גמר לתואר שני, עבודות דוקטורט ודוחות מחקר בתחומי חינוך והכשרת מורים. המידע על המחקרים מופיע במאגר חומרי למידה, הוראה ומחקר של מכון מופ"ת באינטרנט.

כתובת מאגר המידע באינטרנט: <http://infocenter.macam.ac.il>

למורי-מורים ולחוקרים המעבירים עבודות גמר לתואר שני ועבודות דוקטורט מפרי עטם למרכז המידע, ישלח גיליון אחרון של כתב העת "דפים", שעניינו תאוריה, מחקר ומעשה בחינוך, בהוראה ובהכשרת עובדי הוראה. נושאי העבודות המועברות למרכז המידע עשויים לשמש בסיס לימי עיון המתקיימים במכון מופ"ת.

עבודות מחקר

במחקר נמצא כי תפיסת העולם האסלאמית, הגלויה והסמויה, היא תפיסת עולם ליברלית מודרנית. נמצא גם שבוגרי החוג הפנימו אוריינטציה זו ומלמדים על פיה. לפי הקול הקולקטיבי של מעצבי המדיניות והמרצים בחוג, המעבר מ"כולית שריעה" (מכללה להלכה אסלאמית), אשר התמקדה כמעט רק בלימודי דת האסלאם ל"כולית תרבייה" (מכללה לחינוך) עם מודל חינוך מערבי שמלמדים בו בעיקר מקצועות חילוניים, מצביע על שינוי בהשקפת העולם של המכללה. מכללת אלקאסמי, בהיותה המוסד היחיד בישראל להכשרת מורים במקצוע דת האסלאם, אימצה שני מודלים גלובליים הן בהכשרת מורים והן ברב-תרבותיות. שני המודלים תווכו בידי שלשה גורמים: המועצה להשכלה גבוהה, משרד החינוך ואנשי "טריקת אלקאסמי אל - ח'לוותיה אל ג'מאעה.

מחקר זה נערך בסיוע מכון מופ"ת.

נאזם אחמד, וייס ישראל (2010). הבחירה של אימהות ערביות משכילות בספרים לילדיהן, המכללה האקדמית בית ברל, המכון האקדמי להכשרת מורים ערביים.

המחקר בוחן את הקריטריונים שאימהות ערביות משכילות מפעילות, כשהן בוחרות ספרים לילדיהן. מטרת המחקר היא לראות מהו סדר העדיפויות של האימהות, אילו משתני רקע אישי ומקצועי קשורים לבחירה זו, ואם יימצאו הבדלים בקריטריונים שאימהות ערביות מפעילות בהשוואה לאמהות יהודיות. אוכלוסיית המחקר כללה 131 אימהות לילדים, כולן סטודנטיות להכשרת מורים ערבים בבית ברל. כלי המחקר היה שאלון של שלושה חלקים: רקע אישי ומקצועי, היגדים הבדקים את הקריטריונים שמפעילות האימהות וקריטריונים לבחירת ספרים. השאלונים תורגמו מאנגלית והותאמו למחקר הנוכחי. בין הממצאים: (א) סדר העדיפויות של האימהות הערביות מהגבוה לנמוך הוא: ספרות ילדים טובה, קליטות קלה, חושיות, יישומים בחיים ובגן, אלמנטים מורכבים ועניין כלכלי; (ב) שלושת

פירסטטר אסתר (2011). האם טוב היות האדם לבדו? - על חוויות הגננת כמחנכת יחידה בגני חובה, המכללה האקדמית לחינוך גורדון חיפה.

עבודת הגננת מורכבת מתפקידים רבים בהיותה מנהלת עצמאית של יחידה פדגוגית-מינהלית. עם זאת, הגננת גם אחראית כמחנכת לבנייה וליישום של תכנית לימודים. במחקר, שהוא מחקר גישוש, נבחנה עבודת הגננת מנקודת מבטה: כיצד היא רואה את תפקידה, את עבודתה ואת צרכיה, ומהי המשמעות שהיא נותנת לפעולותיה. המחקר הוא איכותני פרשני. אוכלוסיית המחקר כללה שמונה גננות בגני חובה בצפון הארץ, כלי המחקר היה ראיון חצי מובנה.

מן המחקר עולה תמונה שלפיה הגננות חשות תחושת אחריות גדולה לצד היעדר היענות מספיקה לצורכיהן. עם זאת, הן מעדיפות את עבודתן על פני הוראה בחטיבה צעירה בבית ספר או על פני עבודה במסגרת צוות כמו אשכול גנים, משום שמבנה זה של העבודה בגן מקנה להן תחושת עצמאות, גיוון, גמישות ואפשרות לבטא יצירתיות.

מחאג'נה אברהים, כפיר דרורה (2010). לימודי אסלאם בעידן הגלובליזציה: המקרה של הכשרת המורים הערבים בישראל, המכללה האקדמית בית ברל, היחידה למחקר והערכה.

במחקר נבדקה האוריינטציה האסלאמית, הגלויה והסמויה, שאליה מכשירים את פרחי ההוראה המוסלמים בישראל. החוקרים בדקו מה הפנימו בוגרי החוג לדת האסלאם במכללת אלקאסמי, ומה הם מלמדים בפועל בבתי הספר הערביים. המחקר יצא מן השיח בדבר השפעת הגלובליזציה וריבוי התרבויות על החברה, תוך התמקדות בחינוכם של מורים מקבוצת המיעוט הערבית-אסלאמית.

המחקר נעשה בגישה איכותנית, המתאימה לסוגת ניתוח מדינות. מקורות הנתונים היו מסמכים וראיונות חצי מובנים.

בעת שיעור סינכרוני מקוון. השיעור כלל שילוב של שלושה תחומי ידע: ידע דיסציפלינרי בהוראה מותאמת במתמטיקה או בקריאה, ידע דידקטי והוראה מקוונת סינכרונית. שיטת המחקר: השיעורים הוקלטו, תומללו ונותחו איכותנית וכמותית. ניתוח אסטרטגיות ההוראה נעשה על פי המודל של פורשטיין (1991) לבחינת אסטרטגיות תיווך פדגוגיות; המודל של גולדמן והסלברניג (1997), לצורך בדיקת אסטרטגיות בתחומי הדעת; והמודל של משרע (2006), המרחיב את המודל של שולמן ומשלב את כלל התחומים יחד עם התחום הטכנולוגי. בין הממצאים: א) מסתמנת מגמה של העדפת שימוש באסטרטגיות ממזגות לעומת אסטרטגיות טהורות. ההעדפה מתבטאת בשימוש כמותי מוגבר באסטרטגיות המשלבות תחומי דעת עם פדגוגיה וטכנולוגיה; ב) למרות קיומו של ידע תאורטי נמצא כי הסטודנטים בראשית דרכם המקצועית תפעלו אסטרטגיות הוראה ביעילות חלקית; ג) החשיפה להוראה מקוונת סינכרונית ייחדה את הכשרתם של הסטודנטים שדיווחו על רכישת כלי משמעותי מבחינת ההוראה האישית המותאמת, זאת בהשוואה לסטודנטים האחרים במסלול; ד) מורי בית הספר דיווחו כי הוראה מותאמת בכלים מקוונים היא דרך נוספת ויעילה לתמיכה במתקשים תוך שיתוף פעולה ומיקוד הצרכים על ידי המחנך. מחקר זה נערך בסיוע מכון מופ"ת.

פליישמן עמוס (2010). "לא שואלים מי התחיל, משעים את כולם": כיצד צריך ילד מוכה בבית הספר להגיב למכה? עמדות הורים ומורים, המכללה האקדמית לחינוך אחוה.

מבוגרים מגנים אלימות, אבל לעתים מדריכים ילדים להחזיר מכות. החזרת מכות קובעת פעמים רבות את עוצמת האלימות ואת התפשטותה ומביאה לתוצאות קשות ובלתי-רצויות. למרות זאת, מחקר על עמדות הורים ומורים בעניין זה עורר התעניינות מעטה בלבד. המחקר בחן הבדלים בין עמדות של סטודנטים לתואר שני לחינוך, שהיו הורים וגם מורים, ובין סטודנטים לתואר שני במינהל עסקים, שהיו הורים אך לא מורים. המחקר כלל גישה איכותנית וגישה כמותית. כלי המחקר היה שאלון עמדות מדרגי של 6 רמות שפותח לצורכי המחקר. אוכלוסיית המחקר כללה 39 מורים ו-14 הורים. מן הממצאים: בחלק הכמותי נמצאו ציוני ההורים באשר להחזרת מכות גבוהים יותר מציוני המורים. לא היה הבדל בין הורים למורים באשר להמלצה לילד האישי להגיב פיזית לאלימות מילולית. עוד נמצא כי ציוני הורים היו גבוהים מציוני מורים כשנותחו עמדות המשיב באשר להחזרת מכות של הילד האישי, אבל לא היה הבדל באשר להחזרת מכות של תלמיד אישי או באשר לענישת מחזיר המכות.

הקריטריונים שקיבלו את הדירוג הגבוה ביותר בקרב האימהות הערביות המשכילות בסדר יורד היו: שפת הספר, נושא הספר והערכים שבו. הקריטריונים שדורגו כנמוכים ביותר היו: שיקול דעת עצמאי, המלצות גננת או עיתון ושיקול כלכלי; ג) בקרב אימהות יהודיות משכילות דורגו כגבוהים ביותר: שפת הספר, העלילה ושיקול דעת עצמאי וכנמוכים ביותר: אורך ועובי הספר, שיקול כלכלי וגמימים. מחקר זה נערך בסיוע מכון מופ"ת.

שישון ברוריה, מסאלחה טאהא (2010). תפיסותיהן של שתי קבוצות סטודנטים, המתנסות בהוראה בגישות שונות, את ההתנסות המעשית ואת תרומתה של כל אחת מהגישות לפיתוחם המקצועי, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין, המכללה האקדמית הערבית לחינוך בישראל, חיפה.

המחקר בדק את חוויית ההתנסות המעשית בהוראה של סטודנטים כפי שהיא משתקפת בדבריהם: החשיבות שהם מייחסים להתנסות, התפיסות שלהם לגבי המסוגלות העצמית שלהם להוראה, הקשיים שהם חווים ועמדותיהם כלפי הגורמים המערבים בהתנסות - מורים מאמנים, מדריכים דידקטים, תלמידים ועוד. נוסף על כך ביקש המחקר לבחון אם ועד כמה יש הבדל בתפיסות ובחוויית הסטודנטים. בהקשר של שתי גישות שונות להוראה: גישת המורה המאמן וגישת המורה העצמאי. שיטת המחקר הייתה איכותנית-פרשנית. אוכלוסיית המחקר כללה 16 סטודנטים. כלי המחקר היה: ראיונות מובנים. בין הממצאים: הסטודנטים בשתי הקבוצות חשים שההתנסות הכינה אותם כראוי לאתגרי הכניסה להוראה; הסטודנטים בשתי הקבוצות הפגינו רצון עז ליצור קשר אישי עם תלמידיהם, לזכות בהערכתם ולהשתלב יותר בחיי בית הספר; נמצא שהקשיים, הבעיות והעמדות של סטודנטים שהתנסו בגישת המורה העצמאי דומים לאלה של מורים מתחילים, בעוד שסטודנטים המתנסים בגישת המורה המאמן נמצאים בשלב התחלתי יותר מבחינת ההתפתחות המקצועית. מחקר זה נערך בסיוע מכון מופ"ת.

אבני-שיין חנה, ברט דורית (2010). אסטרטגיות הוראה רב-ממדיות בשיעור מקוון סינכרוני: תרומתו של דף עבודה אישי ליעילות דרכי הוראה של תלמידים לקויי למידה, מכללת סמינר הקיבוצים, המכללה לחינוך, לטכנולוגיה ולאמנויות.

המחקר מנתח את ממצאיו של פרויקט ייחודי, המציע שיתוף פעולה בין מוסד אקדמי להכשרת מורים לבין קהילה ובית ספר שש-שנתי במרכז הארץ. מטרת המחקר הייתה לבחון את הדרכים ואת הסוגים של התמודדות של מתכשרות להוראה

מרכז המידע הבין-מכללתי

הספר. קיימת חשיבות רבה לכן לשליטה של המורים עצמם בשפה העברית. מן הראוי שלשונם תהיה לשון תקינה ועשירה, ותהווה דוגמה לשונית טובה ומודל לחיקוי בקרב התלמידים. במחקר זה נבדקו תפיסותיהם של סטודנטים להוראה כלפי לימודי הלשון וחשיבותם; נעשה ניסיון לחשוף הבדלים בתפיסותיהם של קבוצות שונות בקרב הסטודנטים.

אוכלוסיית המחקר כללה 113 סטודנטים שלמדו במכללה אחת והכשירו עצמם להוראה בדיסציפלינות שונות. כלי המחקר היה שאלון דיווח עצמי שנבנה במיוחד לצורכי מחקר זה. השאלון כלל שאלות סגורות ופתוחות.

בין הממצאים: רוב הסטודנטים לא אהבו את לימודי הלשון בתיכון ורבים מהם זוכרים אותם כמשעממים וקשים, בעיקר בגלל התחביר וכללי הדקדוק בעברית; הסטודנטים מדווחים שהם קוראים כיום ספרים ועיתונים במידה בינונית עד רבה; הסטודנטים מדווחים על עצמם כבעלי שליטה רבה בעברית ומעט פחות בדקדוק; הסטודנטים תופסים את לימודי הלשון כחשובים עבור מורים אך חלה ירידה בתפיסה זו בתום הקורס; נמצאו קשרים חיוביים בין קריאת ספרים לבין שליטה בעברית אך לא לשליטה בדקדוק, בין הציון בגרות בלשון עברית לבין השליטה בדקדוק ובין עמדות כלפי לימודי לשון לבין המוטיבציה להצליח בקורס. מן המחקר עולה כי יש צורך להמשיך בלימודי הלשון במכללות להכשרת מורים וכי ראוי לקיים בדיקה לגבי תוכנם של קורסי הלשון והחומר הנלמד בהם.

מחקר זה נערך בסיוע מכון מופ"ת.

קרוף רחל (2010). *תרבות הפנאי של ילדים בדוויים בנגב*, המכללה האקדמית ע"ש ק"י, באר שבע.

המחקר עוסק בתרבות הפנאי של ילדים בדוויים המתגוררים ביישובי קבע וביישובים ארעיים בנגב. בסקירת ספרות המחקר הרלוונטית נמצא שבישראל קיים חסך רב במחקרים העוסקים בפנאי של ילדים בכלל וזה של ילדים בדוויים בפרט. מצב זה הוביל לכתיבת המחקר, כשמטרתו היא לחשוף את התנאים, המצאי, השכיחות והמאפיינים של תרבות הפנאי אצל ילדים בדוויים. אוכלוסיית המחקר כללה 430 ילדים, בנים ובנות, הלומדים בכיתות ג'-ו', הלומדים בארבעה בתי ספר. המחקר השתמש במתודולוגיה כמותית ואיכותנית. כלי המחקר היו שאלון סגור לפירוט רשימת פעילויות הפנאי של הילדים, שאלון פתוח למנהלים וצירורים של הילדים.

בין הממצאים: (א) מספר הילדים המשתתפים בפעילויות פנאי מאורגנות קטן מאוד; (ב) ביישובים הארעיים לא קיימים מוסדות פורמליים או חוגים העוסקים בתרבות הפנאי; (ג) המצב הסוציו-אקונומי של המשפחות וחוסר המודעות לנושא מונעים את

בחלק האיכותני נמצא שעמדת המרואיינים שללה החזרת מכות בבית הספר ותמכה בענישת מחזירי המכות. למרות זאת, חלק מהמורים ורוב ההורים תמכו בכך שילדם האישי יחזיר מכות. הועלו נימוקים השוללים ומחייבים גישה זו. הדיון בממצאים מסביר בין השאר, על פי תורת המשחקים, מדוע הרתעת הבריון מחייבת הענשת מחזירי המכות.

מחקר זה נערך בסיוע מכון מופ"ת.

גייגר ברנדה (2010). *סטודנטיות ערביות חוקרות במחקר מוקיר (appreciative inquiry) את עוצמות תרבותן ועדתן בנושא נגישות והצלחת נשים בהשכלה גבוהה*, המכללה האקדמית בית ברל.

המחקר משלב מספר גישות ומושגים מרכזיים ובהם: מסוגלות אישית ודטרמיניזם הדדי בין הפרט, הסביבה וההתנהגות. מושגים אלה מתקשרים לגישה הקונסטרוקטיבית בפענוח המציאות כסובייקטיבית ולניתוח של כוחות חברתיים, הקיימים בעת אינטראקציה חברתית. זהו מחקר מוקיר - איכותני, המשמיע את קולן של סטודנטיות ערביות מעדות שונות בחיפוש חיובי, מיטבי, אפשרי ועתידי בחייהן ובתרבותן באשר להצלחה ברכישת השכלה גבוהה ובעולם התעסוקה.

אוכלוסיית המחקר כללה 42 סטודנטיות מבנות העדה הדרוזית, 16 סטודנטיות מהעדה המוסלמית ו-8 - מהעדה הנוצרית. כלי המחקר היה ריאיון קבוצתי הומוגני מבחינת דת.

ממצאי המחקר מראים את חשיבותה של תמיכת המסורת המורכבת ביציאתן של בנות ללימודים וכן את מיקומן המרכזי של המכללות האזוריות לנשים ערביות המתגוררות בכפרים. נגישות פיזית, תנאי קבלה נוחים ומתן עזרה ותמיכה בכל התחומים שבהם נשים ערביות מתמודדות מרחיבים את הנגישות להשכלה גבוהה. המחקר מראה כי הבדלים בין עדות ובין כפר לעיר אינם במהות אלא בדרגות. מתן ביטוי להשקפותיהן של העדות השונות באותו מגזר מאפשר הבחנות חדות יותר בגיוס משאבים על פי כל עדה ובדיאלוג בין עדות ותרבויות, המכוון לקביעה עצמית, להצעות ולרעיונות ולשינוי חברתי המגלם רב-תרבותיות.

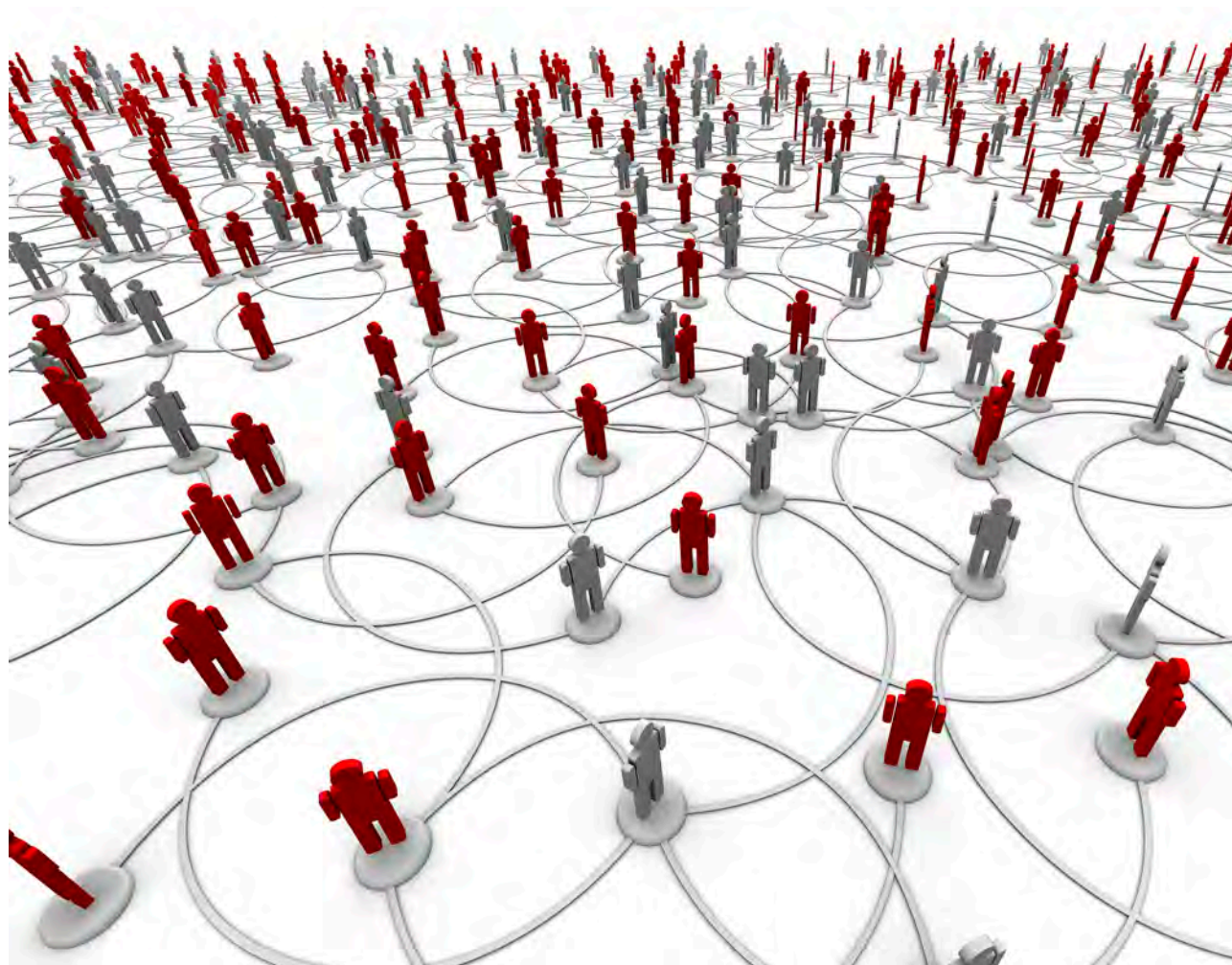
מחקר זה נערך בסיוע מכון מופ"ת.

דוניצה-שמידט סמדר, גליקמן אניה, אקרמן-אשר הילה (2010). *תפיסותיהם של פרחי הוראה באשר ללימודי הלשון העברית במכללה, חשיבותם ומידת האפקטיביות שלהם בהכשרת מורים*, מכללת סמינר הקיבוצים, המכללה לחינוך, לטכנולוגיה ולאמנויות.

תהליך רכישת שפת האם ניכר בעיקר בשש שנות חייו הראשונות של הילד, והוא נמשך באופן טבעי לאורך כל שנות לימודיו בבית

בין מסקנות המחקר ההמלצה לקיים פעילויות במסגרת הלימודית ובחינם; מומלץ גם שהחינוך לתרבות הפנאי באוכלוסייה זו יעבור לאחריות בית הספר, בשיתוף המתנ"סים, שיכולים לספק כוח אדם מקצועי מתאים.
מחקר זה נערך בסיוע מכון מופ"ת.

שליחת הילדים לפעילויות בתשלום; ד) מנהגים המעוגנים במסורת אוסרים לעתים על בנות או על בנים ובנות להשתתף בפעילויות אלה; ה) מנהלי בתי הספר מעוניינים לקיים פעילויות פנאי במסגרת שעות הלימודים, אך אינם מממשים זאת בשל חוסר תקציב או כוח אדם מקצועי.

אימג'בנק/Thinkstock

יום עיון במכללת סמינר הקיבוצים: הדרך אינה קיימת, הדרך מתהווה ד"ר אסתר קליניצקי

"אני מדמינת את החיים של היהודים בצפון אתיופיה, בנופים המדהימים של שדות משילה (סוג של חיטה שגדלה באתיופיה) וחריש, ליד הנהר שבו ילדים טובלים במימיו. במעוף של עשרים או שלושים שנה, אותם הילדים או האחים וקרובים ושל אותם ילדים, יושבים כאן במוסד להשכלה גבוהה בישראל ומכינים את עצמם למקצוע חשוב כהוראה.... אנחנו יכולים לומר בבטחה, שהדרך אינה נתונה מראש.... אנחנו במו ידינו מפלסים אותה..." (דברי ד"ר אסתר קליניצקי, שנאמרו במהלך יום העיון).

לתכנית ועוד. במסגרת הפורום גובש רעיון לקיים מפגש של כל הסטודנטים הלומדים במכללות האקדמיות לחינוך. מטרת המפגש הארצי הייתה לאפשר היכרות בין הסטודנטים הלומדים בתכניות השונות, לערוך דיון על האתגרים העומדים בפניהם, ולהגביר את מודעותם להיותם בין הנושאים באחריות חברתית לשוויון הזדמנויות בחברה הישראלית.

ליום העיון הראשון של התכנית, בהנחייתה של המרכזת הארצית שלה, **ד"ר אסתר קליניצקי**, הגיעו כ-80 סטודנטים מכל הארץ ומוזמנים נוספים. מרכזי התכנית שתכננו יחד את מהלך היום, בחרו נושא העוסק בדרכים שבהן ניתן לחולל שינוי משמעותי ברמת הפרט וברמה הציבורית-חברתית. הם נעזרו במשפטו של המשורר והמחזאי הספרדי אנטוניו מצ'אדו (1875-1939), "הדרך אינה קיימת... הדרך מתהווה", כדי לדון בתהליכי שינוי, שמקורם לעתים ברעיון של אדם המתמודד עם שינוי במהלך חייו, לעתים באידאל של קהילה שלמה ולעתים בתנאים חיצוניים. בדיון נתפס השינוי כמקור להתפתחות וליצירה וכחלק מהנחישות של כל אחד ואחד.

ד"ר יוסי אסף, נשיא מכללת סמינר הקיבוצים, בירך את באי יום העיון, וייחל לכך שיום עיון ראשון זה יתווה דרך לרבים אחרים שיבואו בעקבותיו. **ד"ר אורנה שץ אופנהיימר** כשותפה ליוזמת התכנית הארצית ואחראית מטעם האגף להכשרת עובדי הוראה על התכנית, הביעה אמון ברכזי התכניות שבמכללות ובסטודנטים הלומדים בהן והוסיפה, כי היא תקווה שהתכנית הארצית תגרום לשינויים משמעותיים לא רק בקרב משתתפיה אלא גם בכלל החברה הישראלית. **אביטל דסה**, סטודנטית ממכללת סמינר

בשנת תש"ע יצאה לדרך תכנית ארצית להכשרת מורים יוצאי הקהילה האתיופית, הפועלת מטעם האגף להכשרת עובדי הוראה במשרד החינוך. התכנית צומחת בארבע מכללות אקדמיות לחינוך: מכללת סמינר הקיבוצים, הקמפוס האקדמי אחוה, מכללת אורנים ומכללת אפרתה, ובשנה הבאה תיפתח קבוצה בתחום החינוך הגופני במכללת וינגייט. בתכנית לומדים כמאה סטודנטים. מטרתה היא לאפשר לבני הקהילה האתיופית להצטרף למערך הכשרת המורים ובהמשך להשתלב בהוראה במערכת החינוך.

התכנית כוללת תכנים המשותפים לכל התכניות הפועלות בארבע המכללות. כלולים בה הדגשים ייחודיים בתחום הלמידה, כאסטרטגיות למידה בדגש על האוריינות האקדמית, קורסי העשרה להעצמה אישית ופיתוח מנהיגות חינוכית-חברתית, ימי עיון וסיורים. קורסים אקדמיים ייחודיים, העוסקים במורשת התרבות היהודית האתיופית (במכללת אחוה הוקם מרכז למורשת יהדות אתיופיה), לכל הלומדים המשתתפים בתכנית מוצעת תמיכה באיתור מלגות ובתגבור לימודי וסדנאות השתלבות בעבודת ההוראה. התכנית הייחודית מלווה במחקר הערכה לבחינת יעילותה, לבדיקת מדדי השתלבות בהוראה ולסיוע בהתאמתה לצורכי הלומדים בה.

במסגרת התכנית הארצית משנה שעברה (תש"ע) מתקיים במכון מופ"ת מפגש קבוע של פורום רכזי התכניות במכללות האקדמיות לחינוך. הפורום נפגש לשיח ולדיון בסוגיות מרכזיות הנובעות מייחודית התכנית, לדוגמה: המטרות החינוכיות והחברתיות של התכנית, קריטריונים לקבלה למכללות, לימוד על אודות מורשת יהדות אתיופיה, דרכים לאיתור סטודנטים מתאימים

למידה טובים בחברה הישראלית ש"לא כל כך הבינה שגם ילד אתיופי יכול ללמוד בטכניון". הוא תיאר את מקומם של ההורים בתמיכה בדרכו, לאורך כל השנים ועד היום, והדגיש במיוחד את מקומם של מוריו השונים, שהשפיעו עליו. ההרצאה הייתה מרתקת ואפשרה ללמוד על ההתמודדויות השונות שעבר מכפר אתיופי, דרך המסע מסודן עד לטכניון במדינת ישראל. ההרצאה העמיקה את התודעה בדבר מקומם של המורים בהתפתחות הילד ושימשה השראה להעצמה לכלל המשתתפים. כפי שכתבה אחת המשתתפות במשוב: "למדתי הרבה דברים שלא ידעתי, יש לנו (הכוונה ליוצאי אתיופיה) מודל לחיקוי, הוא נתן לי מוטיבציה, לא לוותר, לשאוף ולהאמין בעצמנו".

ד"ר ענת ישראלי מימין, רכזת אקדמית של התכנית הייחודית ליוצאי אתיופיה באורנים וסטודנטים מארבע מכללות לחינוך

בחלק השלישי של יום העיון התקיימו סדנאות - "עושים שינוי". מנחי הסדנאות היו מרכזי התכנית מהמכללות השונות: ד"ר רינה ברנר, ד"ר ענת ישראלי, ירון דסטה, יעל הלרוביץ ומיכל ליסון. בדרכים יצירתיות ומגוונות נדנו שאלות בדבר שינויים אישיים, ובדרכים להתמודד עם הלימודים ככל תהליך למידה הדורש שינוי.

עם סיום יום העיון למשתתפים ולמארגנים הייתה תחושה של התלהבות ושל שביעות רצון. הניסיון הראשוני עורר רעיונות לימי עיון נוספים. הוחלט שיום העיון של התכנית הייחודית יתקיים בשנה הבאה, שנת תשע"ב, במכללת אורנים. את יום העיון יארגנו בשיתוף עם סטודנטים הלומדים במכללות. בביקור במכללה, פרופ' יאיר קארו הביע תמיכה מלאה בקיום יום העיון במכללת אורנים. ■

הקיבוצים בירכה את הנוכחים בשם הסטודנטים. בהמשך נהננו מקטע מחול של להקת "מחול נטו" בהנחייתה של **תרצה ספיר**. שתי הרצאות מרכזיות אפשרו את פתיחתו של דיון מעמיק בשאלה, כיצד מחוללים שינוי:

1. **עמוס לויטוב**, מי שהיה נווט בחיל האוויר, נפל בשבי המצרי בקרב אווירי בתקופת מלחמת ההתשה, ריתק את השומעים בסיפורו האישי. לויטוב, מרצה וסופר (הוציא לאור את "לילה ועלים" "שקר השתיקה"), סיפר על שלוש וחצי שנותיו בכלא המצרי. הוא תיאר את דרכי ההתמודדות שלו עם הסבל

הפיזי והנפשי ואת הימים שבהם המתין לחילוץ מהכלא יחד עם שבויים נוספים. הוא תיאר את התהליך המורכב שעבר לאחר השחרור, תהליך שכלל הזדמנות לצמיחה, המתמשך עד היום. ההרצאה הייתה מעניינת וגם אפשרה ללמוד על תקופה חשובה בתולדות מדינת ישראל, במבט האישי עוררה השראה לשינוי וצמיחה. ההרצאה עוררה מחשבה גם על מצבו של גלעד שליט. היטיבה לבטא את הנאמר בהרצאתו של עמוס אחת מהמשתתפות כפי שכתבה בדפי המשוב:

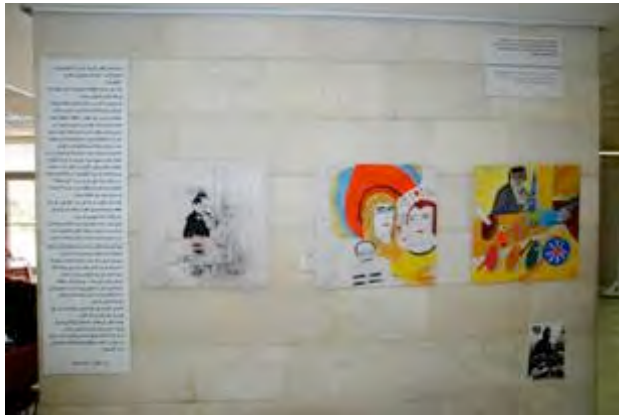
"ההרצאה של עמוס נתנה לי כוח, גם אני יכולה להתמודד עם מצבים קשים ולצמוח מהם, לקחת הרבה לחיים הפרטיים והמקצועיים שלי".

2. **אברהם אדגה** - מהנדס שלמד בטכניון ועובד בו, הוגה דעות וסופר (הוציא לאור את "מסע אל החלום" ו"עם הפנים קדימה", מפרסם את מאמריו בפורומים שונים). אדגה תיאר באופן ציורי את דרכו כילד באתיופיה ומאוחר יותר כמי שסיים תיכון בישראל וכבעל כישורי

ידיעות המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין

מציגה את יצירות האמנות, מתעדת את תהליך היווצרותן ומלווה מגוון פעילויות אמנותיות חברתיות המתבצעות בקהילה. עד כה הוצגו בגלריה שתי תערוכות: "גלריית רחוב" - תערוכת ציורי רחוב שנעשתה במרכז ע"ש ג'ינוגלי בירושלים. מרכז זה מקיים פעילות אמנותית חברתית עם ילדים בחינוך רגיל ובחינוך המיוחד ממזרח וממערב ירושלים. את התמונות שהוצגו ציירו הילדים על פי צילומים שצולמו ברחבי העיר, והן מיועדות להצגה בחצרות בתי הספר וברחוב יהודה הנשיא. הציורים צבעוניים, אקספרסיביים ובעלי עוצמה בראשונות שלהם.

"הברכה והיער" הוא אוסף יצירות המסכם תהליך יצירה של שנתיים מאת אמני מועדון "דרכון לקהילה" - תכנית קהילתית למען אנשים המתמודדים עם פגיעה נפשית, תכנית מהמחלקה לתרבות ופנאי "שיאים" של עמותת שק"ל - תכנית המפעילה מגוון שירותי תרבות, פנאי, ספורט וחברה לאוכלוסיה מגוונת של למעלה מ-1,000 אנשים עם צרכים מיוחדים. בעבודות רב הנסתר על הגלוי ומכאן שמה של התערוכה. האמנים המתכנסים אחת לשבוע יוצרים כדי לחוות, לקרוא, להבין, לראות ולהקשיב לקולות הפנימיים שלהם.

החוג לחינוך בלתי פורמלי - חדש!

חדש - החוג לחינוך בלתי פורמלי אושר על ידי המועצה להשכלה גבוהה. חוג זה נועד להכשיר סטודנטים בעלי חזון חינוכי ומעורבות חברתית לניהול פרויקטים חינוכיים בקהילה. הלימודים בחוג שואפים לפתח בקרב הסטודנטים כישורי יוזמה ומנהיגות להובלת תהליכי שינוי בתחום החינוכי והחברתי בקהילה. הלימודים בחוג לחינוך בלתי פורמלי הם במתכונת דו-חוגית לסטודנטים הלומדים חינוך במסלול העל-יסודי. הלימודים בחוג יתחילו בשנת הלימודים תשע"ב. תכנית הלימודים בחוג מאפשרת לסטודנטים בחירה באחת משתי ההתמחויות:

- א. **ההתמחות בחינוך חברתי-קהילתי** - הלימודים מתמקדים בחינוך הערכי-חברתי כפי שהוא מתקיים בבית הספר ובקהילה. ההתמחות נועדה להקנות לסטודנטים מיומנויות וכלים מקצועיים לניהול תכניות חינוכיות-חברתיות בקהילה ובבית הספר. בוגרי ההתמחות משתלבים בעשייה חינוכית חברתית במרכזים הקהילתיים, בתנועות הנוער ובעמותות, ובמחלקות הנוער והתרבות ברשויות המקומיות.
- ב. **התמחות בקידום נוער** - הלימודים מתמקדים בתחום הטיפול בבני נוער במצבי סיכון ומצוקה. לימודי ההתמחות נועדו להקנות לסטודנטים ידע אקדמי רחב וכלים מקצועיים להתערבות חינוכית-טיפולית בבני נוער הנמצאים במצבי משבר ומצוקה. בוגרי ההתמחות משתלבים כעובדים חינוכיים-טיפוליים בכפרי הנוער, בפנימיות, ביחידות לקידום נוער ובמגוון המסגרות לטיפול בנוער הקיימות בקהילה. הענקת התואר מותנית באישור המועצה להשכלה גבוהה.

הגלריה לאמנות חברתית במכללה

השנה נפתחה במכללה "הגלריה לאמנות חברתית". הגלריה היא חלק מהמכללה לחינוך; היא מעודדת הצגת אמנות המשמשת כלי חינוכי חברתי ושואפת להגברת מודעות לסוגיות חברתיות וסביבתיות באמצעות התערוכות המוצגות בין כתליה. הגלריה

עם מכללת סכנין, שבו נפגשים סטודנטים להוראת אנגלית משתי המכללות ועובדים יחד על פרויקט משותף בנושא הסובלנות. נוסף על כך, נפגשו המורים עם תלמידי מסלול החינוך המיוחד בחברה הערבית ולמדו על עבודתם במרכזים קהילתיים במזרח ירושלים וכמו כן למדו על קורס ייחודי המתקיים במכללה, העוסק בחינוך גופני ובגיבוש צוות רב-תרבותי.

ד"ר עליזה יהב, ראש החוג להוראת אנגלית, שאירחה את המשלחת במכללה ציינה כי "בימים אלו, שבהם יחסי ישראל עם העולם נמצאים בשפל, חשוב לחשוף את אנשי החינוך מרחבי העולם אל הפן הסובלני של החינוך הרב תרבותי בישראל."

המכללה למען הקהילה

קורס משותף לסטודנטים מהמכללה ולסטודנטים ממכללת סכנין לשיפור אנגלית תוך התמקדות בנושא הסובלנות וריבוי תרבויות

מכללת דוד ילין ומכללת סכנין מקיימות, זה שלוש שנים, קורס לשיפור רמת האנגלית של הסטודנטים המכשירים את עצמם להיות מורים לאנגלית משתי המכללות. במהלך הקורס מתמקדים הסטודנטים בנושא הסובלנות, המודעות לגזענות ולמלחמה בדעות קדומות ובשפה ככלי להעברת נושא הסובלנות וקבלת ה"אחר".

הפעילות המשותפת של שתי הקבוצות השנה נערכה בתחילת השנה במכללת דוד ילין.

במהלך המפגש הוקמו צוותי עבודה של ארבעה סטודנטים בכל אחד, שבהם חברים סטודנטים מדוד ילין וממכללת סכנין. כל קבוצה קיימה חשיבה ודיון על קבוצות זהות אליהן שייך כל אחד מחבריה (קבוצות אתניות/חברתיות/דתיות ועוד), ובמהלך סמסטר ב' נבנתה כל קבוצה יחידת לימוד בנושא אחת הזהויות, בעבודה משותפת באמצעות האינטרנט.

הסטודנטים נפגשו שוב בסוף שנת הלימודים, הפעם במכללת סכנין, על מנת להציג את העבודות ולדון בתהליך העבודה המשותפת.

ד"ר עליזה יהב, ראש החוג לאנגלית במכללה, מרכזת ויוזמת הקורס:

"כמורי מורים, הרגשנו חובה לעבור מתיאוריה למעשה בנושא הסובלנות. המורים לעתיד בשני המגזרים חייבים לחוות ולהפנים את הערך של קבלת האחר על מנת שיבוא לידי ביטוי מעשי בהוראה שלהם, כדי שהדור הבא יהיה מסוגל לחיות בסביבה של סובלנות ופתיחות". ■

פרס למרצה במכללה

אנו מברכים את **ד"ר חיים נוי**, מרצה במכללה, על קבלת פרס Prix Jean Widmer מאוניברסיטת פריבורג על הצטיינות במאמר שהוא כתב על אתר ההנצחה בגבעת התחמושת וכן על קורות חיים אקדמיים של חוקר צעיר.

משלחת מורים בבתי הספר היסודיים והעל יסודיים מבריטניה ביקרה במכללה

המשלחת ביקרה במכללה בפברואר השנה על מנת ללמוד על נושא האינטראקציה בין בתי הספר ובין הקהילה בישראל. הקבוצה, שהגיעה ארצה בחסות המועצה הבריטית, סיירה במכללה והתרשמה מפרויקטים ומקורסים המתקיימים בה בנושא סובלנות וקבלת האחר, בין היתר מקורס משותף, שהמכללה מקיימת יחד

רוח האדם, רוח החינוך

פרופ' יהודה בר שלום, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין

סגירת הכינוס נעשתה ב-tour de force של מנהלת קמפוס ביאליק רוגוזין, קארן טל, ששוחחה על הסרט זוכה האוסקר העוסק בבית הספר שבניהולה וענתה לשאלות הקהל. משתתפים תיארו את הכינוס כ"הזדמנות לגעת ברוח", "התרוממות רוח" ו"פעילות שממש מעוררת השראה". כעת מקווים המארגנים שמכללות נוספות יפתחו את דלתותיהן לעיסוק בשאלות היסוד של האדם, הנפש והרוח, מתוך הבנה שאלו הן גם שאלות היסוד של החינוך.

בכינוס השתתפו 150 מרצים, אורחים וסטודנטים.

מארגני הכנס:

אייל בלוח, מכללת דוד ילין

פרופ' יהודה בר שלום, מכללת דוד ילין

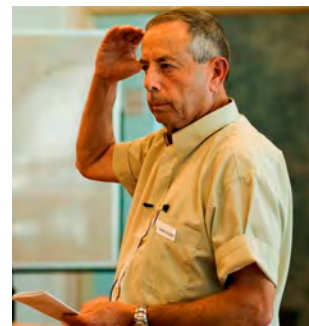
תדהר שירה כהנים, אגודת הסטודנטים, מכללות דוד ילין

עמיר פריימן, התנועה להעצמת הרוח בחינוך

חני קפון, מכללת דוד ילין

פרופ' ישעיהו תדמור, התנועה להעצמת הרוח בחינוך

לאחרונה התקיים במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין כנס ראשון מסוגו בנושא "רוח האדם, רוח החינוך", בשיתוף פעולה עם התנועה להעצמת הרוח בחינוך.

פרופ' תדמור

בשנתיים האחרונות מקיימת התנועה להעצמת הרוח בחינוך כנסים במקומות שונים בארץ, מתוך רצון, כדברי היו"ר שלה, פרופ' ישעיהו תדמור, "להחזיר את החינוך לחינוך". בכמה מכנסים אלה השתתפו נציגים של מכללת דוד ילין, ש"הציצו ונפגעו" ויזמו, יחד

עם מובילי התנועה, כנס ראשון מסוגו במכללה להכשרת מורים. תהליך ארגון הכנס כלל התייעצות ופיתוח תוכני הכנס עם ראש המכללה, ד"ר אנה רוסי, ראשי מסלולים, ראשי יחידות, מרצים ואגודת הסטודנטים של המכללה, כאשר את רוב פעילות הסטודנטים ארגנה סגנית היו"ר של אגודת הסטודנטים, תדהר שירה כהנים. במסגרת ההתייעצויות וההכנות לכנס בחרו אנשי הסגל והסטודנטים מורים ומנהלים מהשטח, שיבואו לכנס להציג את משנתם החינוכית בסדנאות מקבילות.

בפתיחת הכנס הרצה פרופ' תדמור, שהציג את תפיסתו על שורש החינוך ועל מהותו, שבעיניו הם עיסוק בשאלות האדם והתעלות האדם. ד"ר בועז צבר, ראש לימודי החינוך במכללה, דיבר על הארוס ככוח המניע למגע מיטיב ומצמיח עם לומדים. אחרון הדוברים, צבי עצמון, דיבר על מקומה של השירה והרוח ככלי חשוב לפענוח והמשגה של מצב האדם.

בין ההרצאות התקיימה הופעה של מקהלת הסטודנטים של דוד ילין בניצוחה של ציונה שי, רכזת מסלול וולדורף.

לאחר ההרצאות התנהלו שש סדנאות במקביל, עם כתריסר נציגים מהשדה, מורים ומנהלים, שנבחרו כאמור על ידי הסטודנטים, המרצים ונציגי התנועה להעצמת הרוח. האורחים תיארו מודלים מעוררי השראה של העצמת הרוח בזירות חינוכיות הלכה למעשה. את הסדנאות הנחו סטודנטיות מהמכללה.

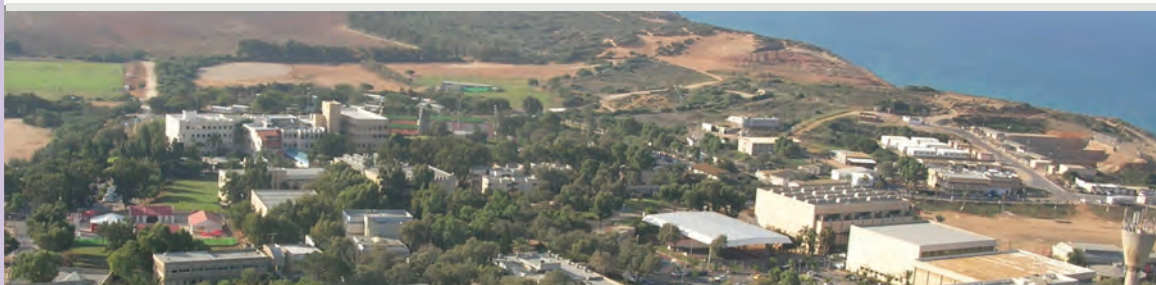

מקהלת הסטודנטים

ברכות למכללת לוינסקי לחינוך

על קבלת אישור המל"ג לפתיחת תכנית MTeach בבית הספר לתארים מתקדמים בראשותה של פרופ' מיכל צלרמאיר. התכנית מיועדת לבעלי תואר B.A. שבכוונתם ללמד בבתי ספר על-יסודיים בדיסציפלינות האלה: מתמטיקה, אנגלית, ספרות עברית וכללית, לשון עברית, מקרא, יהדות, מוזיקה.

קונגרס וינגייט למדעי הספורט והפעילות הגופנית 2012

בסימן 20 שנה לזכייה במדליה האולימפית הראשונה

בשיתוף עם המרכז הרפואי "מאיר" מרכז רפואי מאיר
מובילים את רפואת הספורט בישראל

כ"א - כ"ד באדר תשע"ב
18-15 במרץ 2012

מארגנים: המכללה לחינוך גופני ולספורט ע"ש זינמן במכון וינגייט
מכון וינגייט לחינוך גופני ולספורט
הוועד האולימפי בישראל
מקום: מכון וינגייט, נתניה

קול קורא ראשון
ינואר 2012

נושאים:

1. יישומי המדע באימון ובספורט התחרותי
2. פעילות גופנית ובריאות הציבור
3. פעילות גופנית בקרב ילדים ומתבגרים
4. מרכיבים גנטיים בפעילות גופנית ובספורט
5. תזונה, כושר ופעילות גופנית
6. היבטים פסיכולוגיים של הפעילות הגופנית
7. היבטים התנהגותיים בניהול ספורט
8. תנועת האדם ובקרה מוטורית
9. חינוך גופני וספורט

לרישום וקבלת מידע נוסף:

משרד הכנס, טל': 09-8639370

דואר אלקטרוני: congress@wincol.ac.il אתר אינטרנט: <http://congress.wincol.ac.il>
מען למכתבים: משרד כנס וינגייט 2012, המכללה לחנ"ג ולספורט, דואר וינגייט, נתניה 42902

בואו לשלב ידיים בשלובים

מה בשלובים?

קבוצות:

קבוצות עניין בתחומים מגוונים. ניתן להצטרף לקבוצות וגם ליצור קבוצות.

בלוג אישי:

בלוג אישי עם אפשרויות להוספת קבצים - קובצי טקסט, תמונות ועוד.

קישורים מתעדכנים:

קישורים בתחום ההוראה המתעדכנים כל העת על ידי חברי הרשת.

עדכונים על אירועים:

אירועים קרבים, הנוספים כל העת על ידי חברי הרשת.

דפים:

אפשרות לפתיחת דפים בקלי קלות, לכתוב בהם ולערוך אותם במשותף בצורה פשוטה ונוחה. ועוד ועוד...

שלובים, הרשת החברתית-מקצועית של מכון מופ"ת, מציעה לכם להצטרף לקהילה מקצועית רבת גוונים של אנשי חינוך.

שלובים הוקמה על מנת לאפשר לכם, אנשי החינוך, להסתייע בעמיתים בתחום החינוך ובהכשרת מורים כדי להקל עליכם את עבודתכם, לייעלה ולהעשירה.

שלובים מאפשרת לכם להתעדכן בנעשה בתחום החינוך ובהכשרת המורים בארץ ובעולם, להחליף מידע ודעות עם עמיתים, להשמיע את קולכם האישי, להתעדכן באירועים קרבים בתחומי חינוך שונים ועוד.

בשלובים תוכלו ליצור לעצמכם חוג חברים לענייני המקצוע, להצטרף לקבוצות עניין בתחומי החינוך השונים, לפתוח בלוג אישי ולכתוב בו על התנסויותיכם בתחומכם המקצועי ולשתף בו מידע ודעות עם עמיתים.

שלובים מציעה מגוון רחב של כלים אינטרנטיים שנתפרו במיוחד עבור אנשי מקצוע מתחום החינוך - מורים, מכשירי מורים, מרצים בתחום החינוך, מדריכים, מורי מורים ועוד.

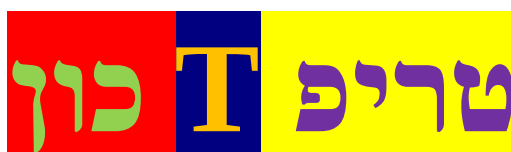
מצפים לכם בשלובים! shluvim.macam.ac.il

הגלריה האחרת ע"ש צפורה לוריא
רחוב יטבתה 7, חולון טל: 03-5128512

המכללה האקדמית לחינוך

המסלול להוראת אמנות - שנה ג' מציגים:

T רגיל משולש בהפשטה יוני 2011 - ינואר 2012

הציור המופשט הוא ציור נטול אובייקטים ונעדר צורות מזהות. הוא עוסק בביטוי של ערכים אמנותיים טהורים כמו צבע, צורה, חלל, מרקם, קומפוזיציה וכד', ואין בו מימד סיפורי. זוהי אמנות שלא מתמודדת עם חיקוי המציאות אלא אמנות לשם אמנות. מקורה של האמנות המופשטת הוא בתחילת המאה ה-20, בעבודתו של הצייר **ואסילי קנדינסקי** שהחשיב מאד את ביטוי הרגש, וקיבע אותו כערך עליון של האמנות.

בשנה השלישית להכשרתן, מתנסות הסטודנטיות בעיקר ביצירה האישית. התרגילים המקדימים של היצירה המופשטת נועדו לפתח את החשיבה היצירתית אצלן, ולאמנן בשימוש מושכל בתחביר של השפה האמנותית.

כמורות לאמנות בעתיד, הן תידרשנה למידה רבה של חשיבה יצירתית ומופשטת בעבודתן. בנוסף, באמצעות ניתוח יצירות של אמנים שונים מתקופות שונות, הן מתוודעות למבנה היצירה - השלד המוסתר שרק עין מאומנת מסוגלת להבחין בו כמו בתצלום רנטגן.

בתערוכה זו בחרנו להציג שלב אחד מתוך סידרה של התנסויות - עבודה על **טריפטיכון**. זהו ציור המורכב משלושה חלקים שיש ביניהם קשר רעיוני או צורני. שלושת החלקים במשולב יוצרים הרמוניה המורכבת מכל האלמנטים המרכיבים את הציור.

תרגילים אלו מצריכים מידה רבה של ניסיון, מיומנות, ידע, ריכוז וחשיבה מחד גיסא, ומאידך גיסא - מידה של תחושה פנימית ורגש למיקום הקווים, הצורות וכתמי הצבע, ולאופן העמדתם. היחסי על פני הבד. בהמשך לקורס המיצב ולקראת הצגת פרוייקט הגמר, הסטודנטיות עוברות תהליך שתהיה לו השפעה רבה על הכשרתן כמורות יוצרות.

אנו מקווים שהצופים ביצירות יזכו לחוויה ויזואלית מרגשת ולהתרוממות רוח, גם אם העבודות נטולות אובייקטים מזהים והציורים נעדרי מימד סיפורי. זוהי **אמנות לשם אמנות** במיטבה.

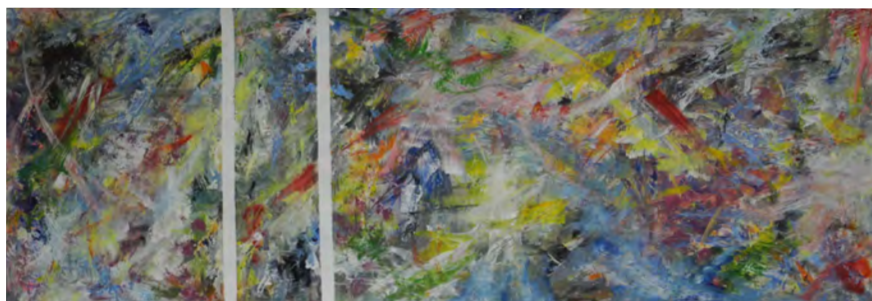
התערוכה שהוצגה בגלריה האחרת במכללה העברה והיא מוצגת באולם ההרצאות עד ינואר 2012

עפרה גרוסמן | אבנר בר חמא | ראש המסלול אוצר ומנחה הקבוצה

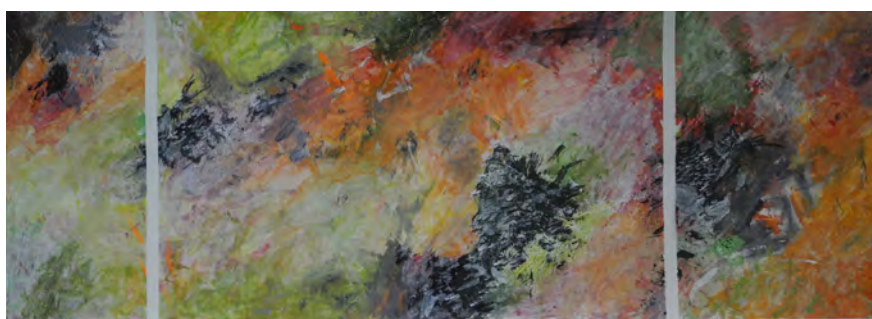
לפרטים: מנהל ואוצר הגלריה 054-4855050

הגלריה האחרת, רח' יטבתה 7, חולון טל: 03-5128512-507-555-534
ימים ושעות ביקור: א-ה בין 9:00 - 19:00

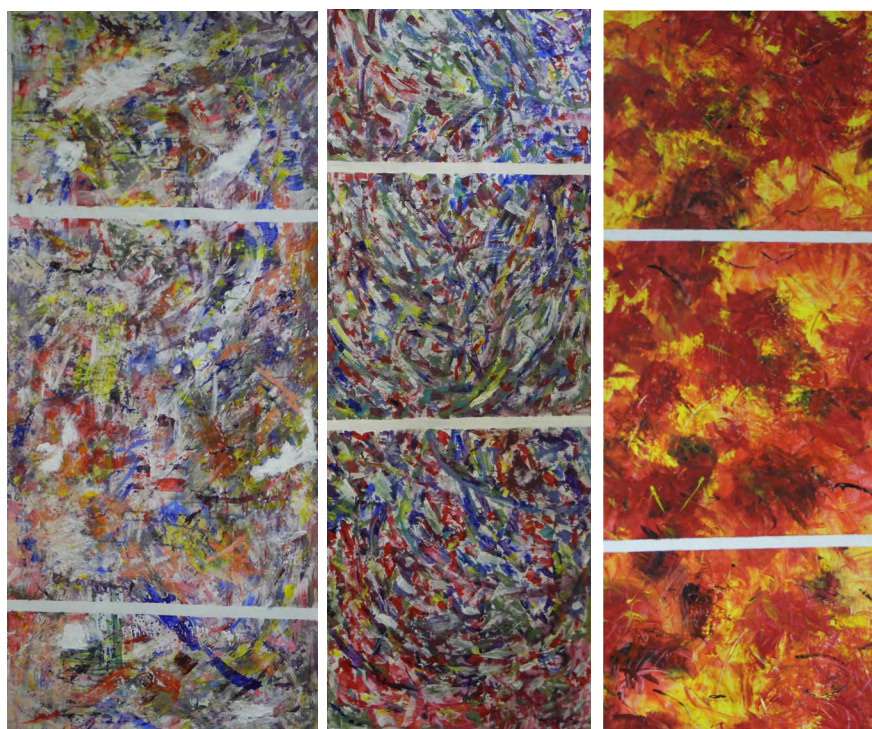
מתוך מבחר העבודות של הסטודנטיות, התערוכה מוצגת באולם ההרצאות.

אביגיל זילברפלד

דנה בן מאיר

שירן מלור

מיכל אונגר-מדר

בת אל עשוש

חברי היחידה לסביבות הוראה ולמידה מקוונות במכון מופ"ת סוקרים הרצאות עוגן אחדות שהתקיימו בכנס הבינלאומי ה-III – "פותרים שערים בהכשרת מורים" – 2011, תשע"א

חברי היחידה, שארגנו את הכנס, שימשו כמנחים בהרצאות ותוך כדי הנחיה היו מעורבים בתכנים, שכן כולם כאחד הם מרצים בעלי תחומי התמחות אקדמיים. בהמשך לכתבה שבה הובאו רשמים ראשוניים מהכנס, אנו מביאים הפעם סקירה של כמה מהרצאות העוגן ממבטם האישי של חברי היחידה.

פרופ' דניאל הרשקוביץ, שר המדע והטכנולוגיה מדיניות בהכשרת מורים ורפורמות במערכות חינוך בעידן הגלובליזציה

סיכמה: ניצה ולדמן

העדכניות של המל"ג, ובכך לדעתה נמנעת האפשרות לבינתחומיות הנדונה. ד"ר מירי שינפלד, מרצה למדעים השותפה בארגון הכנס, מציעה לעודד למידה בעזרת פרויקטים שיתופיים, כשבעזרת דפוס זה מתגברת לטענתה המוטיבציה של התלמיד לחקור נושא מסוים. כמו כן, ניתנת האפשרות להעמיק בנושא דרך קבלת עזרה מעמיתים, ובהם מרצים מומחים אף מחוץ למסגרת המוסד. לאישוש דבריה היא מציגה מסמך שבו מופיע מחקר של הפרופ' מגי ניל מאוניברסיטת סטנפורד, שבו הוסק שחברות המעודדות עבודות משותפות של חוקרים מתחומי דעת שונים אמנם עובדות בקצב איטי יותר מהאחרות, אך מגיעות לתוצאות טובות יותר. ד"ר מלמד סיכם את הדיון, תוך שהוא מסב את תשומת הלב לשני מרכיבים נוספים: הבסיס ההומניסטי של המדעים, שיש לתת עליו את הדעת בעת ההוראה, וכן ההכרח של כל תלמיד ללמוד באופן עצמאי במיוחד לאור ההתפתחות המהירה של המידע הצבור הנגיש כיום ברשת.

המורים. ד"ר זיוה דויטש, המשמשת ראש החוג למתמטיקה במכללה בית וגן, מציעה לא לוותר על ההעמקה הבסיסית בתחום אחד, ועל מנת ליצור את השילוב היא מציעה העמדת כלים ללמידה שיתופית שבה יוצגו תחומי הדעת השונים מנקודות מבט מקצועיות. בהמשך לדעה זאת, הוצעה הצעה, שלפיה כל מרצה מביא עימו את ההתמחות שלו, הסטודנט מקבל מידע ממגוון תחומים ובעצמו עושה את החיבור ביניהם. הוראת עמיתים היא אפשרות התובעת השקעת משאבים מרובים, עובדה המצריכה שינוי מדיניות ותקצוב שהמדינה תעביר. גם אם יהיו רק איים של שינוי, יש לתחזקו ולשמרו. ד"ר מלמד הדגיש את הצורך להציב התמחות בהוראת המדעים באקדמיה, שתתמקד בשילוב בינתחומי, על מנת לאפשר הוראה המדגימה שילוב זה. לדבריו, גם אם תתקיים הוראה צוותית, יש לדאוג לכך שמומחי התוכן יתייחסו לכל אחד מהנושאים כדי ליצור אינטגרציה אמיתית ביניהם. אחת המשתתפות ציינה את ההתמקדות בתחומי דעת, שאליה מכוונות ההמלצות

בתום הרצאתו של פרופ' דניאל הרשקוביץ, שהתמקדה בטכנולוגיות המידע המקוונות, המאפשרות קבלת מידע עדכני בכל עת - שהוא קריטי במיוחד בתחומי המדעים - התמקד השר בנושא ההתמחות הצרה בתחום מסוים לעומת הצורך בעבודות צוות הנהוגות בעולם האמיתי. בעקבות הרצאה זו, הציג ד"ר עוזי מלמד, מנחה המפגש, את השאלה אם יש לשאוף להעמקה בהתמחויות או ליצור חיבורים בין-תחומיים. מלמד הציג עמדה התומכת בבין-תחומיות בחיים האמיתיים. בהרצאה, שבה נכחו מורי מורים ואנשי חינוך מתחומי דעת והתמחויות שונים, הגיבו על השאלה באמירות על כך שדרושה אינטגרציה בין הדיסציפלינות השונות במיוחד בגיל הצעיר. בין הדוברים היה ייצוג גם למורים מהחטיבה העליונה שהציגו את הבעייתיות בנושא האינטגרציה בין המדעים הן בשל אילוצי המערכת והן בשל ההתמחויות הצרות של

דב לאוטמן

מדיניות בהכשרת מורים ורפורמות במערכות חינוך בעידן הגלובליזציה

סיכמה: עינת רוזנר

דב לאוטמן, חתן פרס ישראל בשנת תשס"ז על מפעל חיים ועל תרומתו המיוחדת לחברה ולמדינה, שיתף

אותנו בדרך שבה עבר מהיותו יצרן בגדים, "שמעטס" לדבריו, לעיסוק בחינוך. דרך הסיפור האישי והמיוחד שלו הוא תיאר את דאגתו למערכת החינוך שלא הצליחה להקטין את הפערים באוכלוסייה. לאוטמן פרס את השקפת עולמו לגבי ניהול המשאב האנושי והדרכים שבהן מנהלים יכולים לחולל שינויים. בתארו

לימודי היסוד המחיבים את כלל תלמידי ישראל. גובה התקציב של בתי הספר יהיה תלוי בהקפדתם על תכנית לימודי היסוד. מר לאוטמן הרחיב ותיאר מספר פרויקטים שבהם הוא שותף, כשסגירת הפערים בחברה עומדת מול עיניו. הרצאתו הדגישה את ראייתו המערכתית את מערכת החינוך. לדעתו יש להשקיע במנהלי בתי הספר, המהווים מפתח ליישום תכניות חינוכיות, השקעה בשכונות שיש לקדמן, חיזוק השייכות של החברה הדרונית לחברה הישראלית ועוד. לאוטמן הדגיש את הצורך בחשיבה מערכתית תוך בחינה של התכניות להכשרת מורים והדרכים שבהן ניתן להשקיע בתחום זה.

את תנועת "הכול חינוך" הציג לאוטמן את מטרת התנועה להשפיע על מקבלי ההחלטות במדינה לשים את מערכת החינוך ואת קידומה בראש סולם העדיפויות. לדוגמה הוא הביא את הצעת החוק "אחריות המדינה לחינוך" שבין עקרונותיו נציין את תכנית לימודי יסוד, הכוללת את הדברים האלה: "על מדינת ישראל מוטלת החובה להעמיד תכנית לימודים מחייבת הכוללת ערכי יסוד, מסייעת לפיתוח אישיותו של הבוגר כאזרח ערכי המחויב לסביבתו ומכינה את בוגריה להתמודדות עם אתגרי הלמידה והעבודה במאה ה-21. החוק מדגיש את חובתה של המדינה להגדיר את תכנית

פרופ' לאה קוזמינסקי

אני מורה? האם אני חוקרת?

סוגיית הזהות המקצועית של מורי מורים/ סגל אקדמי במכללות לחינוך

סיכמה: ניצה ולדמן

השאלה, שפרופ' קוזמינסקי,

נשיאת המכללה האקדמית לחינוך ע"ש קיי, ביקשה לחדד, עסקה בזהות המקצועית של סגל

ההוראה במכללות לחינוך. וליתר דיוק - האם העובדה שהמכללות חרתו על דגלן את הצורך בשילוב בין מחקר להוראה בקרב סגלי ההוראה גורמת להם להיות מעורבים במחקר.

לאור ממצא זה, הציגה המרצה מגוון אפשרויות לשדות מחקר של סגלי המכללות וביניהם: חקר הזהות המקצועית של המורה, מחקרי פעולה שבהם חוקרים המורים את העשייה שלהם בפועל - לדוגמה, חקר המשובים הניתנים לסטודנטים, בין שבכתב ובין שבעקבות צפייה בשיעורים המועברים במסגרת אימוני ההוראה וכיוצא באלה, ומחקרים הבוחנים את מעשה ההוראה בפועל.

לטענתה, ולאור בחינת הנושא באופן אמפירי ברשות המחקר של מכון מופ"ת, שבראשה עמדה במהלך השנים האחרונות, אין הדבר בא לידי ביטוי בפועל. בסקירה שהיא העבירה על אודות ממצאי המחקר עולה שמיעוט מבין סגלי ההוראה במכללות עוסק במחקר.

ההשערה שפרופ' קוזמינסקי העלתה - השערה הנתמכת על ידי מחקרים בעולם - היא שמורי המורים רואים את עיקר מומחיותם בהוראה, ומכאן היא מציעה שזה יהיה שדה המחקר שלהם.

מורי המורים על ידי ביצוע מחקרים, מנסה לפתח מנגנוני תמיכה הכוללים יצירת קבוצות מחקר לעבודה שיתופית וכן תמיכה במרכיבים מתודולוגיים של יחידת המחקר. בסיכום ההרצאה העלתה הפרופ' קוזמינסקי את ההיגד: "זהות מְבִנָה מחקר - מחקר מְבִנָה זהות".

המשתתפים את העניין והסקרנות אך בו-בזמן העלו את הגורמים להימנעות מביצוע מחקרים וביניהם את העדר הציוד לביצוע מחקרים מדעיים וכן את העדר התגמול ההולם בין שבהענקת שעות או תגמול ובין שבדרך אחרת. במענה למשתתפים ציינה פרופ' קוזמינסקי שהיא, כנשיאת מכללה שחרתה על דגלה את העמקת המקצועיות של

בהרצאה השתתפו מרחוק 51 איש ש-31 מהם הצהירו כי הם משתתפים בביצוע מחקר באותה עת. המרצה ציינה, שאין זה מדגם המייצג את התמונה הממשית. לדבריה, רק 10% ממורי המכללות מבצעים מחקר, זאת תוך הסתייגות בשל העדר מידע על אודות מחקרים המבוצעים במסגרת יחידות המחקר הפנימיות של כל מכללה. כשנשאלו לסיבות לביצוע מחקר או להימנעות מפעילות זאת ציינו

פרופ' יורם עשת שיקום מפגיעה מוחית – להעניק משמעות לעולם מנופץ וחסר משמעות

סיכמה: ד"ר סמדר בר-טל

בסוף ההרצאה נשלחו מסרונים רבים מהמשתתפים: "הרצאה מרתקת ומרגשת" (ליאת אייל); "מהופנטים" (דרורה פריצקר); "מעניין ומרתק. תודה" (סיגל בן עמרם); "עכשיו ברור שנקרא את הספר, מדהים" (רותי סרלין); "מלאת הערצה והוקרה לכוון הרצון שלך, ההרצאה הייתה אירוע מכונן בחיי" (סמדר בר-טל); "מעניין במיוחד ומרתק מעורר חשיבה" (ליזי כהן); "מאיר באופן אחר את הדרך שבה ניתן להתבונן על החיים" (אילן בן שמעון), "יש סוג של חוויה ומילים קטנות עליה, וכולנו במפגש עברנו סוג של חוויה" (מיכל גולן). את דבריו סיים יורם: "תודה שהצלחתי להציע לכם כמה פרספקטיבות שלא יכולתי לחשוב עליהן לבד".

להרצאות בעברית

<http://oc2011.macam.ac.il/site/Keynotes.aspx?lang=he-IL#681>

להרצאות באנגלית

<http://oc2011.macam.ac.il/site/Keynotes.aspx?lang=en-US#673>

כתיבת הספר חווה דיאלוג ושיתפות עם אשתו במסע של קרוב לארבעים שנה "דווקא מתוך הריחוק באה בנינו קרבה גדולה". תהליך הכתיבה הוא סוג של התמודדות עם נכות: "הנכות היא זרה לי, נוכחות שדבקה בי ללא הזמנה כאשר תהליך הכתיבה עזר לי להכניס אותה פנימה ולהיות הבעלים עליה". מוסיף יורם, "הכתיבה כדרך לקביעת עמדה מול טראומה והכנות, מסע של פיוס, לחלוק עם אשתי וילדיי, דברים שאי אפשר לספר, לדבר עליהם". המוטיב המרכזי של ציר חייו ניבט אל קהל המשתתפים מבעד לצוהר קטן - "מסע גילוי עצמי - של חיים ולא של מתים". התובנות שעלו לי מהמפגש הן רבות ואני פוגשת אותן יום יום בחיי. אימצתי בחום את התפיסה "לעשות, לעשות, לעשות" בכל מקום ומכל מצב שבו נמצא האדם. פרופ' עמיה ליבליך כתבה בביקורת על הספר: "מחבר את האמת עם חוטים של דמיון".

מספר חודשים אחרי הכנס חזרתי שוב להאזין לסיפורו האישי של פרופ' יורם עשת.

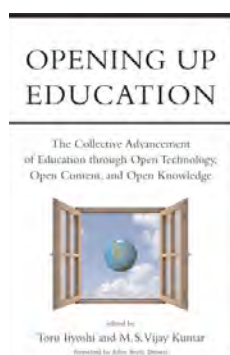
ההתרגשות, ועימה הערצה לאדם כל כך אמיץ עם כוח רצון בלתי נלאה, הציפה אותי שוב והעניקה לי את התחושה כאילו אני שומעת לראשונה את הסיפור. למרות שלא נפגשנו פנים אל פנים, הקשב, החדות וחכמת הדברים הועברו בצורה מאוד "חיה".

בשלהי מלחמת יום הכיפורים ב-18 באוקטובר 1973, בחזית הדרום, יורם נפצע אנושות. הוא חווה פגיעה מוחית קשה. כפי שהוא מעיד על עצמו: "פגיעה מוחית היא התרסקות ההווה האישית שלך כאדם". עליך "לזהות את המצב, לבחור אסטרטגיות ולבחור עמדה מול המצב החדש". ממשיך ומוסיף "פגיעה נטולת מודעות, פגיעה שאין לי עליה בעלות, פגיעה שאין לי עמדה לגביה". במהלך המפגש, שהשתתפו בו 60 איש, הוביל אותנו יורם למסע בעקבות ספרו, שהוא המשגה של פגיעה מוחית במתח הקיים בין האמת מול המציאות. בתהליך

Prop. Kurt Bonk

The Flat World has Swung Open: How Web Technology is Revolutionizing Education

סיכמה: וופא זידאן

כיום אלפי חוקרים וארגונים משתפים את חומרי הקורסים שלהם, חולקים מומחיות ורעיונות הוראה באופן גלובלי, ובכך מתרחבות ההזדמנויות ללמידה. בונק מביא כדוגמה למשאבים פתוחים את הספר חדש של MIT - Opening Up Education, שבו, כמו גם בספרים אחרים המצויים ברשת, ניתנת האפשרות להאזין למחברים ולדון איתם בתכנים המועלים בספר.

בונק הציב שאלות הקשורות לפער הדיגיטלי, ושאל כיצד אלה שאין להם גישה לאינטרנט יכולים ליהנות ממשאבים ומכלי למידה פתוחים. העולם הכלכלי של פרידמן עשוי אמנם להיות שטוח יותר, אך הוא מסכם וטוען, כי עולם החינוך בתקופתנו פתוח יותר משהיה לפני עשור או אפילו כמה שנים לאחר. כהמחשה הוא מציג מידע על אודות ארכיטקטורות ברחבי העולם השולחים הודעת בדואר אלקטרוני או מידע בבלוג, או בלוג שבו מתפרסם מה מתרחש בצ'ילה ובחלקים אחרים של העולם בשעה שהוא נמצא פיזית באינדיאנה. דוגמה נוספת להיות העולם פתוח מציג בונק באמצעות העובדה שבעוד כל אחד מאיתנו נמצא במקום פיזי מסוים, אנו לומדים ומלמדים זה את זה על אודות המתרחש בחלק אחר של העולם בעזרת Google Earth ודומיו, תוכנות המאפשרות לנו ללמוד יותר על מקומות שונים מאלה שאנו נמצאים בהם. ההרצאה הועברה מרחוק כשפרופ' בונק נמצא במשרדו באוניברסיטת אינדיאנה בנוכחות וירטואלית של 55 איש.

פרופ' קורט בונק משמש כמנחה מערכות הדרכה טכנולוגיות באוניברסיטת אינדיאנה ונשיאה של חברת CourseShare. בונק בעל רקע מקצועי הכולל את התפקידים האלה: בקר חברות, רואה חשבון, פסיכולוג חינוכי ומנחה טכנולוגי, מציע תובנות ייחודיות במפגש שבין עסקים, חינוך, פסיכולוגיה

וטכנולוגיה. בונק חולק עם ציבור הגולשים את ניסיונו בבלוג TravelinEdMan. הוא כתב והשתתף בכתיבת מספר ספרים בתחום השימוש הנרחב בטכנולוגיה, כולל ספרו המפורסם The World is Open. בהרצאה המרתקת הציג בונק את תובנותיו שסוכמו בספר זה.

בניגוד לטענות שהעולם הוא שטוח (תומאס פרידמן), עקום או מחודד, בונק מציע את התאוריה שלפיה העולם הוא פתוח. ובכך עוסק ספרו שנכתב בשנת 2009 שבו הוא מציג מבט מרתק, הכולל עשר מגמות טכנולוגיות שהוא הגדיר כפתיחות חינוכיות (educational openers), שאותן כלל בראשי התיבות: "WE-ALL-LEARN".¹ מודל זה מסייע להבין את תפקיד הטכנולוגיות השונות בחינוך הפתוח, כולל לומדות פתוחות, תוכנות קוד פתוח, כתבי עת עם גישה פתוחה, פתיחת משאבי חינוך וקהילות מידע פתוחות. בין השאר דן בונק בספרים אלקטרוניים, פודקאסטים, פורטלים ללמידה מקוונת רשתות חברתיות כמו פייסבוק, נינג', קטעי וידאו של YouTube, ויקי, עולמות וירטואליים ועוד. עם טכנולוגיות כאלה, כל אחד יכול ללמוד מהאחר בכל זמן, כאשר הגלובוס נעשה נגיש, העולם הופך לשטוח ופתוח ללמידה.

1 Ten Openers: (WE-ALL-LEARN)

1. Web Searching in the World of e-Books
2. E-Learning and Blended Learning
3. Availability of Open Source and Free Software
4. Leveraged Resources and OpenCourseWare
5. Learning Object Repositories and Portals
6. Learner Participation in Open Information Communities
7. Electronic Collaboration
8. Alternate Reality Learning
9. Real-Time Mobility and Portability
10. Networks of Personalized Learning

Waisman Orit Sônia (2010). *Body, Language and Meaning in Conflict Situations: A semiotic analysis of gesture-word mismatches in Israeli-Jewish and Arab discourse*. The Netherlands: John Benjamins Publishing Company. 191 pp.

ספר זה הוא תיאור מסע מחקרי המשלב חקר לשוני עם חקר סימנים לא לשוניים. תוצאותיו התייחסו למקרים של אי התאמה בין שפה מילולית ובין שפת הגוף בסיטואציות של קונפליקט. בסיס הנתונים היה מפגשים בין סטודנטים יהודים וערבים באוניברסיטת בן גוריון שבנגב. הניתוח התבסס על התיאוריה של 'מערכות מילים' מתחום הבלשנות, תוך אימוץ שיטות מתחום הטיפול בתנועה ומחול. לשם ניתוח מקרי אי-ההתאמה נעשה שימוש במגוון כלים לניתוח טקסט. תוצאות הניתוח מהווים בסיס להרחבת התובנות הנוגעות לביטויים אנושיים בעת קונפליקט בכלל וכן על הקונפליקט היהודי-ערבי באופן ספציפי. כך, מחקר זה מהווה תרומה לתחומים מגוונים כמו פסיכולוגיה חברתית, פסיכולינגוויסטיקה, מדעי המדינה ועוד.

ד"ר אורית סוניה ויסמן, מטפלת בתנועה ומחול ובלשנית. עומדת בראש המסלול לטיפול בתנועה ומחול במכללה האקדמית ע"ש דוד ילין. עוסקת בשאלות הנוגעות בקשר בין ביטוי מילולי לביטוי לא מילולי וכן בנושאים הקשורים למשחק וליצירתיות אצל האדם. מרצה מן החוף בבית הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטה העברית. מטפלת ומדריכה בקליניקה פרטית.

בן-ארצי חגי (2010). *"החדש יתקדש": הרב קוק כפוסק מחדש*. תל אביב: משכל (חמד וידיעות אחרונות), 398 עמ'. אין חולק על כך, שהרב אברהם יצחק הכהן קוק הוא הוגה דעות נועז ומחדש, שהניח את היסודות האידיאולוגיים של הציונות הדתית. אך האם גם בתחום ההלכה והפסיקה היה הרב קוק מקורי ומחדש, או שמא בתחום זה היה רב חרדי מן הטיפוס הישן, שמיישר קו עם פוסקי דורו?

מי היה הרב קוק כפוסק - חדש או שמרן? בדיוק בשאלה מורכבת זו עוסק ספרו של בן-ארצי. בניגוד לחוקרים רבים מציג כאן המחבר את יצירתו ההלכתית של הרב קוק בתקופת יפו, שממנה עולה דמות של פוסק חדשן ומהפכני, שמציב אלטרנטיבה ציונית ברורה מול הפסיקה החרדית. יצירתו ההגותית וההלכתית של הרב בתקופה זו מניחה יסודות ליצירה הלכתית, המתמודדת באומץ עם האתגרים הגדולים של תקופתנו כתקופת הגאולה. הסיסמה שטבע הרב קוק: "הישן יתחדש והחדש יתקדש" לא נשארה סיסמה ריקה.

ד"ר חגי בן-ארצי הוא מרצה לתלמוד ולמחשבת ישראל במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין, מדריך פדגוגי ומרצה לתנ"ך ולתושב"ע במכללה האקדמית לחינוך ע"ש רא"מ ליפשיץ תשנ"ב ומרצה למחשבת ישראל באוניברסיטת בר אילן.

עצמון צבי (2011). *"חלקת" - מבחר ושירים חדשים*. תל אביב: קשב לשירה, 179 עמ'. הספר הוא ספרו העשירי של צבי עצמון שיוצא לאור, ובו מבחר מבין שמונה ספרי השירה הקודמים של המשורר וכולל גם שירים חדשים שטרם ראו אור. לספר "חלקת" מצורפת אחרית דבר של המשורר וחוקר הספרות ד"ר גלעד מאירי, שכותב, בין השאר "צבי עצמון הוא מהמשוררים המשמעותיים בשירה הישראלית בת זמננו. חלק משיריו הם נכסי צאן ברזל בשירתנו".

צבי עצמון הוא משורר עברי, עורך, מורה וביולוג. סיים בהצטיינות את לימודיו באוניברסיטה העברית בבייכמייה ופיזיולוגיה והתמחה בנוירוביולוגיה. מרצה בכיר למדעי החיים במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין בירושלים, ומלמד גם בבית הספר התיכון למדעים ולאמנויות בירושלים. פרסם מאמרים רבים בתחום המדע ואף זכה לאחרונה בפרס "יהודה עמיחי" לשירה עברית שהעניק לו משרד המדע.

זמיר לילי (2010). במעלה העלייה הנשית לארץ ישראל - קריאה בסיפור חייה של שושנה בסין. בתוך א' גלעד, ש' מלאת, מ' שכטר (עורכות), דיאלוג מגדרי בחינוך - בין תיאוריה למעשה (עמ' 263-297). שקמים: אחוה, המכללה האקדמית לחינוך בשיתוף עם משרד החינוך, המנהל הפדגוגי.

ההיסטוריה הישראלית, כמו גם השיח הפמיניסטי המערבי שהתפתחו בארץ, פסח בשיטת "הכתם העיוור", בפסיכולוגיה על קבוצת נשים מהעליות הראשונות מתימן. בניגוד לאחיותיהן שהגיעו ארצה מאירופה, רב העולות מתימן היו אנאלפבתיות וחסרות כל הכשרה מקצועית, אולם הן הצטיינו באינטליגנציה טבעית, בחריצות כפיים, בנחישות, בעצמאות וביכולת לקחת את גורלן ואת גורל משפחותיהן בידיהן.

בשל הרקע התרבותי של הנשים והיותן חסרות השכלה, מקצוע ומעמד בתובנות מערביות, הן הפכו ל"חסרות קול", דבר שהקל על ההיסטוריה הישראלית בניסיונה להשאירן בנבכי השכחה. אולם כיוון שהמטרה העיקרית של הפמיניזם היא לתת קול לנשים "חסרות קול", מטרת המאמר הוא להציג את סיפור חייה של שושנה בסין, כדי שישמש קול לנשים אלה ששוליותן בולטת עוד יותר.

ד"ר לילי הלפרט-זמיר היא ראש המרכז ללימודי נשים ומגדר במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין. תחומי מחקרה: מגדר, שואה, השכלת מבוגרים.

אפשטיין יעקב (עורך), **ברוש יעל** (עורכת משנה) (תשע"א). מאורות תהלים: עיונים בספר תהלים מאת סגל ההוראה של מכללת אורות ישראל. רחובות: הוצאת מכללת אורות ישראל אלקנה.

משך כשלוש שנים שקד סגל מרצי מכללת אורות ישראל על ביאור ועל פרשנותם של מזמורי ספר תהלים. מדי שבוע בשבוע הכניס עצמו אחד המרצים לפני ולפנים לעובי קורת אחד המזמורים אשר הותיר בידיו "נעים זמירות ישראל" והאיר עליו אלומת אור. איש איש וסגנונו, איש איש וגישתו, איש איש והמוקד שאליו שת לבו, הנקודה שתפסה את תשומת לבו, זה בכה וזה בכה. עתה, עם השלמת ההקפה, לפנינו יצירת ציבור.

מכון מופ"ת מברך את

מכללת חמדת הדרום –

מכללה אקדמית לחינוך, יהדות והוראת המדעים

לרגל קבלת ההיתר מהמועצה להשכלה גבוהה
לפתיחת הרישום ללימודי תואר שני בניהול
וארגון מערכות חינוך.

בית הספר ללימודי התמחות מקצועית

ע"ש פרופ' משה זילברשטיין

www.mofet.macam.ac.il/prof

**מכון
מופ"ת**

בית ספר למחקר ולפיתוח תכניות
בהכשרת עובדי חינוך והוראה במכללות

ממאמיה, מצאתי, מביא!

שילוב מנצח!!! מחקר והערכה

מעוניינים בקידום מקצועי ובהתפתחות אקדמית במכללה?
הצטרפו אלינו להתמחות מחקר והערכה!

הלימודים בהתמחות יאפשרו לכם:

- הרחבת הידע בשיטות מחקר והתמחות במחקר איכותני, כמותי ומשולב שיטות
- הרחבת הידע בהערכת תכניות חינוכיות
- ביצוע מחקר ופרסומו בכתב עת אקדמי שפיט ו/או בכנס מדעי מקצועי
- שיפור היכולת להנחות סטודנטים בסמינריונים ובעבודות מחקר

בואו ללמוד ממרצים מרתקים, מומחים בגישות מחקריות שונות, ולהיעזר במנחים בעלי ניסיון.
בואו להיתרם ממפגש עם עמיתים ממכללות שונות להכשרת מורים באווירה מאתגרת, תומכת ומצמיחה.

התחילו לחקור! המשיכו לחקור! עלו בדרגות הקידום!

לפרטים נוספים: רינה רוסו, רכזת לימודי ההתמחות, טל' 03-6901453 או בדוא"ל rinars@macam.ac.il
להרשמה: מינהל לומדים, טל' 03-6901426/469 או בדוא"ל mlomdim@macam.ac.il